EX-ARCHIVO MAJORIS-CARTUSIAE
A5 = 252 a

ARCHIVES DE LA GRANDE CHARTREUSE

A-v

252 a

A-5 = 252 a

CHARTREUSE du VAL-DIEU

Domus Vallis Dei

(PROVINCE DE FRANCE-SUR-LOIRE)

Manuscrit du Ven. Père Dom Palémon BASTIN

A-5
252a

1170. — Cartusia Vallis Dei. —

(Annales. tom. v. p. 52.) « Hoc pariter anno (1170) Ordo Cartusiensis huc illucque palmites suos extendit, ac primum usque ad Wellorum Provinciam, quæ Perticum seu Perchium dicitur, ejus propagines dilatatæ sunt. Hoc siquidem tempore Cartusia Vallis Dei sub episcopatu Sagiensi, ab oppido Moritonio (Mortagne) duabus circiter leucis versus orientem in sylva de Reno dissita, a Rotrodo (qui et Rotrocus apud Scriptores plerumque vocatur) Wellorum sive Pertici comite, felicibus auspiciis fundatur. Hæc ob id antiquitatis merito prima est in ordine Domorum utriusque Provinciæ Franciæ, cujus fundationis originem, loci situm et solitudinem Petrus Sutor, ejusdem Domûs aliquando Prior, apte in hunc modum describit (lib. 1. tract. 3 cap. 2.) : « Verum ad reliqua pergentes, Vallem Dei subjiciamus, cujus impositam nobis sarcinam tulimus aliquando. Eam enim divinum inceptionis modum habuisse testatur imprimis egregius Pertici comes Rotrodus, fundator admodum devotus, qui suis asserit in literis se nutu divino Cartusianos illuc adduxisse. Testatur quoque et aliud satis vulgatum: etenim cum locus ille Vallis Dæmonis vocaretur, post Cartusiensium ingressum, Vallis Dei nomen desumpsit. Denique situs loci ipsius satis probat et inceptionem et perseverantiam prorsus fuisse mirabilem. Est enim locus vicinis collibus densisque nemoribus cinctus, quem si videres, et solitudinem asperam et mundi finem te putares invenisse. Arenosam enim terram ibi cernere est, frigidis aquis irrigatam, non fœcundatam; locum quidem suapte natura invium, sed multa pauperum frequentia revelatum. Patulas undique arbores, quietas quidem et silentes nisi cum densus imber qui frequens est delabitur, vel Boreas Æolicis ab antris erumpens, totam agmine facto sylvam concitat. Denique omnia ibi videre est solitariæ, asperæ, sanctæque vitæ accommoda. » Hæc Sutor in cujus verborum fidem, quibus dicit fundatorem suis asserere literis, « se nutu divino Cartusianos » illuc adduxisse, ipsas literas subjicimus quæ sunt sequentis sententiæ :

« In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Ego Rotrodus Dei patientia comes Pertici dictus, una cum uxore mea Matilli, necnon et filio meo Gaufredo

cum uxore sua Matilli, tam modernis quam posteris notum fieri volumus me
Fratres Cartusienses, nutu Dei et providentia, necnon consilio et auxilio Domini nostri
Senonensis Willelmi archiepiscopi, in terram meam adduxisse et juxta morem Car-
tusiensem Domum Dei inibi aedificent et construant. Et quoniam idem Ordo
proprios terminos habere dignoscitur, ut posteros nostros certiores reddamus, ipsos termi-
nos propriis vocabulis subnotamus..... Quos terminos ego Rotrodus approbo et
confirmo; et quidquid inter eos jure haereditario possideo...... pro salute et reme-
dio animarum nostrarum, necnon et antecessorum, dono et confirmo Domino nostro Jesu
Christo, et beatissimae Virgini Mariae, et beato Joanni Baptistae, beato quoque Apostolorum
Principi Petro, et Fratribus praenominatis ibidem Deo servientibus. Insuper etiam eisdem
concedo totam terram etc... Praeterea ad Ecclesiae Dei decus et laudem et Ordinis Cartus-
iensis pacem conservandam, omnes ad eos euntes et redeuntes tuendos haberi decrevimus.
Quae omnia in posterum ut integra et illibata permaneant, sigilli mei et uxoris
meae et filiorum nostrorum auctoritate communivimus. Testes: Rotrodus Ebroicensis archi-
diaconus, Adam capellanus, Willelmus Angligena, Omundus sacerdos, Girardus capel-
lanus Mauritaniae, Serviens sacerdos, Willh. de Sto Medardo, Willh. de Villeriis, Hugo
sacerdos de Pains, Julianus de Mannis; Magister Ragin. Galeranus de Pinu testis et assen-
tiens, et quidquid in eo se habere dicebat super altare deponens, similiter filius ejus Gau-
fridus; Hugo de Courserant similiter, Garinus de Longay, Robertus de Prulay et An-
dreas, Robertus de Sto Medaldo, Willh. de Bosseal, Gaufridus de Cortiel, Rob. Guerrer,
Simon Viarius, Willh. de Sancto Amiano, Gauterius Boslen, Joannes de la Belnesineire,
Fulco de Veteri Ponte, Anselmus cognatus Comitis, Gauterius de Pinu, Willh. de Quatremares,
Gervasius de Mesnera, Rag. de Britorena, Gervasius de Malchenay, Hugo de Argandrei.
Hoc autem publice actum est apud Rheino, anno ab Incarnatione Domini M.C.LXX,
Natali Apostolorum Petri et Pauli. R. (Rotrodo) resignante in manu archidiaconi praedicti,
recipientibus ab ipso in nomine Domini eleemosinam Simone Montis Dei Priore et Ingel-
berto Vallis S. Petri Priore; assistentibus quatuor Fratribus ejusdem Ordinis, Difrano, Willh.
Joanne, Girardo: remanentibus ibidem, Petro et Radulpho monachis, necnon et fratre
Huberto fundatore loci illius. Amen. »

Ex ms. Montis Dei

Petrus et Radulphus ad fundamenta spiritualia jacienda ibidem relicti, e Domo

Montis Dei ab ipsis Patribus commissariis Simone et Engelberto adducti fuerant,
quibus et praefectus est quidam monachus e valle Sti Petri assumptus, Guillelmi
Senonensis archiepiscopi quondam alumnus, cujus nominis prior litera in Petri
Cellensis epistolis legitur R.; pro qua tamen restituendam H. affirmavit non ita pri-
-dem antiquior Montis Dei monachus qui epistolarum Petri autographum ante earum
editionem viderat. Quo Priore post biennium defuncto, praefatus Radulphus guberna-
-cula vagientis Domus suscepit. Frater Hubertus in praefatis literis « Fundator illius loci »
appellari videtur, quod prius eumdem locum (ut fert traditio) eremitice vivens inhabitaret.
Factus postea novae cartusiae conversus, ibidem decessit, quem verisimile arbitror eum
esse, cujus obitus ad Calendas Januarii in necrologio ponitur cum praenominatis duobus
monachis Petro et Radulpho, et ibi vocatur « Frater Hubertus Bonosus Conversus. »

Episcopus Sagiensis fundationem approbare recusat.

Quia ad cujuslibet monasterii aedificationem necessaria est diocesani Episcopi
licentia, Nostri idcirco ad Frogerium episcopum Sagiensem suum Diocesanum recurrerunt;
sed eo licentiam suam impertire vel recusante vel differente, Alberti Cardinalis Romanae
Sedis Legati favorem autoritatemque imploravere, mediante Petro Cellensi Abbate, qui
Ep. 1. in quadam epistola ea de re sic Albertum alloquitur: « Mihi quidem videtur praefatum
locum vestro auxilio et consilio multum indigere, quia Episcopus, ad cujus diocesim pertinet,
manum benedictionis et auxilii differt apponere. Neque enim coemeterium, neque monasterii sui
consecrationem, Fratres qui ibi manent habere possunt. Vestra itaque interest, quod de facili potes-
-tis pauperes Christi in hoc juvare, ut in loco benedicto Creatorem suum benedicant. » Non hic
Petrus loquitur de Episcopo et diocesi Carnotensi, ut credidit Sirmondus in notis ad hanc epistolam,
sed de episcopo Sagiensi, ut diximus. Eamdem opem Nostris ferri ab jam laudato Archiepiscopo
Epist. 2. Senonensi, idem Abbas in altera ad eum jam citata epistola petiit. « Ut scitis, inquit, domus
ista, Domus orationis vocatur. Necesse est ergo ut sine dilatione, auxilio vestro consecretur,
quatenus veraciter et non fallaciter locus ille Sanctus vocetur. Quicquid enim ibi religionis,
orationis, sanctificationis, mortificationis, et aliarum sanctarum observationum servi Dei inibi
conversando coeleste praemium promeruerint, in sinu vestro revertetur et ad caput vestrum
defluet, quia qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet. » Quae
vero causa fuerit cur Frogerius Rotrodi fundationem confirmare recusaret, haec mihi videtur,
quod ambo, Praesul videlicet et Comes, non essent amici. Hic enim Regis Francorum partes

sequebatur, illæ Regis Anglorum, cujus et Eleemosynarius erat. Nihilominus tum præfatorum Cardinalis et Archiepiscopi precibus, tum monachorum Vallis Dei pietate et humilitate devictus, Frogerius paulo post annuit talesque donationis factæ literas confirmatrices concessit: « Frogerius Dei gratia episcopus Sagiensis, universis sanctæ Matris Ecclesiæ filiis salutem in perpetuum. Ecclesiarum beneficia et earum sanctiones, Episcopi de cujus ea esse parochia constiterit, autoritate approbanda sunt et confirmanda. Ea propter universitati vestræ notum fieri decrevimus, nos donationem atque concessionem venerabilibus et dilectis Fratribus nostris de Valle Dei, ab illustri Rotrodo comite Pertici factam, in foresta scilicet de Rheino confirmasse, in eleemosyna perpetuo libere et quiete possidendam...... Ne quis ergo donationem factam et concessionem infringere ullatenus seu immutare præsumat, eam paginæ præsentis attestatione et sigilli nostri autoritate communire duximus. Denunciamus etiam excommunicationis vinculo innodandos, quicumque ad jam dictos Fratres proficiscentibus injuriam seu contumeliam aliquatenus inferre præsumpserint. Testibus Rotrodo Ebroicensi archidiacono, Adam capellano, Guillelmo Angligena, Osmundo sacerdote, Girardo capellano Mauritaniæ, Galerano de Pinu, Garino de Lonrey, Huberto archidiacono Corbon.., Osberto capellano, Erraldo de Suire, Petro de Constantiis, Gaufrido de Mecors, et multis aliis.»

In His literis recte Frogerius declarat « Ecclesiarum beneficia Episcopi autoritate approbanda esse et confirmanda ». Id enim diu ante variis in conciliis decretum fuisse, et postea in concilio Tridentino reformatam legimus. Quam legem in novis fundationibus a Patribus nostris religiose semper servatam discimus ex omnium Domorum archivis, in quibus propriorum Præsulum confirmationes reperiuntur. Quod spectat ad Summi Pontificis licentiam, non reperimus eam fuisse requirendam ante Gregorii X tempora, qui in concilio Lugdunensi prohibuit quibusdam Mendicantium Ordinibus, ne de novo Domum aut aliquem locum acquirerent sine Sedis Apostolicæ licentia speciali; quam prohibitionem ad omnes quoscumque Mendicantes Bonifacius VIII extendit. At licet uterque Papa suis Decretis Monachorum monasteria non comprehendat, nec ipsum concilium Tridentinum mentionem de Summi Pontificis facultate expressam faciat, eam tamen de jure communi esse tenendam est, ut Sacra Cardinalium Congregatio declaravit. Verum etsi ante Gregorii X tempora non tanta ad Papam recurrendi necessitas incumberet, nullaque super his, ut diximus, expressa extaret prohibitio; nostri tamen antiqui Patres, Spiritu S^to semper afflati, obedientiamque præstare soliti, Sedis Apostolicæ confirmationem et protectionem pro novis Domibus, ab ipsius Ordinis exordio,

exposcere semper curarunt; ut ex omnium fere cartusiarum tabulariis probari potest, in quibus asservantur bullae Summorum Pontificum quorum temporibus constructae fuerunt. Ipsi Vallis Dei Cartusienses idem fecerunt obtento, aliquot post suam fundationem annis, Pontificio diplomate quo Alexander III non solum novam Domum confirmavit, sed eam sub beati Petri et sua protectione suscepit, possessiones ei a comite Rotrodo fundatore et aliis benefactoribus concessas vel a Nostris acquisitas approbavit, terminosque designavit.

Posthac ipse Rotrodus fundator Cruce assumpta in Terram sanctam perrexit, ubi cum obiisse anno 1191 habet Rigordus (De gest. Philip. Aug. ad an. 1191): « Eodem anno, inquit, Comes Theobaldus..... comes Perticensis in obsidione Accii, Domino vocante, viam universae carnis ingressi sunt. » Liber anniversariorum hujus Domus diem signat 27 julii. Eum jam ante quinque annos Crucem in Terram sanctam assumpsisse, apud Angliae scriptores invenimus. (Matth. Par. et Rog. Howeden ad an. 1186.) Comes Moritaniae vocatur a Roberto de Monte (ad an. 1159). Fuit filius alterius Rotrodi comitis et Harvisiae Galteri baronis de Salisberia in Anglia filiae quae mortuo marito nupsit Roberto Drocensi comitis, regis Francorum Ludovici VI filio. Noster vero Rotrodus uxorem duxit Mathildem, filiam Theobaldi comitis Blesensis erga nostrum Ordinem bene affecti, sororem vero Stephani Sacri Caesaris comitis ac postea, ut quidam volunt, nostri Instituti professoris (Aegidius Bryus in hist. Pert.) - Hinc non mirum si Rotrodus Cartusienses amaverit. Mathildis praefata memoriam habet in Calendario Vallis Dei ad calendas januarias. Gaufridus post Rotrodum patrem Pertici comes, paternam fundationem aliquot reditibus ampliavit; imitatusque paternum zelum saepe arma contra Infideles tulit. Thoma ejus filio sine liberis defuncto, successit Guillelmus alter nostri fundatoris filius, jam provectae aetatis tuncque Episcopus Catalaunensis, quem velut magnum benefactorem habent Vallis Dei Cartusienses, in cujus Domus monumentis dicitur etiam Cadurcensem Ecclesiam rexisse. Post Guillelmi mortem Rex Francorum Perticum aut majorem illius partem obtinuit.

Post Principes, fundatores praecipui Vallis Dei fautores et benefactores fuerunt hi: Guillelmus archiepiscopus Senonensis, Mathildis fundatricis germanus frater, cujus auxilio et consilio, ipse Rotrodus Cartusienses in terram suam adduxisse in suis literis attestatur, quemque Petrus Cellensis hortatur ut nascenti Domui pergat benefacere:
Ep. 2. « Opus, inquit, manuum vestrarum, locum utique qui dicitur Vallis Dei non tradatis

oblivioni, quia novella plantatio cito deficit sive arescit, nisi frequenti irrigatione ei succurratur et fomento multiplici foveatur.... Non ergo pigeat vos cupisse expendere in usus pauperum aliquid de substantiâ vestrâ, quia vos recepturi sunt in aeterna tabernacula.» E Senonensi Sede ad Remensem translatus, Cartusienses semper fovit et dilexit.

Lisiardus Sagiensis episcopus Rotrodi fundationem et Trogerii consensum confirmavit. Robertus de Rouvres ejusdem Ecclesiae Praesul in necrologio Domûs sic commendatur ad 3 nonas Octobris: «Obiit R.P. Robertus de Rouvres episcopus Magalonensis et prius Sagiensis, pro cujus Anniversario Dominus Joannes le Gay Canonicus Carnotensis tradidit decem scuta aurea ad reditus emendos.» Ignoravit Gariel Robertum, quem «de Rotis» appellat, prius Sagii sedisse. Joannes le Gay praenominatus fuit etiam singularis benefactor hujus Domûs, cui et nomen aliquando dedit factus ibidem Praebendarius, tandemque in extremâ senectute decessit anno 1508, die 15 januarii, ex citato Necrologio et charta Capituli generalis ejusdem anni. Joannes Marniere sacerdos, alter Praebendarius receptus cum licentiâ Capituli gen. sepultus jacet in choro Conversorum (ex ch. 1513). Nicolaus Flamiaire (ex ch. 1580) eumdem statum amplexus, obiit cum prius multa bona fecisset. Robertus Pulleus Rothomagensis archiepiscopus pinguissimam dedit eleemosynam anno 1214, quam ejus successores Petrus de Collemedio et Odo Rigaudi confirmaverunt. Jordanus de Hommet Lexoviensis episcopus anno 1197, quemdam reditum copiosissimum largitus est, a Willelmo decano et caeteris Canonicis confirmatum.

Ex Principibus qui hanc Domum sua benevolentia ac liberalitate complexi sunt, hi occurrunt in tabulario et calendario: Petrus S^ti^ Ludovici regis filius, comes Alenconius cum Joanna uxore. Ludovicus comes Blesensis et Elisabetha filia ejus, comitissa Carnotensis, habens anniversarium die 2 Januarii. Alter Petrus comes Alenconius Caroli filius, Conventum hujus Domûs quatuor auxit Monachis, qui prius novem tantum capax erat; ejusque posteri multa etiam dederunt. Sed de his alibi. Ex Nobilibus recensentur inter benefactores et amicos: Gervasius de novo Castello qui sub fundationis initia quidquid intra terminos possidebat, dedit in praesentia Rotrodi comitis Perticensis et Gaufredi ejus filii, Engelberti Prioris Montis Dei quondam episcopi Cabillonensis (sunt verba chartae), Radulphi Vallis S^ti^ Petri, et Guillelmi Vallis Dei Priorum, Hugonis Montis Dei, Dalmatii Vallis S^ti^ Petri, et Vallis Dei conversorum. Quam donationem firmiter et immobiliter tenendam, Rotrodus comes et Gaufridus filius ejus mu-

manuceperunt de mandato prædicti Gervasii, præstito ab eodem Gervasio juramento, tactis Sacro-
-sanctis Evangeliis, et fide corporali interposita in manu jam dicti Episcopi. Actum anno Dni
MCLXXXV. Ioannes de Estouteville miles, dominus de Torchiaco et Blainvilla, et Francisca
de Rupe Fucaldi ejus uxor, quorum obitus habentur in charta anni 1501 quo ille obierat die
3 septembris, hæc 19 Iunii. Robertus Thiboult quondam Præses in Parlamento et Ioanna de
Touy conjuges. Ioannes de Housseauvilla dominus de Quercubruna et aliorum locorum, sepultus
in choro. Hugo de Corion, Haimericus de Glinchamp, et Ioannes Blond milites, Guillelmus
Tousse civis Moretaniæ in ecclesia sepultus, Robertus quoque Bulet tumulum obtinuit in hâc
Domo. » (Annales t. 2. an. 1170. page 327 à 335.)

(Annales t. 2. p. 366 an. 1172) : « Sequitur annus ... 1172, quo defuncto Vallis Dei Cartusiæ
ante biennium fundatæ Protopriore, Engelbertus Vallis St. Petri Prior Radulphum suum monachum
ibi tunc demorantem, ad novi conventus preces, nascenti Domui præficit. Mortuum Priorem,
ante ingressum Ordinis apud Guillelmum tum Senonensem episcopum postea Remensem archie-
-piscopum gratia valuisse, imo et ejus quondam alumnum fuisse, colligere est ex epistolâ Petri Cellensis
ad eumdem Præsulem hoc anno (ut puto) data, in quâ de illo sic loquitur : « Opus manuum vestrarum,
epist. 6. locum utique qui dicitur Vallis Dei, non tradatis oblivioni.... Ad suam patriam, ut credimus, evola-
2. -vit spiritus filii vestri fratris R. (alias H.) quem sicut paternis gremiis, dum in carne esset, con-
-tinuistis ; sic justum est ut orationibus et benedictionibus vestris usque ad thronum gratiæ condu-
-catis. » Deinde Radulphum velut juvenem in locum mortui suffectum commendat his verbis : «
Quia vero sublato pane de mensa Domini, in Sabbato novum substituendum non ignoratis, eamdem
dilectionem et protectionem oramus impendi bono et religioso juveni, quem amicus et filius
vester carissimus ibi ex voluntate Fratrum præposuit Prior de Valle Sti Petri, etc... » Engelberto
apud Vallem Dei, Radulphum in novum munus inducendi ac stabiliendi causa, adhuc demorante,
Albertus St. Laurentii in Lucina Cardinalis, ejus quondam Magister, in Normanniam inferiorem
accessit ab Alexandro legatus ad procurandam Henrici Anglorum regis ob St. Thomæ necem excom-
-municati reconciliationem. Ad ipsum eodem tempore scripsit præfatus Abbas, rogans ut per
Engelbertum, quem e Valle Dei ad se vocaverat, eum edocere dignaretur quo loci deducta res tanta
tunc esset ; simulque ad epistolæ calcem honorifice de Radulpho ipsi Cardinali non ignoto loquens
petit ut illum in novo officio suis consiliis adjuvet. Sed placet ejus hic epistolæ partem subjicere :
« Domino Alberto Cardinali et Romanæ Sedis Legato. Mihi tanta distantia locorum et multiplex

occupationum impedimentum nos retineret, dilectissimam nobis Paternitatem vestram visitare nullatenus tamdiu postposuissemus. Est enim in pectore nostro multa de negotio vobis injuncto et de fine ejus sollicitudo, quia honor Dei et Ecclesiæ utilitas, et famæ vestræ integritas atque totius Curiæ Romanæ circumspectio, ex eo accipiet apud conscientiam omnium laudem et magnificentiam, si secundum regulam æquitatis et veritatis sortitum fuerit effectum. Quatenus ergo res jam processerit, non sit vobis tædiosum amicum vestrum certificare. Habetis autem idoneum, si placuerit, per quem fideliter remandare et secure potestis, Priorem utique de Valle Sti Petri, carissimum filium vestrum quem in Christo genuistis, et ejus spiritum in omnibus vobis obnoxium reddidistis. Ad locum namque qui Vallis Dei appellatur profectus ut ibi Priorem substituat, non multum a vobis remotus, si ei mandaveritis venire ad vos, tutis auribus instillare poteritis quæ de statu vestro grata vel ingrata vobis occurrunt.... » In calce literarum: « Supponimus, inquit, vobis commendare Priorem qui ibi substitutus est; quem de fornace Religionis et regularis subjectionis noviter extractum, ad curam animarum gerendam filius vester manum mittere cogit. Doctrina itaque et auxilio vestro instruite illum, quia scitis quam difficilem rem arripit qui animas suscipit regendas. »

Substitit Radulphus in Vallis Dei Prioratu usque dum evecto in episcopatum Cabilonensem Engelberto succederet in Vallis Sti Petri regimine. Deinde idem Engelbertus abdicatis infulis factus Montis Dei Prior, cum sæpe multa negotia sibi ab Ordine demandarentur, Radulphum semper in collegam assumebat. Reperimus enim quod plures Ordinis Domos simul visitaverint, inter quas sunt prædicta Domus Vallis Dei anno 1185, Luvigniaci et Majorevi anno sequenti. Ipseque Radulphus specialis Commissarius delegatus est anno 1190 ad ipsam Montis Dei Domum, ubi cum aliis Prælatis et multis Nobilibus composuit discordiam, inter hujus cartusiæ monachos et Artesianos toparchas (seigneurs d'Artaise), ratione terminorum ortam. Vixit usque ad sæculi tertii decimi initium. Sed quando obierit dici omnino non potest. In Vallis Dei Calendario ejus anniversarium habetur Calendis Januarii. » ita Annales loco citato.

Nota. — Ce qui suit est tiré des « Notitia rerum Cartusiensium » de D. Levasseur et D. Le Couteulx, « Tome VII, 1re partie, Province de France ». — Ce volume avec celui de la province de Chartreuse sont les seuls qui nous restent de ceux qu'ils avaient composés sur chaque province. — Ce tome VII, 1re partie, ne contient qu'une partie des maisons de la province de France, les plus anciennes. — Ils commencent par le Valdieu : malheureusement un certain nombre de feuillets ont été coupés au commencement du livre. Voici comment il commence.

« Fuit autem Petrus(A) secundus (Primus vero hujus nominis comes Alenconii fuit Petrus filius Sti Ludovici de quo infra in catalogo benefactorum) dictus nomine Comes Alençonii et Pertici, Vicecomes Bellimontis, Philippi Valesii Galliarum Regis ex patre nepos Princeps pietate nominatissimus, praecipuus Cartusiae Vallis Dei benefactor et alter fundator, in qua cellas quatuor condidit signatas stemmatibus Comitum Alenconicorum quae posita sunt in superliminaribus portarum dictarum cellarum, quae habent pro nota litteras D. E. F. et Q. haec posterior habitationi sacristoe deputata est. Pro sustentatione vero religiosorum, qui dictas quatuor cellas habitaturi de novo erant, plura bona reliquit et delegavit per suum testamentum, quod anno 1404 die 14 septembris Argentoni fecit sequenti forma. (A.)

Litterae Donationis nobilissimi Principis Petri Valesii Comitis Alençonii.

« In nomine Patris et filii et Spiritus Sti Amen. Nous Pierres Conte d'Alençon Seigneur de Fougieres et vicomte de Beaumont faisons scavoir à tous présents et advenir que nous très désirant de tout nostre coeur et affection comme faire le devons que la grace et misericorde de Dieu nous soit prochaine pour nostre salut et pour ce que nous doubtons très grandement par nos démerites en estre eslognez nous recommandons à toute Ste Eglise en requerant devotement les prières de tous catholicques et par especial de tous les religieux de l'ordre de Chartreuze qui sont à présent et seront pour le temps advenir par les prieres et bienfaicts desquieulx nous esperons recouvrer grace envers nostre Seigneur Jesus Christ. Et pour la bonne et vraÿe devotion que nous avons à la religion dudict lieu de Chartreuse nous leur requerons qu'ils vueillent que nostre corps soit receu et ensepulturé en leur monstier du Vaudieu en la Conté du Perche ainsÿ que par nostre testament et derraine volonté nous les avons requis. Auquel lieu du Vaudieu pour la sepulture de nostre corps et pour estre accuilliz aux prières et oraisons qui ÿ sont dictes et faictes Nous donnons et laissons au Prieur et Convent dudict

(A.) Dans un manuscrit des archives de Chartreuse copié, je crois, à la bibliothèque de Grenoble, il y a à peu près les mêmes choses sur la famille de Pierre de Valois, restaurateur du Val-Dieu. Seulement c'est un peu plus abrégé; il est probable que c'est aussi l'oeuvre de D. le Couteulx. pour s'en convaincre il faudrait voir l'original. — Voici ce que dit la copie (au sujet) de Pierre de Valois:

« Hoec Domus Vallis Dei cum prius novem tantum monachorum capax esset, magnificentia Illustrissimi principis Petri comitis Alençonii quatuor monachis aucta est. Hic secundus nomine comes Alençonii et Pertici patrem habuit Carolum comitem quoque Alençonii filium Caroli comitis Valesii, nepotem vero Philippi audacis regis Franciœ, fuit Petrus prœcipuus hujus cartusiœ benefactor et alter fundator (Arturus du Moustier in Neustria pia) magnum quippe porticum extruxit de suo nomine etiamnum vocitatum. Redditus annuos pro quatuor religiosis sustentandis dedit cum quatuor cellulis eorum a se fabricatis, signatis stemmatibus comitum Alençonorum quœ posita sunt in superliminari uniuscujusque cellulœ, reliqua œdificia quœ tempestas vastaverat, instauravit: moriensque quingenta scuta aurea legavit et alia multa bona largitus est. Qui tandem decessit a vita Argentani in Normannia, anº 1404, die 20 septembris, sepultus in medio choro Ecclesiœ hujus Dus, in quâ dum viveret, frequentius morabatur ut devotioni expeditius vacaret cum Ioanna lectissima Virgine ejus filia quœ etiam juxta amantissimum parentem tumulata est anno 1405. Petri obitus habetur in charta Capituli gen. anni 1405 in quâ dicitur Reparator Vallis Dei, et habuit plenum monachatum per totum Ordinem. » le reste n'a rien de particulier ce n'est que la répétition abrégée des Notitiœ.

lieu cinq cens escuz d'or une fois poÿez du prix de vingt et deux solz six deniers la piece ou monoie a la value : icelle somme contenue en nostre testament, de laquelle nous voulons paÿement et satisfaction leur estre faicte presentement en donnant leur consentement que nostre corps soit ainsÿ receu audict lieu quand le cas de nostre trepassement sera advenu au bon plaisir de nostre Seigneur. Et en outre pour l'augmentation du divin service qui par prerogative de singuliere faveur pour la reverence de Dieu et la retribution de grace et de salut perdurable se faict, tous negoces et afferes temporelz arriere mis et cessans, a augmenter et accroistre et affin que tousjours mes (sic esse?) soit faict pour nous, nos prédécesseurs et successeurs especial service divin ou d'hostel du Vaudieu Nous prions et requerons au maistre de la 2 (dicte?) ordre de chartreuse et à tous ceux à qui il peult pour ce appartenir que le couvent du dict lieu du Vaudieu qui à présent n'est que de huict ou neuf religieux ainsÿ que nous avons entendu soit creu de quatre autres religieux et moÿnes ptres (prestres?) ou habilles et disposez à l'estre comme (oultre) le nombre qui ÿ est à présent n'est que de huict ou neuf moynes. Lesquielx quatre religieux et leurs successeurs seront logez et colloquez en quatre des celles du dict cloistre telles qu'ils seront advisez et seront tenus d'estre et continuer au dict service avecques les autres religieux de la dicte eglize pour eux et pour nous et prieront Dieu pour nous de jours et de nuicts et nous mettront et auront especialement pour recommandé en leur memento en toutes les messes tant de vifs que de trespassez et avec seront participans et accompagnez especialement en toutes les messes, jeusnes, oraisons, veilles, ausmosnes et autres bienfaicts et exercitions espirituelz des dicts quatre religieux et leurs successeurs et generallement d'un chacun des autres religieux du couvent dudict hostel par telle condition que quand il adviendra que les dicts quatre religieux ou aucun d'eux ou de leurs successeurs iront de vie à trespassement ou seront mis en aucun office ou obedience de l'ordre les Prieur et couvent dudict lieu du Vaudieu seront tenuz remplir les dictes celles ou celle d'autre religieux des premiers que Dieu leur envoÿra affin que les dictes celles soient toujours tenuz plaines se tant leur vient de religieux et jusques à ce que ainsÿ l'aient faict ils chargeront et commettront audict cas à un des autres religieux de leur couvent de prier pour nous en actuelle charge comme estoit tenu de p(ri)er (père?) celuÿ ou ceux qui ainsÿ seroit transmué sans plus avant les charger sÿnon a leur bon plaisir et devotion combienque en nostre testament soit faict mention de deux messes

par jour desquelles tant pour la feublesse d'eux comme pour ce que en leur Ordre ils n'ont point accoustumé de prendre charge especiale de nombre de messes perpetuelles Ils n'en ont pas voulu ne oze prendre la charge. Et pour la vie sustention et fondation desdicts quatre religieux Nous avons donné et laissé par nostre testament et derraine volonté et encore donnons et laissons par ces présentes huict vingt livres de rente lesquelles pour la seureté de nostre dévotion et fondation nous leur asseons sur les choses et ainsiy qu'il s'enst (sensuit?)

Premièrement en assiette de deniers nous leur laissons soixante et cinq livres de rente que le Prieur de St. Escolasse membre de l'abbaÿe de Grestain nous est tenu rendre et payer par chacun an aux termes de toussainctz et Ascension par moÿtié et à laquelle rente paÿer bien et deument chacun an aux dicts termes l'abbé et couvent dudict lieu de Grestain sont obligez. Item quinze livres de rente en deniers que Guillemin Ruchar^(or) nous est tenu rendre et payer par chacun an audict termes de toussainctz et Ascension par moitié à cause et pour raison du hebergement jardins domaines et autres appartẽces du Saussoÿ sizz près nostre ville dudict lieu de Verneuil par nous baillé ia pieça a celle rente. Item nous leur baillons en assiette pour cinquantes livres de rente toute et belle acquisition comme nous avons faict de Collin de la Barre et de Jeanne sa femme de la terre de Soligny size ou compté du perche et l'estang de la Jacquetiers par nous acquis d'un nommé Robert Assouppart avec toutes et chacunes les appartẽces (tenances) à la dicte terre et dont ceux qui l'ont tenue paravant qu'elle vensist en nostre main ont jouÿ et use et se aucunes domaines ou terres tenions des appartẽces dudict lieu de Solignÿ parvant l'acquisition qui par nous a esté faicte desdicts de la Barre et sa dite femme elle ne soit en rien comprinse en cette assiette ne aussÿ nÿ est en rien comprise la terre de Cohardon. Item nous leur baillons pour vingt cinq livres de rentes et parfaict de l'assiette desdicts huict vingt livres de rentes la terre de St. Pater size en nostre baronnie de Souvoÿe o toutes les appartenances quelconques en la manière que nous l'avons eu et retraict par Seigneurie de Me mace Louvet archidiacre de Vannes lequel l'avoit acquis de messire Robert de Sarennes chevalier toutes lesquelles rentes et terres dessus déclarées nous baillons cedons et delaissons et transportons audict hostel du Vaudieu pour l'assiette des dictes huict vingt livres de rentes et nous en dessaisissons par la teneur de ces présentes et en saisissons et revestons les dicts religieux dudict lieu pour en jouir user et exploicter à tousjoursmais perpetuellement comme de leur propre chose par l'augmentation et fondation desdicts quatre religieux par la forme et manière dessus

dessus declarée desquelles choses faire et accomplir selon nostre dévotion et la fondation dessus declarée, lesdicts Prieur et religieux du Vaudieu nous seront tenus bailler et faire avoir lettre d'eux et de leur grand Prieur pour plus grande approbation et seureté et tendront les choses dessus déclarées en main morte soubz nostre seigneurie et haute justice et des choses qui doivent foy nous seront tenus bailler homme et a vivance d'icelluy nous payer soixante solz pour chacun rachapt a laquelle somme nous leur abornons attendu que l'aduea dudict rachapt se il estoit levé entièrement il conviendroit que la vie et pourvoyance desdicts quatre religieux diminue de tant sans ce que par nous nos hoirs successeurs et ayant cause leur puisse or ou pour le temps a venir leur estre surtout ce que dict est mis aucun arrest destourbier ou empeschement, mais obligeons nous nos hoirs et toutes nos choses à leur fournir et faire valoir la dite assiette sans aucun dechet ou amenissement ou a leur en bailler ailleurs assiette ou mieux apparoissante de toutes nos choses héreditaux et a icelle leur garantir de livrer et oster de tout empeschement et encombrement envers et contre toute personne et voulons que dès à présent les dicts Prieur et Couvent du dit lieu du Vaudieu puissent par eux ou leurs gens apprehender possession et saisine des dites choses contenues en l'assiette et que des soixante et cinq livres de rente à eux assis sur le Prieur de Sainct Escolasse et aussy des 15 livres sur le lieu de Sausoy payement et satisfaction leur soit faict doresnavant par les Prieurs dudit prieuré et tenans dudit lieu du Sausoy que sont ou seront pour le temps advenir lesquels nous enquittons et deschargeons tant pour nous que pour nos hoirs par les payant à tousjoursmais doresnavant aux dits Prieur et Couvent sans ce que par nos receveurs qui ont accoustumé à faire les receptes tant des rentes en deniers comme des terres à eux baillées en assiette sont de ce faict aucune recepte pour le temps et les termes advenir ausquels nos receveurs nous en deffendons toutes receptes et pour leur valloir de descharge et seureté mandons à nos aymez et feaux les gens de nos comptes que la teneur de ces présentes il fasse registrer mot à mot en la chambre de nos comptes et que les rentes et la valeur des terres dessus déclarées baillée en assiette pour la fondation dessus déclarée ils ostent et rayent des comptes de nos receveurs sans plus doresnavant les en charger en déclarant et faisant mention sur leurs comptes du contenu de ces présentes et rabattant de leur receptes sans aucun contredict et assy baillent et fassent bailler aux dits Prieur et couvent toutes les lettres et enseignements quils auront devers eux en la chambre

des

de nos comptes touchant l'assiette dessus declarée ou la coppie desdites lettres scellées nous servent en autre chose pour eux en ayder en leur besoing et nécessité et que se soit chose ferme et estable a tousjoursmais nous avons fait mettre nostre grand sel à ces présentes donnés à Argentan le quatorziesme jour de septembre l'an de grace mil quatre cens et quatre.

L. Poilet. Et R. descouville présens signez M. faucel avec paraphes et scelles du grand sceau en lacqz de soye de cire rouge et verde.

NON multo post Argentonii decessit 20 sept. anno eodem 1404. in aetate admodum provecta: cum per triginta novem annos Alençonii comitatum possedisset. Quanta autem morum probitate praeditus fuerit, ex vernaculo ipsius epitaphio (quod in tabella scriptum in Ecclesia hujus cartusiae Vallis Dei pendet prope lectorium Evangelii) facile perdisces. Est vero tale:

Au Val Dieu dessous une Pierre
Repose le bon Comte Pierre
D'Alençon, naij du sang royal
Nommé par droit Pierre loyal
Qui longuement par un temps dit
Loyaument le sien despendit
Et loyaument debvez sçavoir
Que ne vouloit denier devoir
Sij trespassa si comte di
De septembre a un vendredij
Vingtiesme jour sans rien rabatre
En l'an mil quatre cens et quatre.
Les simples gens deffendoit fort
Point ne vouloit qu'on leur fit tort
Paisiblement les voulst garder
Sans empeschement leur donner
Que son droit il ne demandoit
Et de l'aultruij riens ne vouloit
Bien il doit estre réclamé
En cœur pensée et volonté

Et prions Dieu devotement
Et de bon cœur piteusement
Que son ame par bons devijs
Ait la gloire de Paradis. Amen.

Extat et alterum ejusdem Petri Epitaphium, descriptum in tabella (quæ extat super portam sacristiæ ejusdem domus Vallis Dei, versus meridiem) sequenti formâ:

Cimetiere de Monseigneur Pierre de Valois Comte d'Alençon.

Icy devant gist Pierre de Valois
Grand amateur de Dieu et de ses loijs:
Prince soigneux de ce qu'après la vie
Un vraij chrestien de voir a bonne envie
Comme un oijseau se baisse pour voler
Il s'est demis pour mieux au ciel aller.
Pour les vertus fust plus qu'un Achillez
Contre pechez fust plus qu'un Herculez.
Le pouvre aijmoit beaucoup plus que le riche
Qui par pouvoir ou par dol tousjours triche
Pour ce eut le nom de Pierre le loijal
Plus fréquenté que de Prince Roijal,
Ores qu'il fust proche de la couronne
Tant il trouva piété douce et bonne
Qu'il vescut ceans en toute humilité
Sa fille aussij gardant virginité
Aijant tousjours la lampe pleine d'huijle
Comme les cinq sages de l'Evangile.
Ce temple icij tant de voulte que pands
Feirent refaire à leur propres dépens
Et pour eux deux une chambre un peu haulte
Sans la rapine offrir en holocauste
Car luij et elle estoient justes et bons

Tant que d'aultruy ne prenoient biens ny dons.
Fondez ils ont d'un vouloir magnifique
Quatre chartreux oultre le nombre antique
Le diable ils ont le monde et chair vaincu
Et sont bien morts comm'ils ont bien vescu.
Paisiblement le vingtiesme septembre
Mil quatre cent et quatre, un chacun membre
Du bon seigneur la chaleur délaissa
Et peu après sa fille trespassa.
Leurs corps posez dans une mesme fosse
N'ont dessus eux de sepulture grosse
Pour remarquer d'un tel sang le tombeau
Il n'y a rien engravé bon ny beau
Pourquoy cela? Car telles belles remarques
Et pour autant ce Comte d'Alençon
Humble en son cœur ny voulut de façon
Ains qu'avec luy sa fille fut ensemble
Tout simplement inhumez en ce temple
Ou si leurs corps ne sont point elevez
Leurs esprits moins n'en sont pourtant saulvez
Qui est le poinct que par humbles mérites
Ont desiré vivans ceans comme hermites
Que Dieu leur doint si ne leur a donné
Et sur le ciel leur soit lieu ordonné
Ou en esprit ensemble puissent estre
Comme en leurs corps sont en ce lieu terrestre.

Ejus obitus signatur in charta cap. genlis an. 1405, his verbis: « obiit Dominus Petrus Comes de Alençonio reparator Ds. Vallis Dei die 12 (melius 20) septembris qui habet monachatum etc.. » De eo Arturus Dumonstier in neustria pia laudabiliter facit mentionem in descriptione Vallis Dei his verbis: « Petrus & Valesius Comes Pertici, nepos Philippi Pulchri

(potius lege nepos Caroli Valesii fratris Philippi Pulchri) Regis Francorum, magnum porticum ejusdem monasterii (Vallis Dei) extruxit, de suo nomine etiamnum vocitatum. Fundavit inibi reddibus pro quatuor Religiosis sustentandis cum quatuor cellulis eorum a se fabricatis: aliaque quam plura largitus est bona, propterque æstimatur non abs re secundus fundator: qui tandem decessit e vita Argentani die 20 septembris an. 1404. Exinde autem, juxta supremam ejus voluntatem, sepulturam nactus est apud ipsos cartusianos Vallis Dei, quo dum viveret, frequentius morabatur ut devotioni expeditius vacaret; cum Ioanna lectissima virgine ejus filia, quæ inibi juxta amantissimum parentem tumulata est anno 1405, quorum epitaphium adhuc cernitur etc... »

Cum ex antecessoribus et successoribus Petri plures tum hujus D^s, tum nostri Ordinis benefactores extiterint et fautores, eorum familiæ seriem paucis prosequendam censui:

Carolus comes Valesii filius Philippi Audacis, frater Philippi Pulchri, patruus Ludovici Hutini, Philippi Longi ac Caroli Pulchri Regum Franciæ, fuit fundator Cartusiæ Fontis B^{tæ} Mariæ ubi plura de eo; ex numerosa prole quam ex tribus uxoribus suscepit, duos habuit filios Philippum Valesium Regem Franciæ, et alterum qui fuit Carolus Valesius Comes Alençonii, Carnotensis, Pertici etc.. fautor et benefactor nostri Ordinis ut ex nostris chartis apparet et primum in chartis annorum 1338 et sequentium usque ad obitum commendatur in verbis: Orabitur pro Illustri Domino Domino Comite Alençonii et ejus consorte et liberis eorumdem per universum Ordinem.» Et post illius obitum qui contigit an. 1346, 26 augusti, bis denunciatus fuit, anno videlicet 1347 cum tricenario per totum ordinem et anno 1348 his verbis: Illustrissimæ recordationis nobilissimo Principi fratri Domini Regis Franciæ Comiti de Alençone conceditur tricenarium per totum ordinem non obstante alio jam sibi concesso.» Cæsus fuit in prælio Crecico.

Ioanna de Ioigny filia Ioannis comitis de Ioigny uxor præfati Caroli obiit circa annum 1336. Et obitus ejus signatur in charta anni sequentis his tantum verbis: Obiit D^{na} Comitissa uxor fratris Regis Franciæ, quæ habet tricenarium per totum ordinem. Ejus obitum non cognoverunt Sammarthani.

Maria Hispana vidua Caroli comitis Stamparum præfato Carolo Valesio post mortem Ioannæ de Ioigny nupsit anno 1336. cum eo in chartis commendatur ab anno 1338 usque ad annum 1346 quo maritus obiit. Anno 1363 quasdam pecunias dedit Capitulo generali

a quo propterea preces per ch. ejusdem anni obtinuit, diciturque ibidem Comitissa de Alensono et de Stampis. Obiit anno 1369 (sed potius legendum an. 1379 nam in ch. 1380 ponitur inter obitus, Comitessa Alenconiæ quæ non potest alia esse quam Maria, nam uxor Petri fundatoris Vallis Dei obiit tantum an. 1415. note de D. Le Couteux en marge) die 19 novembris juxta Sammarthanos. Sed noster Gammeronius diem signat 4 maii, de ea sic loquens: Maria de Hispania Comitissa Alenconii quæ dedit 120 florenos pro redditibus emendis, et alia multa fecit, obiit 4 nonas maii. Ex præfata Maria plures Carolus liberos suscepit, qui sunt:

1° Carolus III Comes Alenconii post patrem, qui religionis zelo habitum Sti Dominici Parisiis suscepit abdicata dignitate Comitis et ampla hæreditate, deinde Archiepiscopus Lugdunensis obiit an. 1375.

2° Philippus fratris pietatem imitatus hæreditatem paternam dereliquit ut ecclesiasticæ militiæ nomen daret. Primum igitur Bellovacensis Episcopus creatur an. 1356, inde Rothomagum translatus an. 1359. Ecclesiasticam libertatem insigni plane fortitudine contra Carolum V. Regem Franciæ propugnavit, aliquoties auxilio precum ordinis implorato ut patet ex chartâ cap. gen. 1371. Romam tandem secedere coactus, ab Urbano VI inter purpuratos Patres annumeratur an. 1378. Sed ab eodem, quem monebat ut ageret clementius, purpurâ privatus est et beneficiis, quibus a Bonifacio nono an. 1389 restitutus, Romam rediit, et a Capitulo genli in Domo Montelli an. 1390 celebrato suffragia ordinis petiit et obtinuit ut dicemus in provinciâ Alemaniæ superioris in catalogo benefactorum, prout de eo quoque agemus in Domo Seizensi cujus fautor extitit dum Aquileiensem Patriachatum tenebat. Obiit Romæ 18 Kalend. septembris an. 1397, alias Patriarcha Hierosolimitanus. A Gammeronio inter Benefactores præcipuos Vallis Dei recensetur.

3° Petrus alter fundator hujus Ds de quo, præter id quod jam diximus, in Calendario hæc leguntur: « Undecimo Calendas octobris obiit bonæ memoriæ Illmus et inclytus Princeps D. Petrus quondam Comes Alenconii qui in hac domo fundavit 4 monachos pro quorum sustentatione dedit nobis 160 libras annui redditus prout continetur in literâ super his facta quæ debet legi quolibet anno infra octavam Paschæ. » Item idem princeps dedit nobis pro reparatione Ds nostræ quam tempestas vastaverat quingentos francos et in testamento suo legavit nobis 500 scuta aurea, et alia multa bona fecit in vita suâ, cujus corpus requiescit in medio choro Ecclesiæ.

et anniversario supra villam la Pointe quæ situatur in parochia de Moimaux (Morvaux?)

6° Idus Dec. — Elizabeth d'amille uxor Matthæi Chabert quæ dedit quadraginta solidos annui redditus et villam de rein in parochiâ de courtëharaye.

Feriâ quartâ post festum Conceptionis B. Mariæ fit obitus solennis cum recommendatione et vigiliis mortuorum cum novem psalmis et novem lectionibus pro M. Roberto Thiboult quondam Præsidente in curia regali Parlamenti; et pro nobili Domicella Ioanna de Iouy ejus consorte et parentibus; pro quo eadem Ioanna dedit Valli Dei villam de la moteliere situatam in parœcia de Pervanchère pro qua habentur triginta solidi annui redditus.

Frogerius Sagiensis Episcopus qui fundationem confirmavit habetur in numero benefactorum. Pro quo et D. Guillermo Senonensi Archiepiscopo qui dictam domum valde promovit, et cujus auxilio fuit fundata: et pro Dño Guillermo Cadurcensi et Comite Pertici: Et pro Philippo de Alenconio Patriarcha Hierosolymitano, et administratore Ecclesiæ Auxitanæ. Et pro Roberto Archiepiscopo Rothomagensi. Et pro Iordano Episcopo Lexoviensi et aliis Prælatis dicitur in quotidiana missa defunctorum tertia oratio Deus qui inter apostolicos sacerdotes, in quâ et comprehenduntur Petrus et Odo Rothomagenses Archiepiscopi.

Guillelmus Archiepiscopus Senonensis de quo hic agitur, fuit frater germanus Mathildis uxoris Rotroci fundatoris hujus domûs. Primum electus est Episcopus Carnotensis deinde Ecclesiam Senonensem rexit unde et ad Remensem translatus ibidem obiit ut dicemus in domo Montis Dei ubi plura de eo.

Guillelmus Cadurcensis Episcopus et Comes Pertici fuit magnus benefactor hujus Dñs. Postea factus Episcopus Catalaunensis, hæresque comitatûs Perticensis confirmavit tres modios vini annui redditus a fratre suo Geofredo comite Pertici huic Domui dono datos: quibus ipse Antistes quartum adjunxit in vineis Nogenti Rotrodi sumendum ut habet Ægidius Bryus in historia Perticensi lib. 3. cap. 14. Ubi agit de Præfato Guillelmo quem dicit fuisse primum Præpositum Calestriæ et Saudoiæ, Cancellarium Ecclesiæ Carnotensis, Thesaurarium Sti Martini Turonensis, ac tandem Episcopum Catalaunensem, nulla facta mentione præsulatûs Cadurcensis, quem tamen constat aliquando rexisse ex archivis hujus domûs. Et revera juxta Santamarthanos quidem Guillelmus (cujus cognomen non ponunt) Cadurcensi Ecclesiæ præerat anno 1206, qui videtur esse noster

Guil.

Dedit insuper 120 scuta aurea pro redditibus emendis etc... Hoc ibi, si fides Gamnero-nio adhibenda est. De eâ et Petro Navarraeo plura dicemus in Domo Parisiensi.
(Un autre manuscrit de chartreuse qui a dû être copié à Grenoble a de plus sur la dite Catherine: « quantum vero in nostrum Ordinem fuit affecta ex chartis Capituli gen^lis ab anno 1412 ad an. 1421 colligitur, inibi enim decernitur pro eâ missa de Beata Maria in conventu celebranda per omnes domos Ordinis eo quod consuetam eleemosynam mitteret ad Capitulum gen^le, et in eisdem chartis dicitur Ducissa Bavariae et comitissa de Mortaigne. » ita manuscripto citato.
8. – Margarita virgo insigni pietate exornata, quae sese infirmorum xenodochii Argento-magensis ministerio mancipans, summa cum humilitate in hoc charitatis eximiae exercitio vitam traduxit, in eodem xenodochio cum Maria Chamaillart matre suâ sepulta.

Ex Joanne 1° Duce Alenconii et Maria Britanna ejus uxore quinque liberi procreati sunt: 1° Petrus natus an° 1407, obiit an° 1408.
2° Joannes II^us Dux Alenconii, Par Franciae, comes Pertici etc... natus an° 1409, obiit an° 1476, depositus in Ecclesia Praedicatorum Parisiis. Dicitur benefactor hujus D^s.
3° Joannes junior natus 1412, obiit an° 1420. – 4° Maria in pueritia mortua. 5° Carlota nata an° 1412 (forte 1413) obiit virgo an. 1435.

Ex Joanne 2° et Maria Armanicâ ejus conjuge nati sunt:
1. – Renatus Dux Alenconii, Par Franciae etc... nominatissimus ob insignem pietatem, quâ anno 1494 permisit habitatoribus urbis de Mortagne ut castellum suum destruerent, ex cujus ruinis Ecclesia parochialis nostrae Dominae dicata, Anglorum armis devastata, restauraretur. Ejus obitus signatur in ch. 1494, his verbis: Ill^mus Princeps Dominus Renatus de Valois Dux Alenconii successor fundatorum Vallis Dei. Obierat juxta Sammarthanos an° 1492, die 1^a novembris.

Ex Renato praefato et Margarita Lotharinga Comitis de Vandemont filia, ejus uxore nati sunt: 1. – Carolus Dux Alenconii, comes Pertici etc.. Prorex Campaniae et Normanniae, obiit Lugduni anno 1525 et signatur in ch. ejusdem anni. Ex sua uxore Margarita Valesia Francisci Ducis Valesii et postea Regis Franciae sorore nullam suscepit prolem, sicque in eo desiit stirps Ducum Alenconii.

2. Francisca uxor 1° Francisci d'Orleans II Ducis de Longueville, quo mortuo, nupsit 2° Carolo Borbonio Duci Vindocinensi avo Henrici magni Regis Franciae. Dict-

Obiit illa an.° 1550, 14 sept. — 3. Anna uxor Guillelmi Marchionis Montis ferrati benefactoris D.ᵉ Astensis qui obiit an.° 1519. Anna vero post mortem mariti precibus Ordinis commendata fuit in chartis an. 1520, 21 et 22. quo vero anno obierit nondum reperire potuit [tui!]: vivebat adhuc an.° 1531 juxta Sammarthanos. (ita notitiae. Tout est écrit de la main de D. Le Coutoulx excepté le testament de Pierre de Valois et la poésie en français)

Benefactores Cartusiae Vallis Dei, ex Calendario Domus.

Januarius. (dans les notitiae, tout est écrit de la main de D. Lecout.)

Calendis Januarii obiit felicis recordationis R. in Xto P. D. Jordanus quondam Lexoviensis Episcopus qui de assensu Capituli Lexoviensis et omnium aliorum quibus competebat, legavit Valli Dei in perpetuam eleemosynam dimidium modium salis annuatim in civitate Lexoviensi percipiendum in festo B. apostolorum Petri et Pauli; cujus praefatae donationis intuitu ultra participationem in hac Domo eidem Episcopo, et aliis cooperatoribus debetur annis singulis anniversarium 4, mensis julii. Vide infra ad eundem diem. Ex manuscriptis collectaneis D. Francisci Ganneron.

Jordanus Du Hommet electus episcopus ano 1197 obiit circa annum 1214 ? (on a mis une rature sur ce chiffre). Dies obitus in necrologio Sti Victoris consignatur ad 19 Calendas februarias.
— Calend. Januarii obierunt Mathildis Comitissa uxor Rotrodi Fundatoris, Et D. Petrus et D. Radulphus 1. monachi hujus Ds et frater Hubertus Bonosus conversus. (D. Lecouteulx a ajouté à la marge : « Ex his duobus monachis (Petro et Radulpho) qui fuerunt primi incolae hujus Ds, conjicio hoc calendarium non esse antiquum, nam Radulphus fuit postea Prior et alibi obiit.)

2. Januarii. obiit Ludovicus Comes Blesensis, et Elizabeth filia ejus Comitissa carnotensis. Hugo de Corion miles qui pro suo anniversario dedit decimam circa burgum novum, et 5 solidos annui redditus. Haimericus miles Dominus de Clinchamp dedit unum sextarium frumenti ad faciendas hostias, annui redditus. Hugo miles Dominus de Corion dedit 20 solidos annui redditus.

3. Januarii — Nicolaus Chartain et Michaelis uxor ejus anno 1409 dederunt in eleemosynam 50 scuta auri semel pro participatione orationum.

7 Idus Januar. Robertus Le Maistre et uxor ejus dederunt hoereditatem suam, unde habentur 40 solidi annui et boni redditus. — Petrus Gasier dedit semel centum solidos, et cum suis hoeredibus unam domum cum uno horto in villa Vernolii in parocciã Sti Nicolai.

4. Idus Januar. De frate Sti Dionysii de Molicës dedit decem scuta aurea pro semel pro
\+ remedio suo et suorum. — D. Nicolaus Drouin monachus et professus Vallis Dei dedit 20 solidos boni redditus, similiter et alius professus de Vernolio oriundus, cujus nomen sit in libro vitae, dedit unam domum in Vernolio, sitam in parocciã Sti Joannis.

4° Robertus facta partitione hæreditatis paternæ cum Petro prædicto fuit Comes Pertici et Dominus de Porhoët. Inter benefactores singulares hujus D^s nominatur cum Joanna de Rohan uxore suâ. Obiit sine prole, successore relicto Petro fratre majore natu.

5° Isabella monialis Possiaci.

Ex Petro, secundo fundatore hujus D^s, et Maria Chamaillard ejus conjuge nati sunt: 1.- Petrus qui juvenis obiit an. 1375. - 2.- Joannes obiit puer an° 1376. - 3.- Alter Joannes comes deinde Dux Alenconii Par Franciæ cognomento sapiens occisus est in pugna Azincurtia anno 1415, 25 octobris, quiescit in Ecclesiâ S^ti Martini Sagiensis. Fuit benefactor hujus D^s in quâ habet anniversarium. Ejus obitus signatur in ch. 1416. 4.- Maria obiit in pueritia an. 1377. - 5.- Joanna virgo devotissima, quæ vigiliis, orationibus et jejuniis addicta vitam aliquoties ducebat in hac domo religiosissimam, ubi reclusa in cubiculo super capitulum constructo per fenestellam sacrum audiebat divinisque tam diurnis quam nocturnis intererat officiis; tandem meritis dives ad sponsum properavit an° 1405 (ut habet Arturus Dumonstier) die 6 augusti, non vero 1403 ut legitur apud Sammarthanos, nam constat ex epitaphio versibus gallicis exarato superius exscripto eam aliquamdiu Patri fuisse superstitem et paulo post fatis functam cum patre sepulturam eamdem habuisse. Obiit Argentomagi. - 6.- Maria altera quæ nupsit Joanni 4° Comiti Harcuriæ, jacet apud minoritas de Chastelleraud in Pictavia. 7.- Catharina magna benefactrix et fautrix hujus D^s et Ordinis, Desponsata fuit Guidoni de Laval, quo prœmatura morte defuncto an° 1405, postea nupsit Petro Navarræo filio tertio natu Caroli 2^i Navarræ regis Comiti de Mortaing. Quo mortuo an° 1412 paulo post maritum alterum sibi copulavit Ludovicum Bavariæ Ducem fratrem Isabellæ Caroli VI^i regis Francorum conjugis. Ejus obitus signatur in ch. anni 1464, unde conjicere possemus eam obiisse tantum an° 1463, sed Sammarthani signant an. 1462 diem vero 25 junii, sicut dyptica hujus D^s habent. Sic enim ibi legitur: « Septimo Calendas julii (non augusti, ut legit Bolicius) obiit Illma Domina Catharina de Alenconio filia Petri de Alenconio Comitis secundi fundatoris, uxor quondam Dni Petri de Navarra; quæ dum viveret multa bona fecit huic domui. Largita est præclarum reliquiarium aureum cum gemmis pretiosis et ornatum, continens portionem ligni S^tæ Crucis, reliquiaria quoque S^tæ Agathæ, S^ti Stephani protomartyris et B^tæ Mariæ Magdalenæ.

2. Idibus Mart. M. Vincentius Legier succentor Ecclesiae Cathedralis Lexoviensis qui legavit in testamento suo unum calicem argenteum deauratum cum 2 urceolis argenteis, et instrumento pacis argenteo deaurato.

17 cal. Apr. Petrus Le Huche qui legavit in testamento suo decem francos auri ad emendos redditus.

16 cal. Apr. Ludovicus Badin sacerdos qui dedit decem scuta auri pro participatione habenda cum suis in eadem domo.

14 Cal. Apr. Robertus Olivier et Matthaea ejus uxor dederunt 30 solidos annui redditus.

\+ 13. Cal. Apr. — D. Nicolaus Le Huchier monachus prof^{us} Vallis Dei, qui in ingressu ordinis dedit haereditatem suam 14 ^{tt} annui et boni redditus.

— . Aprilis. —

5. Id. Apr. — Scientificus vir Guillelmus Vallee Canonicus et Capicerius Ecclesiae Cathedralis Carnotensis dedit 10 scuta auri ad emendos redditus.

Idibus Apr. — Dominus Nicolaus Dinasta de Longniaco dedit 60 solidos annui redditus, et in testamento 60 francos pro semel.

\+ 17. Cal. Maii. — Petrus Basselare civis Gandavensis pro cujus anima et parentum, D. Joannes ejus filius ante professionem suam factam in Valle Dei 15 Aprilis legavit 4 casulas ad missas privatas celebrandas cum totidem altarium paramentis, imagine quoque lapidea B^{ti} Bernardi Abbatis.

15, Cal. Maii. — Dominus de Foillet qui dedit reliquiam S^{ti} Vincentii.

14. Cal. Maii. — Robertus Apillart Prior de Longniaco qui dedit 10 scuta auri.

5. Cal. Maii. — Obiit bonae memoriae Dñus Stephanus Rogeri professor S.V. Canonicus Carnotensis qui dedit librum dictum Catholicon.

— . Maius. —

4. nonas Maii. — Joannes Lockes Burgensis Vernolii qui dedit 20 solidos annui redditus super villam de Randonay.

3. Nonas Maii. — D. Petrus Fillon sacerdos dedit 40 solidos annui redditus supra villam de Randonay.

Idibus Maii. — Guillelmus Marchant eleemosynarius Ducissae Alençonii dedit 60 solidos annuatim in villa de Mauvès

16. Cal. Junii. — Obiit mater cujusdam religiosi anglici qui dedit unum calicem cum vestimentis ecclesiasticis.

7. Cal. Junii. — Robertus de Treta Carnotensis Canonicus et doctor in legibus qui legavit in testamento suo 50 francos semel.

14. Cal. Junii — Obiit bonae probitatis vir Joannes du Coudray pro quo ejus filius Joannes du Coudray

18 Calend. februar. obiit V. D. Joannes Le Gay Canonicus Ecclesiae carnotensis, pro fundatione 2 anniversariorum, quorum primum fit 5 Idus aprilis, secundum 3 nonas octobris, et pro fundatione aliorum decem mensibus ad suam intentionem more ordinis fiendorum, ultra alia bona quae sic contulit, summam insuper 130 francorum manualiter dedit ad emendos redditus. Dedit insuper quandam casulam de velutio nigro ad missas dictorum anniversariorum celebrandas. Praeterea donavit calicem argenteum optime deauratum; postillas quoque Nicolai de Lyra super totam bibliam in 5 voluminibus.

\+ D. Petrus Brochart monachus professus Vallis Dei dedit 30 scuta auri pro faciendo unam cellam in claustro; et alia decem scuta pro suo anniversario et obiit anno 1458, 6 idus aprilis. Sed videtur esse error, nam ejus obitus denunciatur tantum in ch. 1464.

— . Februarius. —

3. Idus Februarii, obiit Bertrandus Guichart et Martina ejus uxor, qui dederunt 24 solidos annui redditus in villa Sti medardi de Renoto.

\+ 7 Cal. Martii, obiit Joanna uxor Odonis Boulay Donati seu Praebendarii Vallis Dei, qui dederunt haereditatem suam sitam in parochia de Renoto.

Die cinerum, fit anniversarium privatum pro quodam qui dedit nobis redditus pro habendo panem tenerum in die cinerum.

— . Martius. —

5. Nonas Martii, Petrus Gibberti quondam vicecomes Vernolii, et Gervasia uxor ejusdem qui suo testamento legaverunt grangiam dictam Le Mesnil cum multis aliis redditibus ad eam pertinentibus.

6. Nonas Martii, Margareta de Bellegarde dedit villam dictam le Boulay situatam in parochia B. Mariae de Resuintes. — Joanna relicta Joannis Bienvenu dedit 40 solidos annui redditus.

5. nonas Mart. Dna Comitissa Thouartii dedit semel 200 francos, Ipsa est fundatrix domus Thoarci, cujus domus bonorum pars quinta unita fuit domui Vallis Dei ut suo loco dicemus.

8. idus Martii, Joanna relicta Petri Vallee dedit nobis unam vineam continentem 2 arpenta, situatam in Vanosa.

7. idus Mart. nobilis Domicella Perrette Larguelle dedit quinque summas vini annui redditus, quae singulis annis percipiuntur ab ejus haeredibus et Gervasii Barat Dni de Ches*er, pro suo anniversario. —

6. Idus Julii. – D. Blasius Brunel sacerdos dedit nobis suam hæreditatem situatam in villa du Bourgneuf, et alia bona fecit.

3. Idus Julii. – Guillelmus Jousse civis Moretaniæ, qui vivens multum afficiebatur ad Vallem Dei, unde legavit villas d'Escouval et de la Sublerie, cujus corpus requiescit in Ecclesia sub tumbâ lapideâ.

15. Cal. Aug. – Obiit egregius miles D. Joannes de Trousseauvilla quondam Dominus de Quercubruna, de Sto Christophoro, de Esperilla et de Gritreio pro parte, qui dum viveret dedit nobis 20 tt turonenses boni et annui redditus pro fundatione quinque anniversariorum in Ecclesia nostra annis singulis more ordinis perpetuo celebrandorum, tapetio, candelabris quatuor cum cereis totidem circa ejus tumbam appositis; quorum primum debet fieri hoc die quo decessit ab hoc seculo: secundum in crastino Sti Vincentii martyris; reliqua tria feriis quintis hebdomadarum quatuor temporum veris, autumni et hyemis. Cujus corpus requiescit in choro dictæ Ecclesiæ sub tumbâ lapideâ.

Nono Cal. Aug. – Michael Baugie qui dedit 20 solidos annui redditus situatos super Joannem Engenois parochiæ Sti Petri de Boissy Le Sec.

— . Augustus. —

2. 4. Idus Aug. – Anna Heloysa prima uxor Roberti Leuiglear, et Gervasia filia eorumdem: et Agnes secunda uxor dicti Roberti dederunt 30 solidos annui redditus pro tribus anniversariis. Et Lucia mater Gervasii de Prulay dedit 3 minas frumenti ad faciendas hostias.

1. 7. Idus Aug. – Joannes Blond miles qui dedit 120 scuta auri ad faciendam unam cellam in claustro.

10. Cal. Sept. – M. Joannes Le Fleche qui legavit in testamento suo 26 solidos annui redditus.

Primâ die vacante post festum Sti Augustini Episcopi ob causas quæ publicis notariorum literis continentur, dicitur in conventu missa votiva de eodem Sto Augustino cum dominicali Kyrie Eleison, gloria in excelsis, orationibus in missis votivis dici solitis cum penultimâ Pretende famulis et famulabus pro Illmo D. Duce de St Simon Domino de la Ferté, Henrica de Budos de Portes nobilissima ejus uxore, ipsorumque liberis ac posteris omnibus, ut a Domino Jesu Christo per intercessionem dicti Sti Augustini perfectam ad Deum conversionem etc... anno 1656. Et hoc pro pluribus admotizationibus eidem Valli Dei factis.

— . September. —

Calendis Sept. – Gervasius dictus Oumont qui in testamento suo legavit tres sextarios frumenti annui redditûs.

Tertio nonas Sept. — Obiit inclytus ac generosus D. Ioannes de Estouvilla miles Dominus de Torchiaco et de Blainvilla qui legavit in eleemosynam 32 libras ceræ annui redditus percipiendas super prædia Nicolai Jousse apud Hamellum Sti Manelli in parocciâ Stæ Scoronæ ratione quorum habet duo anniversaria pro se et Francisca de la Roche Foucaud ejus uxore. Obiit tertio decimo Calendas Julii.

\+ 4º Idus Sept. — Habetur obitus Ioannis Legay Canonici Carnotensis et Præbendarii Vallis Dei de quo 18. calendas februarii, qui dedit insuper viginti libras turonenses per manus executorum sui testamenti.

8º Calendas Oct. Ludovicus Badin curatus Ecclesiæ parochialis de Bruieriis Parisiensis diœcesis qui præter donationem decem scutorum, dudum per eum factam, dedit insuper decem alia scuta pro fundatione anniversarii.

3º Cal. oct. — Circa festum Sti Michaelis fiunt duo anniversaria pro Illmo Domino Ioanne de Vendosme Vicedomino Carnotensi ac Domino de Feritate, et Ioanna de Brèze ejus uxore, Iacobo eorum filio, et Ludovico dicti Iacobi filio et eorum parentibus. Quiquidem Ioannes de Vendosme remisit Valli Dei summam 378 ₶ et 11 solidorum, quæ ei debebantur ratione compositionis et redimii Dominii de Filmain et du Bosc (Bois?) des Hayes du Tremblay.

—. October. —

3º Nonas Oct. — Obiit Rdus Pater Dnus Robertus de Rouvres Episcopus Magalonensis et prius Sagiensis, pro cujus anniversario Dnus Ioannes Le Gay Canonicus Carnotensis tradidit 10 scuta aurea ad redditus emendos. — Hic ex supplicum libellorum magistro nominatur electus et confirmatus Præsul Sagiensis anº 1422, cujus translationem ad Sedem Magalonensem videntur ignorasse Sammarthani, qui solummodo habent Robertum de Rouës præfuisse Ecclesiæ Magalonensi annis 1433 et 1446.

6º Idus Oct. — Ioannes Marniere sacerdos de Longniaco dedit quandam domum situatam in Longniaco, et alia bona fecit; cujus corpus requiescit in Ecclesia Vallis Dei in choro conversorum.

10º Cal. Nov. — Simon Le Mousnier sacerdos qui dedit quadraginta solidos annui redditus super locum dictum le Roullie in vico de Labehardiere.

—. November. —

8º Idus Dec. — Robertus Bulet dedit centum solidos annui redditus pro sua sepultura

+ Canonicus Cathedralis Carnotensis dedit 20 ^{tt} pro redditibus emendis. — Julianus Loque et uxor ejus Donati Vallis Dei dederunt triginta solidos annui redditus.

—. Junius. —

7. Idus Junii. — Guillelmus Mabon civis Alenconii et Joanna Augier ejus uxor habent anniversarium in vigilia S. Sacramenti pro quo dederunt quatuor libras annui redditus.

6. Id. Junii. — Stephanus Fouchier Canonicus et Praepositus collegiatae Ecclesiae omnium SS. de Mortania, qui pro fundatione sui obitus, pro quo singulis annis crastino Dedicationis Ecclesiae missa conventualis celebrari debet cum 4 missis eodem die privatis, dedit valorem centum librarum Turonensium ad redditus emendos, requiescit in choro Vallis Dei sub lapide.

7. Cal. Julii. — Obiit Illma Dña Catharina de Alenconio filia Petri de Alenconio Comitis secundi fundatoris Vallis Dei etc... ut supra ubi de ea egimus.

—. Julius. —

4. Nonas Julii. — Jordanus quondam Lexoviensis Episcopus, et omnium illorum qui nobis sal annui redditus dederunt: pro quo sciendum quod iste Jordanus dedit cum capitulo suo diplomata sequentia: — Universis Christi fidelibus ad quos praesens instrumentum (scriptum?) pervenerit Jordanus Dei gratia Lexoviensis Episcopus salutem in Domino: Noverit universitas vestra quod nos de assensu et voluntate Decani et capituli nostri concessimus et donavimus intuitu charitatis Deo et monachis de Valle Dei Cartusiensis ordinis in Sagiensi diœcesi constitutis, dimidium modium salis in salinis nostris de Rhouy annuatim in festo BB. Apostolorum Petri et Pauli per manum Praepositi nostri ejusdem villae apud Lexov. sumptibus nostris deferendum. Ut ergo haec nostra donatio imposterum plenam obtineat firmitatem, ipsam praesenti scripto et sigilli nostri testimonio duximus confirmandam. Actum anno Domini 1218 mense Julii apud Lexovium.

Universis Christi fidelibus ad quos praesens scriptum pervenerit Willelmus Decanus et Capitulum Lexoviense salutem in auctore salutis. Universitati vestrae volumus esse certum, nos caritatis intuitu confirmasse donationem, quam Venerabilis Pater noster Jordanus Dei gratia Lexoviensis Episcopus fecit Deo et monachis Vallis Dei Cartusiensis Ordinis sicut in ipsius charta quam iidem habent, plenius continetur, cujus seriem ad majorem rei certitudinem praesentibus literis duximus inserendam: Universis Christi fidelibus etc... ut supra. Ut ergo hoc in posterum maneat inconcussum, in scriptis redigendum et sigilli nostri appositione duximus muniendum. etc.

8. Idus Julii. — Joannes Pelquoe Canonicus Carnotensis dedit 35 ^{tt} semel.

Guillelmus qui ad sedem Catalaunensem promotus est anno 1215. Ægidius Bryus vult eum esse qui et rotrodus antea vocabatur, sed constat ex Alberico et chronico Autissiodorensi duos esse ut in tabula genealogicâ superius exarata videre est.

Robertus Archiepiscopus Rothomagensis cognomento Pullanus seu Pullus an° 1214 duo millia halecum singulis annis percipienda dedit, cujus donationis diploma tale est:

« Omnibus Christi fidelibus ad quos præsens scriptum pervenerit Robertus Dei gratia Rothomagensis Archiepiscopus salutem in Domino. Noverit universitas vestra nos divinæ pietatis intuitu dedisse ac concessisse in puram eleemosynam Deo et Ecclesiæ B^{tæ} Mariæ de Valle Dei Cartusiensis Ordinis juxta Mauritaniam, et fratribus ibidem Deo servientibus duo millia harengorum percipienda annis singulis apud Dieppam in prima septimana quadragesimæ. Ut autem hæc nostra donatio rata et inconcussa permaneat, eam præsentis scripti, et sigilli nostri munimine duximus roborandam. »

Petrus Archiepiscopus Rothomagensis proquo fit memoria in quotidiana missa defunctorum, videtur esse Petrus de Colmieu Cardinalis Albanus qui anno 1236 electus Archiepiscopus renunciavit an° 1244. obiit vero an° 1253.

Odo Rigaudi Archiepiscopus Rothomagensis ordinis minorum, alterius Odonis (qui ab anno 1244 usque ad annum 1247 præfuerat) successor ab Innocentio IV° Summo Pontifice consecratus an° 1247, Ecclesiam suam rexit usque ad mortem quam oppetiit an° 1275, 6 nonas Julii. Hic anno 1250 donationem Halecum a Roberto factam sequenti confirmavit diplomate:

« Frater Odo permissione divinâ Rothomagensis ecclesiæ minister indignus universis præsentes literas inspecturis salutem æternam in Domino Jesu Christo. Noveritis nos anno Domini 1250, Dominica post octavas BB. Apostolorum Petri et Pauli literas bonæ memoriæ Roberti prædecessoris nostri non cancellatas, non abolitas, nec in aliquâ sui parte vitiatas, prout prima facie apparebat inspexisse apud Domnam Mariam Sagiensis diœcesis sub hac formâ: « Omnibus Christi fidelibus etc... ut supra... » Nos autem hujusmodi donationem et concessionem ratam habentes, ipsam quantum in nobis est tenore præsentium approbamus. Datum dictis die, anno et loco... » Hanc donationem ante eum confirmaverat Petrus de Collemedio de quo supra, ut constat ex ejus literis datis Roth.

Rothomagi in die cathedrae Sti Petri anni 1236 antiquo stylo, id est 1237. nam Petrus electus fuerat anno 1236, pridie nonas aprilis.

Praeter Benefactores istos multi alii adhuc annumerantur inter quos praecipui sunt: Ludovicus Francorum rex dictus Junior sub quo fundata est Cartusia Vallis Dei, et Philippus Augustus Rex ejus filius.

Stus Hugo Episcopus Lincolniensis ex cartusiano etiam habetur inter benefactores, forsan quia movit nonnullos ad benefaciendum.

Petrus filius Regis Franciae Sancti videlicet Ludovici, legavit suo testamento anni 1282, mensis junii Cartusiae Vallis Dei 30 asses pro pitantiis et 10 libras pro monachorum necessitatibus. Fuit hujus nominis primus comes Alenconii, Pertici etc... et recensetur inter benefactores hujus D., cum Carolo filio regis Franciae comite Alenconii, qui Carolus videtur esse fundator Fontis Btae Mariae, nam erat etiam comes Alenconii, ut jam supra diximus in genealogiâ Petri secundi fundatoris Vallis Dei.

In charta Capituli genlis anni 1558 reperiuntur obitus Michaelis Rinet, Michaelis Preudhomme et Joannis Auri, qui ibidem dicuntur magni amici Vallis Dei.

Benefactoris titulum denegare non possumus Summis Pontificibus qui suis Bullis fundationem vel confirmaverunt, vel roborarunt: inter quos fuit Innocentius IIIus, Gregorius 9us et Joannes 21us, quorum sequuntur diplomata:

1209. — Bulla Innocentii tertii

Innocentius Episcopus servus servorum Dei Dilectis filiis Girardo Priori et fratribus Vallis Dei Cartusiensis Ordinis tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse praesidium ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacrae religionis infringat: Eapropter Dilecti in Domino filii vestris postulationibus clementer annuimus, et domum vestram cum omnibus bonis, pascuis et possessionibus quae in praesentiarum juste et canonice possidetis aut in futurum justis modis, praestante Domino, poteritis adipisci sub Bti Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus, Et terminos quos vestrae domui rationabiliter statuistis auctoritate Apostolicâ confirmamus, Ad haec auctoritate Apostolicâ interdicimus et sub interminatione anathematis prohibemus ne quis infra terminos domûs vestrae hominem temere capere, furtum seu rapinam committere aut ignem apponere vel

vel homicidium facere audeat, aut homines ad domos vestras venientes vel redeuntes ab eis quomodolibet perturbare, ut ob reverentiam Dei et loci vestri infra hos terminos non solum vos et fratres vestri sed etiam alii plenam pacem habeant et quietem, liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes ad conversationem (conversionem?) vestram reci-pere et eos absque ullius contradictione in vestro collegio retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit de claustro vestro discedere absque sui Prioris licentiâ; discedentem vero absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus vel sumptibus colitis sive de vestrorum animalium nutrimentis nullus a vobis decimas præsumat exigere, vel quomodolibet extorquere. Adjicientes quoque statuimus ut infra dimi-diam leucam possessionum terminis quas habetis nulli religioso liceat possessiones acquirere vel aliquod ædificium fabricare. Consecrationes vero altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi a Diœcesano suscipientes Episcopo, siquidem catholicus fuerit et communionem et gratiam Apostolicæ Sedis habuerit et ea gratis vobis et absque pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catho-licum adire Antistitem communionem et gratiam Apostolicæ Sedis habentem qui nimirum nostra fultus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Insuper auctoritate Apostolicâ inhibemus ne ullus Episcopus vel alia qualibet persona ad synodos vel conventus forenses vos ire vel judicio sæculari de propria substantiâ vel possessionibus vestris subjacere compellat nec ad domum ves-tram non vocatus causâ ordines celebrandi, causas tractandi vel conventus aliquos publicos convocandi venire præsumat, nec regularem electionem Prioris vestri impediat aut de institu-endo vel removendo eo qui pro tempore fuerit contra statuta Cartusiensis Ordinis se aliquatenus intromittat. Porro si Episcopi vel alii Ecclesiarum Rectores in monasterium vestrum vel pers-onas inibi constitutas suspentionis, excommunicationis vel interdicti sententiam promulga-verint, sive etiam in mercenarios vestros pro eo quod decimas non solvitis vel aliqua occasione eorum quæ ab Apostolicâ vobis benignitate indulta sunt seu benefactores vestros, pro eo quod aliqua vobis beneficia vel obsequia ex caritate præstiterint vel ad laborandum advenerint in illis diebus in quibus vos laboratis et alii feriantur eandem sententiam protulerunt (rint?), ipsam tanquam contra Sedis Apostolicæ indulta prolatam decernimus irritandam, nec ullæ litteræ firmitatem habeant quas tacito ~~(contra?) n'est pas dans le texte~~ (morem) nomine Cartusiensis Ordinis et contra tenorem Apostolicorum privilegiorum

constiterit impetrari. Statuimus etiam ut propter communia interdicta terrarum monasterium vestrum excommunicatis et interdictis exclusis ad minus non cogatur officiis abstinere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci Priore vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia praeponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum major pars consilii sanioris secundum Deum, et approbata vestri ordinis instituta providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat praefatum monasterium perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicae auctoritate, et dioecesani Episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit potestatis? honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate agnoscat et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant apud districtum Judicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Datum Lateran. per manum Joannis Stae Mariae in Cosmedin Diacon. Card. Stae Romanae Ecclesiae Cancellarii VIII Kl. Aprilis Indictione XII. Incarnationis Dominicae Anno M°CC°IX°, Pontificatus vero Domini Innocentii papae III anno duodecimo.

Electus fuit Innocentius 3us anno 1198 in Januario. —

1238. — Bulla Gregorii Noni. —

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis Priori Vallis Dei Cartusiensis ordinis ejusque fratribus tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse praesidium ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet aut robur, quod absit, sacrae religionis infringat. Eapropter Dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, et Domum vestram cum omnibus bonis, pascuis et possessionibus quae in praesentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis praestante Domino poteritis adipisci, sub Bti Petri et nostrâ protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus et terminos domui vestrae ab Ordine Cartusiensi quem ante generale concilium suscepistis providâ deliberatione Statutis auctoritate Apostolicâ confirmamus. Ad hoc auctoritate Apostolica interdicimus et sub int.

interminatione anathematis prohibemus ne quis infra prædictos terminos hominem capere furtum seu rapinam committere aut ignem apponere vel homicidium facere audeat aut homines venientes ad domum vestram vel redeuntes ab eâ quomodolibet perturbare, ut ob reverentiam Dei et loci vestri infra dictos terminos non solum vos et fratres vestri sed etiam alii plenam pacem habeant et quietem, Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem vestram recipere et eos absque ullius contradictione in vestro collegio retinere. Prohibemus insuper ne ulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem absque licentiâ sui Prioris fas sit de claustro vestro discedere, discedentem vero absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Sane laborum vestrorum de possessionibus habitis ante consilium generale ac etiam novalium quæ propriis manibus aut sumptibus colitis. De quibus novalibus aliquis hactenus non percipit sive de hortis virgultis et piscationibus vestris vel de vestrorum animalium nutrimentis nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat: Adjicientes quoque statuimus ut infra dimidiam leucam ad minus possessionum vestrarum nulli religioso liceat quodlibet ædificium construere vel possessiones acquirere sicut Ordini vestro dicitur ab Apostolicâ Sede concessum. Consecrationes vero altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum qui ad ordines fuerint promovendi a diœcesano suscipietis Episcopo siquidem Catholicus fuerit et gratiam et communionem Apostolicæ Sedis habuerit et ea vobis gratis et absque pravitate aliquâ voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis catholicum adire Antistitem communionem et gratiam Apostolicæ Sedis habentem, qui nimirum nostra fultus auctoritate (vobis quod postulatur impendat). Inhibemus Apostolica auctoritate ne ullus Episcopus vel quælibet alia persona vos ad Synodos vel conventus ire forenses seu judicio seculari de vestrâ propriâ substantiâ vel concessionibus vestris subjacere compellat nec ad domum vestram non vocatus causa ordines celebrandi, causas tractandi vel aliquos publicos convocandi conventus venire præsumat, nec regularem electionem Prioris vestri impediat aut de instituendo ~~aut~~ vel removendo eo qui pro tempore fuerit contra statuta cartusiensis Ordinis se aliquatenus intromittat. Porro si Episcopus vel alii Ecclesiarum Rectores in Ecclesiam vestram vel personas inibi constitutas suspensionis, excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgaverint sive etiam in mercenarios vestros pro eo quod sicut dictum est decimas non solvitis vel aliqua occasione eorumque ab Apostolicâ benignitate vobis indulta sunt seu benefactores vestros pro eo quod

quod aliqua vobis beneficia vel obsequia ex caritate praestiterint vel ad laborandum adjuva-
-rint in illis diebus in quibus vos laboratis et alii feriantur eandem sententiam ferre praesump-
-serint ipsam tanquam contra Sedis Apostolicae indulta prolatam decernimus irritandam,
nec litterae illae habeant firmitatem quas tacito nomine Cartusiensis ordinis et contra tenorem
Apostolicorum privilegiorum constiterit impetrari. Statuimus etiam ut propter communia inter-
-dicta terrarum Ecclesiam vestram excommunicatis et interdictis exclusis a divinis non cogatur
officiis abstinere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci Priore vel tuorum quolibet successorum
nullus ibidem qualibet surreptionis astutia seu violentia praeponatur nisi quem fratres communi
consensu vel fratrum major pars consilii sanioris secundum Deum et approbata vestri ordinis
instituta providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat praefatam
Ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu
quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione
ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura salva Sedis Apostolicae auctoritate. Si
qua igitur in futurum Ecclesiastica saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens
contra eam temere venire tentaverit secundo tertiove commonita nisi reatum suum congrua
satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate reamque se divino judicio
existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini
Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtae subjaceat ultioni.
Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi. Quatenus
et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum judicem praemia aeternae pacis inve-
-niant, Amen. Datum Laterani per manum Guillermi Sanctae Romanae Ecclesiae vicecan-
-cellarii et notarii Domini Papae III° Idus februarii, Indictione XI. Incarnationis Dominicae
anno M°CC°XXXVII°. Pontificatus vero Domini Papae Gregorii IX° anno undecimo.»

Gregorius nonus electus fuit anno 1227, 13 Calendas Aprilis unde videtur signandus in prae-
-fatâ Bullâ annus Christi 1238, ut sit undecimus Pontificatus illius, occurratque Indictio undecima
quae anno 1237 erat decima.

1276. — Bulla Joannis XXI. —

«Joannes Episcopus servus servorum Dei, Dilectis filiis Priori et conventui monasterii Vallis
Dei Cartusiensis Ordinis Sagiensis dioecesis salutem et Apostolicam Benedictionem. Cum a vobis
petitur quod justum est et honestum tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis ut id per
sol.

solicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter Dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu omnes libertates et immunitates a Praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus per privilegia vel alias indulgentias monasterio vestro seu vobis concessas, necnon libertates et exemptiones saecularium exactionum a Regibus et Principibus aliisque Christi fidelibus rationabiliter vobis indultas sicut eas juste et pacifice obtinetis vobis et per vos eidem monasterio auctoritate Apostolicâ confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Viterbii Idus novembris, Pontificatus nostri anno primo.

Non signée scellée de plomb sous lacqt de soye jaulne et rouge. — Joannes 21us electus fuit Viterbii anno 1276, 13 septembris, et ibidem scilicet Viterbii obiit anno 1277, 15 vel 20 maii.

Litterae Lisiardi Episcopi Sagiensis, quibus confirmat donationem a fundatore factam in Sylva de Reno.

L. Dei gratia Sagiensis Episcopus universis Christi fidelibus, ad quos praesens scriptum pervenerit salutem in perpetuum. Invitat caritas et susceptae solicitudinis officium nos inducit, ut eorum paci et tranquillitati omnimode providere curemus, quos suae religionis meritum et arctioris vitae et ordinis disciplina efficit commendandos. Eapropter felicis memoriae E. (lege potius F. id est Frogerius de quo supra) Sagiensis Episcopi praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes juxta ipsius autenticum scriptum donationem et concessionem k̄mis (forte carissimis) in Christo fratribus nostris de Valle Dei a nobili Comite Pertici R. factam in forestâ scilicet de Reyno praesentis paginae et sigilli nostri testimonio duximus confirmandum in perpetuum, eleemosynam quiete et libere possidendam. Ad haec ex ejusdem praedecessoris nostri carta nobis innotuit Galeranum de Pinu Gaufrid. filium ejus Hugonem de Courserans, fratrem Galerani, Guillelmum forestarium, et filios ejus omni juri renunciasse quod in memorata foresta se habere debuisse asseruerant. Ne quis ergo donationem factam et concessionem infringere ullatenus seu immutare de caetero praesumat, eam paginae praesentis attestatione et sigilli nostri auctoritate communire duximus: Denunciamus et excommunicationis vinculo innodandos quicumque ad tam dictos fratres proficiscentibus injuriam sive contumeliam aliquatenus inferre praesumpserint. Testibus Rotrodo Ebroicensi Archid.

Archidiacono, Adam Capellano, W^{lo} angligena, Osmundo sacerdote, Girardo Capellano Mau-ritaniæ, Galerano de Pinu, Garino de Lonrey etc... „

Hactenus literæ L. Episcopi Sagiensis, quem puto esse Lisiardum qui a Sanmarthanis dicitur præfuisse post annum 1236, et obiisse circa annum 1241. Sed Ægidius Bryus in historia Perticensi lib. 5. dicit extare illius diploma in tabulario S^{ti} Dionysii de Nogento Rotrodi, quo diplomate dato anno 1233 in maio confirmat monachis ejusdem loci omnes Ecclesias quas possident in territorio Corbonensi et Mauritaniæ.

Si tamen testes qui in præfatis literis nominantur, ad eas pertinent, non vero ad literas Frogerii in quibus iidem designantur ut supra videre est, dicere debemus easdem literas non esse Lisiardi sed alterius cujusdam scriptoribus hactenus ignoti, cujus nominis prima litera est L, quique successerit immediate Frogerio. Porro ad hunc modum expe-diendum, legendum erit autographum ipsarum literarum quod non vidi.

ANNO circiter 1422, Henricus V^{us} Rex Angliæ confirmavit omnia bona hujusce domus: uti constat ex ejus patentibus literis apud MS. codicem Domini Vuion, Lutetiæ: postquam ipse Rex Anglus Normanniam usurpasset. (Ex Neustria pia Arturi Dumonstier.) — Hactenus notitiæ a Car. Le Couteulx exscriptæ —

Ga

Hugo

Genealogie des Fondateurs
du
Val Dieu

3

Genealogia Rotroti fundatoris Vallis Dei. –

N. Vicecomes Castelduni = Milesendis ejus uxor

Gaufridus Vicecomes Castaldunensis Dominus de Nogento vivebat sub Roberto Rege et sub Henrico Roberti filio anno 1030. fundavit ecclesias Sti Sepulchri apud Castrodunum, et Sti Dionysii apud Nogentum. Occisus fuit in urbe Carnotensi. uxor ejus Helusia.

Hugo Vicecomes Castrodunensis obiit sine ulla prole. –

Rotrocus Comes Mauritaniæ seu Pertici (ut habet Duchesnius) et Vicecomes Castrodunensis, bellum movit contra Episcopum Carnotensem.

Gaufridus sive Godefridus Comes Moritaniæ Guillelmo Duci Normannorum adfuit cum Angliæ regnum occuparet anno 1066, ut habet Guillelmus Pictavensis in gestis Guillelmi Ducis. Anno 1088 arma movit contra Ducem Normanniæ ex Orderico Vitali lib. 8. obiit ante annum 1100 ex eodem. Uxor Beatrix filia Hilduini Comitis de Roussiaco (Roussy) –

Hugo Vicecomes Castrodunensis a quo ampla familia

Rotrocus Dominus de Monte-forti, de quo agit Ordericus Vitalis, lib. 8. et lib. 10 ad annum 1098. –

Fulco. – **Hdvisia**

Rotrocus II. – Comes Moritaniæ et Pertici et Dominus Bellismi ex domo Henrici I. Regis Angliæ ex historia Normanniæ Willelmi Gemiticensis lib. 8. cap. 35, jam bello clarus anno 1089 vivente Patre cum exercitu in Hispaniam perrexit. Anno 1096 Robertum ducem Normanniæ comitatus est in terram sanctam. Adhuc vivebat anno 1141 ex Orderico. – Uxor ejus 1a **Mathildis** filia Henrici I. Regis Angliæ quæ obiit 1120. Uxor 2a **Harvisia** quæ post mortem Rotroci nupsit Roberto Comiti Drocensi filio Ludovici VI Regis Franciæ. Erat autem filia Galteri Baronis de Salisbery in Anglia.

Juliana uxor Gisleberti de Aquila Roberto Duci Normanniæ gratiosissimi. –

Margarita uxor Henrici filii Rogerii al. Roberti de Bellomonte. Cette Marguerite portait ecartelé d'or et azur, ou d'argent à trois chevrons de gueules, autrement au chevron de trois pièces, ou d'azur à 4 [illegible] d'or –

Ex 1a uxore

Philippa uxor Heliæ filii secundogeniti Fulconis Comitis Andegavensis.

Ex 2a uxore –

Stephanus Cancellarius Siciliæ et Archiepiscopus Palermæ qui obiit an. 1167.

Gaufridus de quo meminit Chronicon Normanniæ

Rotrocus III. fundator hujus Cartusiæ de quo agitur apud continuatorem Sigiberti et in chronico Normanniæ. Matthæus Paris et Rogerius de Howeden dicunt eum crucem assumpsisse anno 1186 in terram sanctam. Rigordus de gestis Philippi Augusti annum signat 1187. Deinde ad annum 1191 dicit eum ibidem obiisse. Eodem anno, inquit, Comes Theobaldus pius et misericors Regis Francorum Senescallus, Comes Clarimontis, Comes Perticensis, Dux Burgundiæ et Philippus comes Flandriæ in obsidione Acconi Domino vocante viam universæ carnis ingressi sunt. Duchesnius et Ægidius Bryus dicunt nostrum Rotrocum uxorem duxisse filiam Theobaldi comitis Blesensis sororem Henrici, Stephani Comitis Sacri Cæsaris Cartusiani, et Aliæ uxoris Ludovici Junioris Regis Franciæ. Sed nomen ejus hactenus scriptoribus fuit ignotum, quod fuisse Mathildis reperitur in Calendario hujus Dæ in quo ad Kalendas Januarii signatur anniversarium ejus, Rotrodi vero fundatoris ad 6o Calendas Augusti. Ægidius Andreas de la Roque in historia familiæ de Haricuria vocat etiam Mathildem, sicut et Sammarthani ubi agunt de Rotrodo Episcopo Catalaunensi –

Henricus obiit juvenis

Rotrodus Episcopus Catalaunensis creatus an. 1190 cui successit Gerardus de Duaco et huic **Guillelmus** Rotrodi frater ex Episcopo Cadurcensi

Godefridus III. Comes Pertici sæpius in terram sanctam perrexit annis videlicet 1191. 1198. cumque iterum ad eamdem peregrinationem se accingeret obiit in quadragesima anno 1202, ex observationibus C. Du Fresne in historiam Godefridi Villhardouini. Fuit benefactor hujus domus, cui dedit tres modios vini annui redditus, a Villhardouino dicitur princeps potens et dives ac magnæ famæ equesque strenuus. uxor 1a Mathildis quæ vivebat anno 1170 – 2a Mathildis filia Ducis Saxoniæ neptis Richardi Regis Angliæ ducta circa annum 1189. –

Stephanus de quo Godefridus de Villhardouin Dux Philadelphiæ creatus a Balduino Imperatore Constantinopolitano.

Guillelmus benefactor hujus Dæ. Episcopus Cadurcensis et Catalaunensis, ac Comes Pertici post mortem Thomæ filii fratris sui. –

Thomas. Comes Perticensis fundator Abbatiæ de Clerets monialium Ordinis Cisterciensis. Anno 1217 quoedam dedit monasterio Sti Leonardi de Bellismo. Eodem anno occiditur in Anglia in prœlio inter Regem et Barones commisso. Hunc Matthæus Paris superbum vocat; de eo etiam agunt Thomas de Walsingham ad eumdem annum, Guillelmus de Nangis et Vincentius Belvacensis lib. 31, cap. 78. Huic successit in Comitatu Guillelmus Episcopus Catalaunensis; quo mortuo, Rex Franciæ Perticum aut partem ejus occupavit. –

Catalogus
Priorum Vallis Dei

(Tiré des Notitiæ – est écrit de la main de D. Levasseur)

R. Prior – 1us

« Hanc primam nominis primi Prioris literam excerpsimus ex libro 6° epistolarum Petri Abbatis Cellensis, epistolâ secundâ, quam postea subjiciemus. Legendum H. potius, quam R. scribit noster Franciscus Ganneron vir sagax in scrutandis antiquitatibus Montis Dei, juxta cujus sententiam Rodulphus successit H. Protopriori hujus cartusiæ. Ex chronico m.ss. Cartusiæ Vallis Sti Petri. » ita cat.

Rodulphus. — Prior 2us

« Sive Radulphus alumnus Montis Dei (vel Vallis Sti Petri) ab anno 1160, sub Simone Priore, cujus suscriptio sæpius habetur in instrumentis aliquot piarum donationum Montis Dei. Fuit etiam unus ex primis initiatoribus Vallis Dei, ut in diplomate fundationis supra descripto conceptis exprimitur. Defuncto autem primo Vallis Dei Priore R. sive H. appellato, Engelbertus, Montis Dei (c'est Vallis Sti Petri qu'il faut) superior, substituit præfatum Rodulphum, quem Dominis et Prælatis terræ illius fuisse gratissimum et in sanctitate vitæ exercitatum licet juvenem probant verba Petri Abbatis Sti Remigii ad Albertum Cardinalem et Romanæ Sedis Legatum, cujus epistola talis est: (Epistola 1a. lib. 6°)

« Nisi tanta distantia locorum et multiplex occupationum impedimentum nos retineret, dilectissimam nobis paternitatem vestram visitare nullatenus tandiu postposuissemus. Est enim in pectore nostro multa de negotio vobis injuncto, et de fine ejus sollicitudo, quia honor Dei et Ecclesiæ utilitas, et famæ vestræ integritas, atque totius curiæ Romanæ circumspectio ex eo accipiet apud conscientiam omnium laudem et magnificentiam, si secundum regulam æquitatis et veritatis sortitum fuerit effectum. Quatenus ergo res jam processerit, non sit vobis tædiosum amicum vestrum certificare. Habetis autem idoneum, si placuerit, per quem fideliter remandare et secure potestis, Priorem utique de Valle Sti Petri, carissimum filium vestrum, quem in christo genuistis, et ejus spiritum in omnibus vobis obnoxium reddidistis. Ad locum namque, qui Vallis Dei appellatur, profectus, ut ibi Priorem substituat, non multum a vobis remotus, si ei mandaveritis venire ad vos, tutis auribus instillare poteritis

quæ

quae de statu vestro grata vel ingrata vobis occurrunt. Et mihi quidem videtur, praefatum locum vestro auxilio et consilio multum indigere, quia Episcopus ad cujus dioecesim pertinet, manum benedictionis et auxilii differt apponere. Neque enim coemiterium, neque monasterii sui consecrationem, fratres, qui ibi manent, habere possunt. Vestrâ itaque interest, quod de facili potestis, pauperes Christi in hoc juvare, ut in loco benedicto creatorem suum benedicant. In calce literarum, supponimus vobis commendare Priorem, qui ibi substitutus est, quem de fornace religionis, et regularis subjectionis noviter extractum, ad curam animarum regendam filius vester manum mittere coegit. Doctrinâ itaque et auxilio vestro instruite illum, quia scitis quam difficilem rem arripit, qui animas suscipit regendas. »

Hujus monasterii Ecclesiam postea consecravit Frogerius Saiensis Episcopus anno 1181 juxta catalogum Episcoporum Sagiensium a Sammarthanis editum, vel anno 1184, uti referunt antiqua hujus cartusiae monimenta. Ad sextum autem Idus junii occurrit dedicatio majoris Ecclesiae Vallis Dei a Frogerio facta, et die 31 augusti notatur in antiquo calendario consecratio Ecclesiae inferioris, quae est in correria. De Frogerio jam egimus inter benefactores.

Item Petrus Abbas supradictus libro 6º Epistolarum, 2ª epistola, de primo Vallis Dei Priore ejusque successore scribit in hunc modum ad Guillelmum Archiepiscopum Senonensem.

« Opus manuum vestrarum, locum utique, qui dicitur Vallis Dei, non tradatis oblivioni: quia novella plantatio cito deficit, sive arescit, nisi frequenti irrigatione ei succurratur, et fomento multiplici foveatur. Ad suam patriam, ut credimus, evolavit spiritus filii vestri fratris R. quem, sicut paternis gremiis, dum in carne esset, continuistis, sic justum est, ut orationibus et benedictionibus vestris usque ad thronum gratiae conducatis. Quia ergo sublato pane de mensa Domini, in sabbato novum substituendum non ignoratis, eamdem dilectionem et protectionem oramus impendi bono et religioso juveni, quem amicus et filius vester carissimus ibi ex voluntate fratrum praeposuit Prior de Valle Sti Petri. Ut scitis, domus ista, domus orationis vocatur. Necesse est ergo, ut sine dilatione auxilio vestro consecretur, quatenus veraciter et non fallaciter locus ille sanctus vocetur. Quicquid enim ibi religionis, orationis, sanctificationis, mortificationis et aliarum sanctarum observationum servi Dei inibi conservando coeleste praemium promeruerint, in sinu vestro revertetur, et ad caput vestrum defluet, quia qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet. Non ergo pigeat vos, coepisse expendere in usus pauperum aliquid

De

de substantiâ vestrâ, quia vos recepturi sunt in aeterna tabernacula.»

De Guillelmo Arcipraesuli Senonensi perhonorifica jam facta fuit mentio in catalogo Benefactorum.

Substitit itaque Rodulphus Prior in Valle Dei usque ad annum 1175 (vel 1177 a ajouté D. Le Couteulx en marge) quo translato Engelberto Priore ad Episcopatum, eidem successit in regimine apud Vallem Sti Petri. Cum etiam Engelbertus post abdicatam dignitatem Pontificiam factus fuisset Prior Montis Dei, perrexit simul cum Rodulpho Priore Vallis Sti Petri ad Vallem Dei, ut ex instrumento mox describendo patebit. — Vivebat adhuc Rodulphus anno 1190 et 1199, quo (1190) ad Montem Dei perrexit deputatus una cum aliis praelatis et viris nobilibus qui assisterent componendis et pacificandis discordiis, quas adversus fratres Montis Dei habebant ratione terminorum Artesiani Eparchae. Consule Catalogum Priorum Vallis Sti Petri.

Refert Ganneronius obitum Radulphi ad diem... decembris, at in necrologio Vallis Dei notatur ad diem primam Ianuarii.» ita Cat.

Guillelmus — Prior — 3us

« Hujus Prioris nomen elicitur ex quodam instrumento donationis, cujus talis est tenor:

« In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis ego Gervasius de novo Castello ~~notum~~ esse volo tam praesentibus quam futuris, quoniam donavi et concessi in praesentiâ Rotrodi Comitis Perticensis et Gaufridi filii sui Ecclesiae et fratribus Vallis Dei quicquid juris ad me spectabat in nemore de Renon, quod continetur infra terminos eorum his astantibus Engelberto Priore Montis Dei quondam Episcopo Gabillonensi, Rodulpho Priore Vallis Sti Petri, Guillelmo Priore Vallis Dei, Hugone converso Montis Dei, Dalmatio Converso Vallis Sti Petri, Bosone converso Vallis Dei etc... quam donationem firmiter et immobiliter tenendam Rotrodus Comes et Gaufridus filius ejus manuceperunt de mandato meo praestito a me tamen juramento, tactis sacrosanctis Evangeliis, et fide corporali interposita in manu jam dicti Episcopi. Actum publice in ecclesia de Rivere anno ab Incarnatione Domini 1185.—» » ita cat.

Petrus — Prior 4us

« An alius Guillelmo, an Petrus eidem Guillelmo immediate successerit, incompertum est: ex tabulis autem hujus monasterii constat anno 1208 Petrum praefuisse.» » ita cat.

Girardus — Prior 5us

« Iuxta tabulas domesticas Girardus agebat Priorem anno 1209.— » ita cat.

Joannes. Prior 6us

« Hujus nomen excerptum est ex antiquis monimentis, praeeratque anno 1233, quo anno S. Ludovicus Rex fundationem hujus domûs confirmavit. » ita cat.

Henricus. — Prior — 7us

« Hic anno 1243, mense Januario iniit societatem Spiritualium bonorum cum domo Parci, quae postea anno 1342 fuit renovata. » ita cat.

Nicolaus. — Prior — 8us

« Anno 1250 clavum tenebat uti videre est in tabulario hujus Cartusiae. — » ita cat.

Stephanus. — Prior — 9us

« Hic anno 1260 una cum Joanne Priore Ligeti delegatus est a Capitulo generali ad designandos terminos Cartusiae Parci, de quibus consule Chronicon Parci. » ita cat.

Guillelmus. — Prior — 10us

« Anno millesimo ducentesimo septuagesimo (1270) hujus eremi erat moderator. Anno 1273 Guillelmus unus fuit ex Diffinitoribus Capituli genlis. Anno 1274 cum Priore Vallis Sti Georgii visitavit domum Ligeti. — Anno 1278 Religiosi Stae Trinitatis dicti Mathurini literas associationis scripserunt Priori ac monachis Vallis Dei, quarum talis est tenor:

« Frater Joannes major Minister totius Ordinis Stae Trinitatis et Captivorum, coeterique ministri et Fratres apud Cervum frigidum in capitulo generali congregati dilectis sibi in Christo Priori Vallis Dei coeterisque fratribus Cartusiensis ordinis salutem et orationes in Domino salutares.

Attendentes vestrae piae devotionis affectum, quem erga ordinem nostrum vos habere comperimus, ad petitionem Ministri et fratrum S. Eligii juxta Mauritaniam, omnium bonorum, quae fiunt in toto ordine nostro, et fient in futurum, vobis tam in vitâ, quam in morte plenariam participationem duximus concedendam. Addentes etiam de gratia speciali, quod cum obitus vestri in nostro generali Capitulo sub praesentium testimonio literarum fuerint nuntiati, tantum fiet pro vobis, quantum pro unoquoque nostrûm ibidem fieri consuevit. Datum apud Cervum frigidum in dicto generali Capitulo anno 1278, mense maio. »

Vitae cursum absolvit Guillelmus anno 1280, cujus obitus notatur in hunc modum in chartâ anni 1281: 3° Calendas decembris obiit G. Prior Vallis Dei qui habet tricenarium per totum Ordinem et associationem cum 1° anniversario.

Is Guillelmus forte erat ille qui anno 1247 Priorem egerat in domo Parci, et postea fuerat unus

unus ex primis incolis Parisiensis, cujus elogium his verbis descripsit Ganneronius noster. « Guillelmus Prior Vallis Dei meritissimus sic enim castigatam agebat vitam, sic lauda-bili conversatione suâ sibi commissos et alios externos ædificabat, quasi angelus aliquis in virtutis speculum ipsis assignatus esset. Solus ejus aspectus invitabat ad pietatem et quasi alter Moyses ex consortio Domini cornutam faciem gerens et amabilis omnibus bonis et terribilis erat cunctis discolis. Quem ob insignem prudentiam et spectatam in eo industriam superiores ordinis in multis probarunt fidelissimum. Nam et eo nomine plura negotia magni ponderis sibi commissa prudenter tractavit et ad optatam perduxit finem. » ita est.

Robertus. — Prior — 11us

« Successit Guillelmo, nam hujus monasterii moderator erat anno 1281. Quando processe desierit, nos latet. D. Le Vasseur a ajouté en marge : « In antiquo Kalendario Dni Parci ad diem 26 maii notatur obitus D. Roberti Prioris Vallis Dei. Et in alio necrologio ejusdem Dni Parci legitur ad diem 31 julii : obiit Vdus Pater D. Ro. Lamille quondam Prior Vallis Dei. » D. Lecouteulx a mis ensuite — Sed duo sunt. » ita est.

Guillelmus Baudoin. — Prior 12us

« Anno 1312 numeratur inter Priores Vallis Dei, uti testatur catalogus Priorum, excerptus ex archivis hujus cœnobii, ubi tamen multorum nomina desiderantur, quæ tum e chartis capitularibus tum ex aliis manuscriptis collecta a nobis adjecimus. » ita est.

Reginaldus. — Prior 13us

« In quodam decreto Capituli generalis an. 1312 (1312) confirmante quamdam concordiam initam inter Priores Cartusiæ et Calesii, nomen Reginaldi notatur. Sic autem incipit : « Nos Philippus Prior Ligeti Vicarius in generali capitulo præsenti Prioris Cartusiæ, Girardus Valonis, Radulphus Reparatorii, Humbertus Allionis, Bartholomæus Vallis bonæ, Regin-aldus Vallis Dei, Eustachius Vallis viridis, David Vallis profundæ, Priores et D. Hugo de Avusio monachus Dni Cartusiæ diffinitores Capituli gener. Cartusiæ celebrati anno 1312... »

Erat Reginaldus professus Cartusiæ Parisiensis ubi naturæ debitum persolvit et tan-quam vir de Cartusiensi familiâ optime meritus habuit monachatum per tot. Ord. juxta chartam Capitularem anni 1334, ubi ejus obitus signatur ad sextum Idus septembris. » ita est.

Joannes Columbus. — Prior 14us

« Præerat anno (1340) 1340. Ipsi Joannes Hugoni Priori Parci anno 1342 dedit literas hat

participationis suo et sui conventus nomine, tenore earumque a profato Hugone vicissim acceperat. — Idem egit Ioannes anno 1343 cum conventu Ligeti et Fontis Bteæ Mariæ — Assumptus est postea Ioannes Columbus ad moderamen Ligeti, ubi de eo agemus.» ita cat.

Richardus Hurol. — Prior — 15us

« In catalogo Priorum assignatur tempus regiminis ejus ad annum 1353, (1353). » ita cat.

Michael. — Prior — 16us

« Nihil de hoc Priore habemus præter nomen, qui juxta catalogum Priorem agebat anno 1367. (1367). » ita cat.

Thomas le Roy. — Prior — 17us

« In catalogo Priorum post Michaelem Thomas le Roy recensetur de quo nihil praeterea dicitur. » ita cat.

Richardus de Melesenes. — Prior 18us

« Forsan idem qui supra Richardus, praeerat anno 1368, (1368), quo tempore, ad eum scriptae fuerunt literae associationis a Priore Parisiensi in hunc modum:

« Reverendis in Christo Patribus et amicis charissimis Richardo Priori Vallis Dei Ordinis cartusiensis et ejusdem loci sacro conventui Ioannes Prior et conventus Vallis viridis juxta Parisios ejusdem ordinis, salutem in Domino sempiternam et vinculum indissolubile charitatis. Quoniam placuit dilectioni vestræ inspirante Domino parvitatem nostram requirere de mutuâ charitate connexa glutino charitatis. Nos vestro desiderio et petitioni benigno ac voluntario concurrentes assensu concedimus in Domino atque statuimus unanimiter ac concorditer, quod ex nunc et in posterum pro unoquoque monacho ac etiam clerico reddito in domo vestra professo, audito ejus obitu in domo nostrâ monachatum plenarium cum anniversario et psalterio exsolvemus, sperantes in Domino quod et vos et posteri vestri pro monachis domus nostræ et clericis redditis per omnia similiter facietis. Valete in Domino. Datum anno Domini 1368, 14 die septembris.» (Vel die Sti Michaelis uti testantur literæ Dni Parisiensis.)

Profuit Richardus usque ad annum 1369, (1369) quo per ch. absolvitur, ut mox dicemus.» ita cat.

1369 à 1371. — Petrus Hamelin. — Prior — 19us

« De cujus institutione sic mentio fit in ch. anni 1369, (1369) « Priori Vallis Dei ad suam magnam instantiam fit mia, et ad petitionem et magnam instantiam ipsorum, qui petierunt super annum sibi provideri de personâ D. Petri Hamelin, providemus prædictæ domui de eodem, sublatâ tamen prius voce seu vocibus conventus prædicti ad cautelam pro hac vice,

et donec habeant novum Priorem, interim gerat Prior absolutus." Anno 1371. (1371) Priori Vallis Dei ad sui magnam instantiam fit mia. — Decessit Petrus Hamelin monachus Cartusiae habuitque anniversarium per tot. ord. sub die 19 maii. Ejus obitus signatur in ch. anni 1407. Olim Prior Pomerii." ita cat.

Joannes. — Prior — 20us

" In catalogo Priorum tempus ejus regiminis signatur ad annum 1372. (1372)." ita cat.

Jacobus. — Prior — 21us

" Juxta catalogum Priorum agebat 1382. (1382) an ante annum 1380 jam hoc munere fungebatur, incompertum nobis est ob tenuem notitiam ex hac domo nobis subministratam. Anno autem prefato 1380 male audit Prior Vallis Dei in comitiis generalibus, ut ex his liquet: " Priori Vallis Dei non fit mia, quamvis bene esset dignus propter illa de quibus est notatus in charta visitatorum, et quia ad illa processit sine licentiâ Capituli genlis vel Prioris Cartusiae, sit per tres menses extra sedem Prioris in conventu." Anno 1384: " Priori Vallis Dei non fit mia et pro defectibus de quibus clamavit culpam suam per literas dicat per unum annum singulis diebus Letaniam, et receptâ chartâ capituli infra mensem deponat 18 francos quos debet dicta domus tam domui Cartusiae quam Capitulo genli inclusâ tailla praesentis anni pro temporibus retroactis in manibus Prioris Vallis viridis, alioquin lapso mense abstineat a vino et ab officio sit suspensus donec satisfecerit de praemissis." " ita cat.

Dionysius David. — Prior — 22us

" Praeerat anno 1389 (1389) ut ex archivis hujus monasterii colligitur. Ejus obitus notatur in ch. anni 1399. (1399). —" ita cat.

à 1402 — Guillelmus Baudouin. — Prior — 23us

" Notatur in catalogo Priorum ad annum 1402 (1402), quo per chartam capitularem Priori Vallis Dei fit mia ad suam magnam instantiam et vadat ad domum Rosae pro adjutorio et consolatione Prioris. —" ita cat. —

1402 à 1405. — Firminus Verris. — Prior — 24us

" Professus Abbatisvillae anno 1402 (1402) per generale cap. Prior institutus praefuit usque ad annum 1405 (1405), quo absolvitur per idem capitulum. Vide catalogum Priorum Abbatisvillae, cujus fuit moderator. —" ita cat.

1405 à Petrus de Lineto. — Prior — 25us

« Professus Parisiensis anno 1405 (1405) per gen. cap. Prior ordinatus anno 1406 visitavit domum Parci cum Joanne Priore Fontis B. Mariae. — » ita cat.

Joannes de Launay. — Prior — 26us

« In catalogo Priorum dicitur praefuisse anno 1403, et Firminus anno 1404. Verum constat ex chartâ Firminum fuisse institutum anno 1402. Iterum in catalogo Joannes de Launay praeerat anno 1412 (1412). — » ita cat. —

Petrus de Lineto. — Prior. — 27us

« Rursum clavum tenebat anno 1413 (1413). Decessit simplex monachus in domo Parisiensi, cujus obitus notatur in chartâ anni 1422. — » ita cat.

Petrus Saince. — Prior. — 28us

« Recensetur in catalogo inter Priores ad annum 1416 (1416). De quo nihil aliud habemus. » ita cat.

Guillelmus Baudouin. — Prior — 29us

« Anno 1425 (1425) Priorem agit. An ille qui supra, aut is cujus obitus notatur ad an. 1495, nos latet, nam diutius quam signatur in chartâ capitulari ejus vita esset producenda. » ita c.

1433 à 1436. — Joannes Bertrandus. — Prior — 30us

« Professus Vallis Dei per ch. anni 1433 (1433) Prior instituitur, antea praefuerat domui Vallis profundae. Anno 1438 remittitur ad domum Luviniaci. — » ita cat. —

1436 à 1456. — Joannes Jolys. — Prior — 31us

« Absoluto Joanne Bertrando per gen. Capitulum anni 1436 (1436-sic), Joannes Jolys Prior nominatus praefuit usque ad annum 1456 (1456) quo absolvitur per gen. cap. — » ita cat.

1456 à 1457. — Joannes Pielli. — Prior — 32us

« Anno 1456 (1456) per ch. capitularem e moderamine Fontis B. Mariae translatus ad Vallis Dei gubernaculum praefuit usque ad annum 1457. (1457) quo per idem Capitulum praeficitur domui Luviniaci. Consule catalogum Priorum Fontis B. Mariae. — » ita cat.

1457 à 146 Joannes Jolys. — Prior — 33us

« Anno 1457 (1457) per ch. iterum admovetur regimini, dimisit autem Prioratum circa annum 1469. Ejus obitus notatur in chartâ anni 1478. — » ita cat.

Guillelmus Balduini — Prior 34us

« Praeerat annis 1470 (1470) 1472, 1474, 1476, ut constat ex libro m. ss. visitationum, quando

quando autem absolutus est ab officio, minime mentio fit in catalogo Priorum, ante autem annum 1483 jam exauctoratus fuerat propter senium. Primus omnium Priorum fuit qui in ch. capitulari elogio cohonestaretur, brevi quidem sed perhonorifico hoc signatur ejus obitus in ch. anni 1495: « D. Guillelmus Balduini monachus professus Vallis Dei, qui longo tempore fuit Prior dictae domus, et laudabiliter 50 annis stetit in ordine, obiit in vigiliâ SS. Apostolorum Simonis et Judae. » Hactenus charta. Porro si Guillelmus iste 50 tantum annos transegit in ordine; alius est Guillelmus Baudoin qui clavum tenebat anno 1425.

Anno 1480 tale decretum e capitulo genli emanavit pro Franciae provinciâ: « Et quia intelleximus quod quidam Priores dictae provinciae Franciae negligunt habere chartam capituli, quae annis singulis fit, ita quod ipsi et conventuales eorum debitum in persolutione eorum quae ordinata sunt facere non possunt, idcirco monemus eos, ut a talibus se emendent, et chartam quam citius habere curent, alias nisi infra festum S. Joannis Baptistae recipere curaverint, dicto festo elapso a vino abstineant, donec habuerint et pro negligentiâ de tempore praeterito, quilibet dicat unum psalterium. » ita est.

Joannes Bouillon. — Prior — 35us

« Praeerat anno 1482 (1482) ut videre est ex literis associationis datis in hunc modum monialibus Casae Dei: « A vénérables et très-chères et bien aimées en nostre Seigneur Jesus Christ la Prieure et religieuses de Cheze Dieu de la réformation de l'ordre de Fontevraut, nous frère Jean humble Prieur de la maison et monastère du Val Dieu de l'ordre de Chartreuse et tout le couvent du dit lieu salut et oraisons salutaires à nostre Seigneur. Considérant l'affection et sainte dévotion que avez et avons à nostre dit ordre cy obtemperant à vostre désir et petition et demande vous associons et donnons tant en la vie que en la mort pleine participation de tous biens spirituels qui seront faits ors et pour le temps advenir en nostre dite maison et monastère du Val Dieu adjoutant de grâce spécial, que quand l'obit de chacune de vous nous sera signifié, et fait scavoir sous le tesmoignage de vos lettres, nous dirons messes hautes en couvent, pourveu toutefois que demeurerez tousjours en bonne réformation, en vous suppliant en nostre Seigneur que vous et celles qui viendront après vous, veillez faire pour nous et nos successeurs, comme vous avez accoustumé de faire pour vous et les frères et les soeurs de vostre maison. Donné sous le seel de nostre dite maison le 20 jour d'octobre, l'an 1482. »

Hujus domûs moderamen habebat Joannes 1485 (1485). Videtur absolutus fuisse per gen^le capitulum anni 1492 (1492) — » ita cat.

Joannes Auzous. — — Prior — 36us

« Notatur in catalogo Priorum, Prior post Joannem Bouillon, sed tempus seu annus regiminis praetermittitur, unde si Priorem egit in hac domo, breve fuit ejus moderaminis spatium, postea praefuit Valli profundae, ubi de eo agemus. — » ita cat.

Petrus Plat — Prior — 37us

« Professus Parci anno 1492 (1492) per gen. capitulum Prior institutus praefuit usque ad annum circiter 1495 (1495). Consule catalogum Priorum Luviniaci. — » ita cat.

Joannes Bouillon. — Prior — 38us

« Iterum admotus regimini circa annum 1495 (1495), in hoc officio perseveravit usque ad suum obitum qui notatur in ch. anni 1510 (1510). Anno 1507 societatem hujus Domus cum domo Rothomagensi contraxit. — » ita cat.

1510 à 1513. — Matthoeus Surdi. — Prior — 39us

« De cujus institutione charta capitularis anni 1510 (1510) agit his verbis : Viso processu super facto in domo Vallis Dei super postulatione facta per aliquos ex conventu dictae domûs de personâ Domni Joannis Brisclance, et auditâ relatione Prioris Parisiensis convisitatoris provinciae, visis etiam pluribus litteris aliquorum conventualium ejusdem domûs petentium D. Matthoeum Surdi professum domus Vallis viridis sibi praefici, dictam postulationem non admittimus et eumdem Matthoeum Surdi in Priorem dictae domûs Vallis Dei auctoritate nostri Capituli gen^lis praeficimus. »

Iste Matthoeus anno 1509 cum esset hospes Vallis Dei factus fuerat Procurator Vallis S^ti Georgii. Anno 1511, generale capitulum injungit Priori Vallis Dei ut continuet structuram cellarum et sedium chori, quam citius fieri poterit. — Anno 1512 aliud decretum emanavit e capitulo cujus talis est tenor : « Priori Vallis Dei non fit mia, et quoad ea quae super quibus idem Prior petit a nobis consilium, cum statuto caveatur, ne aliqua domus se obliget ad aliquod spirituale beneficium pro aliquo praemio temporali, non videtur quod idem Prior ad hoc se debeat ad cujuscumque requisitionem aut dictam suam domum obligare, vel int... facto astringere. — Anno 1513 cum nonnullas literas quidam monachi hujus domûs ad Cartusiam majorem scripsissent, tale responsum per chartam ejusdem anni 1513 receperunt : « Et quamvis dicta domus ab anno citra fuerit visitata nihilominus tamen committitur Priori Ligeti, ut in descensu capituli unà cum Priore Pontis dictam

dictam domum visitent super contentis in literis certorum conventualium dictæ domus sibi traditis veritatem inquirant et justitiam faciant cum plenâ auctoritate capituli generalis.»

Juxta igitur mandatum hoc præfati ambo Priores ad hoc monasterium accedentes in ipsâ visitatione factâ die primo Junii Matthæum in ordinem redegerunt, de cujus absolutione mox iterum aget charta capitularis.» ita cat.

1513 à 1514. — Stephanus Pile — Prior — 40us

« In præfatâ anni 1513 (1513) visitatione mensis junii Stephanus suffectus in Matthæi locum, absolvitur per capitulum anno subsequente, ut infra patebit.» ita cat. —

1514 à 1517. — Petrus Sutor — Prior — 41us

« Construxit cathedras chori — De cujus institutione sic agit charta anni 1514 (1514) : « Visâ chartâ cum literis Visitatorum domus Vallis Dei quibus per chartam præteriti capituli genlis fuerat commissum ut dictam domum visitarent et super contentis in literis certorum conventualium dictæ domûs veritatem inquirerent et justitiam facerent cum plenâ auctoritate nostri Capituli generalis, per quas quidem chartam et literas nobis constat quatuor e conventualibus prædictis, qui dictas literas scripserant et signaverant de mendacio fuisse convictos et in disciplinâ generali propterea merito positos, Domnum vero Matthæum Surdi Priorem dictæ domûs sibi impositis, ut dictæ literæ testantur innoxium sine ullâ causâ saltem absolutione dignâ, et in Statutis Ordinis clausâ et sine nostrâ aut Rdi Patris Cartusiæ speciali commissione et licentia ad solam et simplicem dictorum conventualium instantiam et importunitatem, licet de facto absolutum, et D. Stephanum Pile in ejus locum per assertam electionem dicti conventûs subrogatum, prout in dictis chartâ et litteris plenius continetur. Quibus omnibus visis et super his habitâ conferentiâ et deliberatione maturâ, quia Statutis Ordinis tam antiquis et novis quam etiam novissimis expresse cavetur et inhibetur ne Visitatores provinciarum ad instantiam et importunitatem monachorum a prioratu quemquam absolvant nisi in casibus in Statutis expressis sine speciali licentiâ et commissione Capituli generalis vel Rdi Patris Cartusiæ, cum per nec illam clausulam, cum plenâ auctoritate Capituli generalis, quæ in talibus apponi solet censeatur major auctoritas concessa Visitatoribus aut commissariis ad visitationem alicujus domûs particulariter per dictum Capitulum seu per eundem Rdum Patrem deputatis quam ordinarii visitatores provinciarum haberent, si domos ipsas visitarent, quorum potestas et auctoritas in his et certis aliis per Statuta et cartas singulorum capitulorum generalium restringitur et moderatur. Propterea mentem et tenorem ipsorum Statutorum antiquorum, novorum <u>novis-</u>

novissimorum insequentes absolutionem dicti Surdi tanquam per non habentes ad hoc potestatem, quia sine speciali commissione et licentiâ et sine legitimâ causâ et contra formam Statutorum praedictorum factam, et pariter praetensam dicti Pille electionem inde secutam, nullas et invalidas fuisse et esse declaramus, et eas quatenus de facto processerunt cassamus, revocamus et annullamus. Et quamvis ex dictis causis dictus Matthaeus Surdi debuisset et nunc deberet in dicto ejus officio confirmari, ex certis aliis causis honestis, sine aliquâ ejusdem Surdi notâ suâ culpâ, sed pro sola ejus quam optat et caeterorum consolatione et pace, dicto Surdi nunc sit mia quam tunc petiit, et praeficimus in priorem dictae domûs D. Petrum Sutoris monachum professum domus Vallis viridis. Ea tamen quae dictus Pille in administratione dicti Prioratûs medio tempore rite et ordinate egit et fecit ex quodam colorato titulo ad tollendos futuros scrupulos ratificamus et confirmamus. » — Per idem anni 1514 Capitulum Matthaeus Surdi Prior Belnae institutus ibidem diem clausit extremum, tunc etiam Capitulum praefecit domui Vallis profundae Stephanum Pille, de quo iterum loquemur ad annum 1520.

Porro Petrus Sutor hujus eremi moderator fuit usque ad annum 1517 (1517), quo post generale Capitulum a monachis Parisiensibus electus est in Priorem. — » ita cat.

1517 à 1519. — Joannes le Gois — Prior — 42us

« Professus Domûs Parisiensis anno 1517 (1517) succedens Petro Sutori clavum tenuit usque ad annum 1519 (1519) quo post generale Capitulum a monachis Parisientibus in Priorem eligitur.

Sub ejus regimine gen. Capitulum anni 1518 cassat pactum aliquod initum, cujus charta sic facit mentionem: « Et super his quae scribit magister Stephanus le Court visis pactis initis et conventis inter Priorem et conventum dictae domûs et dictum le Court, quae dicta pacta, ut ex eorum sola conspectione patet, fuerunt facta in damnum et gravamen dictae domûs, nec fuerunt per Capitulum genle confirmata et probata, quinimo per tunc Visitatores provinciae in actu visitationis cassata et reprobata: propterea nos ex dictis causis pacta praedicta cassamus et revocamus, et ne inde talia aut similia pacta sine nostrâ aut Rdi Patris Cartusiae licentiâ fiant inhibemus. » ita cat.

1519 Dionysius Brunel. — Prior — 43us

« Professus Vallis Dei anno 1519 (1519) suffectus in locum Ioannis le Gois eodem anno die festo Sti Lucae ex hac vitâ ad meliorem migravit. — » ita cat. —

1519 à 1525. — Joannes Martin — Prior — 44us

« De cujus institutione agitur in chartâ anni 1520 in hunc modum : « Visâ chartâ Capituli genlis 1514 per quam absolutio facta per deputatos ad visitationem dæ Vallis Dei de personâ quondam D. Matthæi Surdi tunc Prioris dictæ domus fuit ex causis in dictâ chartâ contentis cum inde secuta electione D. Stephani Pille ejusdem dæ professi nunc Prioris dæ Vallis profundæ nulla et invalida declarata tanquam per non habentes potestatem et contra tenorem Statutorum Ordinis facta. Declaramus per dictam ordinationem, dictum Pille non fuisse necesse inhabilem factum aut voce activâ vel passivâ privatum quominus tam in dictâ domo suæ professionis, quam in aliis domibus Ordinis potuerit et possit imposterum eligi in Priorem, dictâ ordinatione non obstante. Et insuper viso scrutinio electionis nuper post assumptionem D. Ioannis le Gois in Priorem dæ Vallis viridis suæ professionis, factæ in dicta domo Vallis Dei, quam in dicto scrutinio publicato et terminis ad opponendum contra electionis formam et electi personam assignatis, altero ex duobus Prioribus ad electionem prædictam vocatis altero interesse non valente aut nolente cum seniore dictæ domûs assumpto pro socio ex certis eum moventibus causis cassavit et annullavit, declaramus non esse confirmandam nec impedire quominus potuerint conventuales ad alias inde secutas electiones procedere. Et propterea D. Ioanni Martini moderno Priori dictæ domus vigore ultimæ electionis in dictâ domo celebratæ et confirmatæ non fit mîa, et visitetur ipsa domus per Visitatores provinciæ hinc usque ad festum omnium sanctorum. »

Præfuit Ioannes Martin usque ad annum 1525 (1525), quo per generale Capitulum ~~suffectus~~ ad suam instantiam Procurator instituitur. Decessit antiquior hujus (domûs cartusiæ) ubi etiam Vicarium egerat, ejus obitus signatur in ch. anni 1556. — » ita cat.

1525 à 1530. — Claudius Guillard — Prior — 45us

« Alumnus Fontis B. Mariæ anno 1525 (1525) per gen. capit. suffectus in Ioannis Martini locum, præfuit usque ad annum 1530 (1530), quo per idem Capitulum transfertur ad moderamen domûs suæ professionis. — » ita cat.

1530 à — Hieronymus de Corsy. — Prior — 46us

« Anno 1530 (1530) e Prioratu Fontis B. Mariæ ad hujus cartusiæ gubernaculum per chartam assumitur. — Anno 1532 Priori Vallis Dei non fit mîa. Et auditâ relatione Prioris Ligeti, qui dictam domum novissime visitavit, et visis litteris Prioris et conventualium ipsius domûs

subseq.

subscriptione firmatis, licentiam concedimus ut ligna quercina 25 arpentorum vel circa succidere vel vendere possint cum conditione, quod pecuniae ex venditione praedictorum lignorum conflatae ad bona immobilia convertantur. » — Anno 1533 haec domus iniit societatem spiritualium bonorum cum Abbatia St. Martini Sagiensis ut patet ex subsequentibus litteris:

« Reverendo Patri nostro D. Priori majoris cartusiae caeterisque diffinitoribus nostri capituli generalis Cartusiani, Paraclete solamen. Nos Fr. Hieronymus Cartusianae domûs Vallis Dei humilis Prior, caeterique fratres in hac solitudine delitescentes, sanctam in Domino conversationem morum vitaeque reformatissimam venerabilium PP. coenobitarum Ordinis Benedictini attendentes, Reverendi scilicet abbatis Domini Joannis, necnon et aliorum conventualium, tam clericorum, quam laicorum in abbatia divi Martini Sagiensis Altissimo famulantium, eorumque precibus inclinati, participationem hanc omnium orationum, jejuniorum, vigiliarum, eleemosynarum, necnon et aliorum bonorum spiritualium, quae in hac nostrâ domo, auctore Deo, fiunt aut in posterum fient, laetâ fronte hilarique mente impendimus. Insuper et cùm Reverendum P. Abbatem seu quempiam eorumdem obire contigerit, pro unoquoque missam conventualem, aliis fratribus sacerdotibus missas privatas singulas non sacerdotibus autem secundum formam ordinis nostri alia suffragia persoluturis exolvemus, modo non desit vestrae auctoritatis fulcimentum, quod humillime flagitamus. Ipsi autem venerabiles Patres praescripti coenobii eamdem pro nobis rependere vicissitudinem promptissime obtulerunt. Sicque implebitur vestro medio illud sapientis frater adjuvans fratrem quasi civitas firma. Precamur itaque, venerandi Patres Diffinitores, ut si precibus nostris annuere libeat, et in ejusmodi sanctum spiritualeque sodalitium dextras nobis dare (quia sine vobis quicquam facere non possumus) in vestri assensus testimonium, sigillum vestrum cum nostro hic apposito appendi jubeatis una cum inscriptione venerabilis Patris Scribae capituli generalis. Sicque Domino gratissimum, nobisque non inutile facturi estis. Easdem venerabiles Paternitates vestras in Domino bene valere ac dirigi optamus nostri memores. E cartusiâ nostrâ Vallis Dei hâc martii 6a luce an. 1533. » — Conceditur, Diffinitores Capituli generalis anni 1534 — Fr. Joannes Volonis, Scriba capituli generalis. »

Abdicavit Hieronymus se praefecturâ circa annum 1545, (1545), de quo consule catalogum Priorum Fontis B. Mariae. Is aedificaverat campanile Vallis Dei. — ita est

Joannes Lassere — Prior 47us

« Professus domûs Parisiensis anno 1539. 10 augusti, adhuc tyrunculus in ordine, jubente D. Joanne Rioust

Riout Sacristâ cartusiœ Parisiensis et prœmonitore sui novitiatus, ut ipse ait in epistolâ liminari, ex Gallico latinum fecit Libellum de tribulationibus fortiter ferendis editum a quodam theologo anonymo directumque cuidam nobili puellœ. De hoc libello ita agit noster Lasserus in prœfatione eidem prœfixâ. Delitescebat in cartusianâ Parisiorum bibliothecâ libellus quidam de tribulationibus fortiter ferendis, jacebatque diu neglectus utpote pulverulentus, vernaculus manuscriptus, papyraceus semilacer, nullum nomen prœ se ferens, neque authoris sui professione (ut indicat titulus) theologi, neque nobilis puellœ, in cujus gratiam prœnotatur scriptus.
Hanc traductionem idem Joannes Lasserus dicavit patruo suo Ludovico Lassero Canonico Sti Martini apud Turones, et provisori collegii Navarrorum, anno 1543.

Assumptus circa annum 1546 (1546) ad hujus monasterii moderamen in diebus suis amplificavit domum. Œdificia etenim hujus cartusiœ cum essent angusta valde ac humilia, circa festum S. Antonii Abbatis anno 1552 id opus aggressus claustrum cum cellis ex integro œdificavit sed claustri lapidei fornices postea destructi fuere. Cumque anno 1556 in Septembri area cœmeterii fuisset debita cum reverentia a Rdo D. Petro du Val Episcopo Sagiensi benedicta, eodem anno magna crux post sexaginta annos primœ suœ compositionis fuit mota de loco suo, variisque ornata picturis exaltata in medio prati. Verum anno 1562 rebellantes in superis Carnutibus Calvinistœ hostili more, Moretonium depopulati, de prœdâ certiores hanc cartusiam diripuerunt. Hi etenim, ut fere omnes erant incolœ agri Diablintensis, non facultates modo et bona monasterii noverant, sed et sanctam monachorum vitam quotidie intuebantur, unde illam expugnantes tum sacra tum prophana cœnobii manu sacrilegâ expilavere. Huc usque prœdones cernis, nunc diabolos ex malo genio. Facti primum Iconoclastœ imagines omnes sclopetorum ictibus evertunt ad ingressum. Erectam imprimis beatissimœ Virginis Mariœ statuam in altari majori et crucem in cœmeterio ferream deauratam dejiciunt. Presbyteros quoscunque et monachos, ut nominabantur, eidem cruci affixeri. Alii cellulam Joannis Pexi adeunt curiosius lustrantes, quem solum nacti, quia plerique religiosi salutem sibi fugâ consuluerant, monastico habitu neglecto in xenonem deduxerunt juxta culinam. Non dicam quot et quantis affectus fuerit sputis, ictibus et opprobriis. Statim in poste ligatum interrogat impiœ cohortis antesignanus de fidei ejus capitibus, exprobrat solitariœ vitœ inertiam et ignavum otium. Interim unus eorum detractam venerandi viri cucullam induit cum derisione; quibus prudens Pater respondet se ita solenniter ex statutis sui ordinis vovisse silentium

tium et solitudinem, eaque mente mundum deseruisse. Hac verborum gravitate circumfu-
-sam Haereticorum turmam ita confudit, ut inter se in vindictam dati congressentioris ad rem responsi de morte ejus cogitarent. Accedit ergo unus ex illis, qui tortoris vices gerens ejus digitis tenuissimâ virgultâ coaptat in modum vinculorum, quos una et gradatim coarctatos ita comprimit, ut thesauros Vallis Dei absconditos vi tormentorum Joannes indicaret. Constringens vero acrius idololatriam abjurare suadet, imperat, cogit, et in fide papisticâ perseveranti pronunciat capitis sententiam. Imperterritus Joannes a decennio vitam pro fide orthodoxâ profundere se desiderare testatur, imo et hujuscemodi mortem existimare gloriosam, quandoquidem, ut aiebat, a vitâ desciscam potius, quam ut labem inuram catholicae religioni. Expolliant Satanae ministelli ad tunicellam beatum virum, deinde calicem plenum vino immixto ceu liquato cum pulvere tormentario haurire cogunt, tum irrisione compellunt in sclopetum insufflare, ac tandem post multa convicia victimam innocentem trahunt ad martyrium, in cumque extra cartusiam ejectum ante portam primariam explodunt tres sclopetorum glandes, pro quibus adhuc rogans Joannes fracto capite animam exhalavit die 19 aprilis, anni 1562. Occisi cadaver ne inhumatum et diu expositum viderent haeretici juxta ostium conventus impio ritu projecerunt in foveam. Postquam autem per octo dies monasterii bona et supellectilia in locum sui refugii transportassent, monachi in coenobium reversi, primum de caede et de sepulturâ sui confratris a quibusdam vicinorum facti certiores ejus corpus exhumarunt, quod post quindecim dies integrum et incorruptum, sanguine, perinde ac si tum primum caedes fieret, puro et tabis experte inventum est, qui mox ritu solemni in communi coemeterio justa persolvêre. Vota monasticae professionis Joannes emiserat in majori Cartusiâ, qui postea missum ad Vallem Dei longo mortificationis martyrio et sanctâ admodum conversatione ad cruentum illud martyrium sese praeparaverat. Etenim bene audiebat apud omnes. Ejus obitus notatur in charta Capituli generalis anni 1563, sic: « Obiit D. Joannes Jexus professus Cartusiae hospes in domo Vallis Dei, in defensione fidei et venerabilis altaris sacramenti ab haereticis transfossus. » Haec omnia excerpsimus ex processu verbali ejus necis ubi haec fusissime describuntur.

Tantae cladi superstes Joannes Lasserus amplam habuit patientiae segetem, qui damna ab haereticis illata pro virili resarcire sategit, cumque sapienter laudabiliterque

suum

suum implevisset ministerium ad vitam meliorem evocatur a Domino remunerandus anno 1567, die 31 martii.

De eo perhonorifice scribit Ioannes De Launoy in historiâ Regii navarrae gymnasii Parisiensis lib. 3. partis 1ae. cap. 4, his verbis: « Anno 1540 Ioannes Lassereus Ludovici Navarrae Provisoris nepos ex artista navarrico factus est Lutetiae cartusianus, qui et postea ad multas Ordinis sui dignitates pervenit. » et libro itidem 3o, partis 4ae capite 40o iterum sic habet: « Ioannes Lassereus Ludovici Lasserei nepos, doctrinâ et pietate floruit singulari. Hic enim postquam in navarrâ, cujus ab ineunte aetate alumnus fuit, liberales scientias omnes ad plenum didicisset, et nonnihil degustasset theologiam anno 1540 cartusianae professioni se votis illigavit. Quanto autem studio et quantâ animi contentione palaestram hanc vitae austerioris ornaverit, docent cum alia munia quibus in ordine defunctus est; tum litterae illae, quas ad illum Iacobus Billius anno 1567 dedit ad 13 cal. februarias. Relatae sunt in historiae part. 1. lib. 3. cap. 6. longiores quidem: sed ex illis literis sic conficitur Ioannis Lasserei elogium: Ioannes Lassereus, Cartusiae Vallis Dei Prior dignissimus, visitator ordinis, vir et sanctitate vitae commendabilis, et rerum usu expolitus, omni doctrinarum genere praestans, qui adeo sapiens est, ut non magis consilio alieno indigeat, quam aqua oceanus vastissimus. » Hac ibi sed etiam praestat literas Iacobi Billaei hic citatas subjicere cum integro Launoii loco: « Anno, inquit, 1567 Iacobus Billaeus abbas Sti Michaelis in Eremo scribit ad Ioannem Lasserum, qui olim ex sodali navarrico cartusianus factus fuerat. Billaei literas, quia elegantes sunt, necdum editae, edendas esse censui. Sic autem se habent: Rdo in Xto Patri D. Ioanni Lassereo Carthusiae Vallis Dei Priori dignissimo, Iacobus Billaeus Abbas Sti Michaelis in Eremo.

Reverende Pater, ex fratris literis intellexi te visitationis munere perfunctum, a Domino visitatum esse, ac nunc dolore pedum adfectum lecto teneri, quod profecto pro meo erga te amore atque observantia permoleste ferrem, nisi te animo comparatum esse perspectum haberem, ut non modo bona de manu Domini, sed etiam mala aequo et libenti animo suscipias. Quanquam quid dico mala? An ex optimo illo fonte potest aliquid mali hauriri? Sed profecto hominum more loquor, qui falsissimâ opinione malum existimant quicquid carni non blanditur, nec ullis voluptatis illecebris corpus titillat. Vulgus enim mortalium bona et mala non ad Critolai libram, sed ad ignaviae lancem expendit, ac corpore, non animo felicitatem metitur. Ac proinde non mirandum, si levissimo quoque doloris sensu labefactati ruant

ruant, si morbos extimescant, si mortis vel memoriam execrentur. At, qui hanc vitam peregrinationem vere arbitrantur, atque absentiam a Deo, quique veræ Philosophiæ, id est, mortis meditationi bona fide animum addixerunt, domusque suæ fundamenta super firmissimam petram jecerunt; his profecto nec a morborum ventis, nec ab ullius calamitatis pluviis ruina metuenda est; his quicquid acciderit, in lucrum animæ cedit, atque, ut ille ait, in bonum cooperatur. Et quemadmodum Alphæum fluvium Poetæ fabulantur ad amicam Arethusam per mare influentem, nihil salsuginis contrahere: ad eundemque quoque modum ipsi per calamitatum mare ad eum in quo omnes amores suos defixerunt, contendentes, nihil amarulentiæ impatientiæque ex rerum acerbitate contrahunt Salamandræ utique persimiles, quæ in mediis flammis vivere atque exilire fertur; aut etiam rubo illi, quem nulla vis ignis absumebat. In doloribus non murmurant non querulas voces edunt; sed dolor quidem in corpore, laus autem et gratiarum actio in ore, gaudium in animo. Mira res, imo incredibilis: verum iis, qui nesciunt quid sit gaudere in Domino, nec quæ bona pios in cœlo maneant, ullo modo cogitant, nec voluptatem ullam, nisi quæ corporis sensibus percipi possit, esse arbitrantur. At qui omnes spes suas in Deo positas habent, beatæque ac sempiternæ vitæ cupiditate flagrant: iis dulce ac jucundum est ab optimo parente asperius interdum accipi, ab optimo medico uri et secari: nec si doloris levationem quam petunt, non consequuntur, idcirco quiritantur. Norunt enim id, quod Augustinus ait, medicum non exaudire ad voluntatem sed ad sanitatem. Ac fidelis procul dubio sermo ille, et omni acceptione dignus, quo Dominus ad Paulum carnis stimulum sibi auferri petentem, usus est: Sufficit tibi Paule, gratia mea, virtus enim in infirmitate perficitur. Nesciebat Paulus quid peteret: virtutis exercendæ materiam atque argumentum sibi tolli postulabat, carnisque infirmitatem depelli, quâ sublatâ, fortasse nimium sibi placuisset, fortasse super Dilectum suum minus innixus fuisset, fortasse etiam in superbiam elatus in diaboli judicium incidisset. Ergo ad voluntatem non est exauditus, sed ad salutem. Sufficit, inquit, tibi gratia mea. En quomodo superabundanter quam petimus. Nocitura petebat Paulus, accepit profutura: carbones petebat et thesaurum accepit. Gratia ipsi data est, cum quâ in infirmitate potens erat, in tentatione proventum faciebat, cum quâ flagris cæsus mediâ nocte cum Sila Dei laudes in carcere decantabat, cum quâ non modo cum falsis fratribus, cum Judæis cum Ethnicis, cum crudelissimis tyrannis, sed etiam cum Principibus et potestatibus, cum mundi rectoribus tenebrarum harum, cum spiritualibus nequitiæ in cœlestibus, secundo marte dimicabat. Ergo non hoc faciam, integerrime Præsul, ut te

in

in afflitâ valetudine consoler, quippe quem melius commodiusque morbo uti non dubitem, quam plerique sanitate, nec eo unquam adduci posse, ut cum a Domino corripieris, eum instar illius atque ignavi servi instar, durum et asperum appelles. Quin potius tibi gratulabor qui ita vitae tuae actiones comparaveris, ut in afflictionibus gaudere, in morbis, in morte, in extremo denique judicii die, fiduciam habere possis. Qua quidem in re bonorum improborumque discrimen vel maxime perspici solet. Illi enim, qui mundo humiles abjectique atque ignavi animi esse videantur, cum ad extremum fabulae humanae actum ventum est, praesenti atque intrepido pectore mortem expectant, atque ad propinquae beatitudinis cogitationem incredibili quadam voluptate diffunduntur, nec ex hoc mundo, quasi ex voluptatis paradyso, sed velut[+] ex venantium laqueo laetissimis animis abscedunt. Hi contra, toto quidem vitae curriculo sibi fortes, et magno quodam animi robore praediti esse videntur: sed cum fatalem horam instare, nec viatici quicquam ad coelestem viam sibi comparatum esse sentiunt, tum vero tota illa inanis animi magnitudo concidit, subeunt luctus, pallorque tremorque, mors illi[is] terribilis apparet, ut castrorum acies ordinata, tandemque cum tetissimâ et miserrimâ spe ab hac vitâ, in quâ felicitatis suae summam collocarunt, inviti ac repugnantes abstrahuntur. Beati igitur illi solique sapientes, qui vitae integritate, atque innocentia conscientiae, tranquillitatem bonamque in posterum spem sibi emunt, morborumque et mortis terroribus longe ante occurrunt. Sed si plura de hâc re, ad te scribere pergam, vereor ne sus Minervam docere, aut noctuam Athenas mittere videar, parumque meminisse ad quem scribam, hoc est ad virum et vitae sanctitate commendabilem, et rerum usu expolitum, atque omni doctrinarum genere praestantem, quique non magis consilio nostro egeat, quam vastissimus oceanus aquâ. Quare ad eas literas veniam quas tu ad R. Episcopum[um] Laudunensem scripsisti: quibus equidem non dubito, quin pro suâ humanitate satisfacturus fuerit, si ei in urbe esse contigisset, cum ad nos allatae sunt. Verum octavum jam abhinc diem Lutetiam profectus est, ibique in Laudunensi collegio non longe a Plateâ Malbertina domum sibi delegit. Quod quidem idcirco scribo, ut si forte hominis videndi desiderio tenearis, eum facile invenire possis. Quod igitur scribis te summopere cupere veram narrationem memorabilis illius miraculi, quod anno superiore in hac urbe editum

---

x Sed velut ex limo faecis et lachrymarum valle, velut ex tabernaculo tenebrarum et obscuro carcere, ac postremo velut ex venantium laqueo etc.. ut supra

editum est, ad te mitto: commune id tibi esse puto cum omnibus, qui Christi gloriam illus-
-trari vehementer expetunt. Ecquod enim post homines natos miraculum extitit, vel ad
celebrandam Dei gloriam insignius, vel ad confirmandam Ecclesiae auctoritatem validius,
vel ad Satanae confusionem apertius ac luculentius? Ecqua, inquam pluvia in terram
diuturna siti laborantem magis tempestive decidit? quam commode hac nostrâ miserâ
tempestate signum de coelo apparuit, cum ad dubios multorum orthodoxorum animos con-
-firmandos, tum ad errantes in viam reducendos, atque adeo ad eos, qui circa fidem naufra-
-gaverunt, ad portum revehendos efficacissimum? Et tamen tam ingratè, imo tanto cum
animi stupore hoc beneficium exceptum est, ut fere jam in oblivionem ierit; imo apud
multos veri fidem amiserit. Clamant passim haeretici detectam esse sacrificiorum impos-
-turam, nec Eucharistiae vi ac potentia daemonem profligatum fuisse; sed canonicos id com-
-modi sui causâ sceleratissime confinxisse. Ita Satanas damnum, quod aperto marte fecit,
versutis suis artibus sarcire parat, atque in eo omni studio elaborat, ut tanto miraculo fides
omnis abrogetur. O miseros et sempiternâ infamiâ dignos, qui quod audiverunt, quod vi-
-derunt oculis suis, quod perspexerunt, et manus eorum contrectaverunt, id literis mandare
ac memoriae prodere adhuc erubuerunt! Vicini nostri, imo omnes qui a Christo nominantur,
cupiunt saturari de micis, quae de mensâ nostrâ ceciderunt, hoc est, eorum quae vidimus,
historiam audire; et nos triumphum Christi partamque in regno nostro victoriam literarum
monumentis consignare cunctamur. Quanquam sunt quidam, qui in hac historiâ conscribendâ
operam posuerunt; sed tantum morae intercessisse doleo. Quis enim non perspicit, quanto
major operis auctoritas extitisset, si statim post fugatum daemonem in lucem exiisset. Postellus
quidem de ea re libellum edidit, sed propter quaedam male sana ejus dogmata parum est
in eo auctoritatis. Decanus Laudunensis jussu Regis totam historiam lingâ latinâ et
vernacula complexus est. Quominus autem ea excusa fuerit, in causa fuit quidam, qui Pari-
-sino cuidam imprimis erudito atque facundo viro historiam contexendam mandavit. Qui
quidem jam fere totam absolverat, cum sub adventum Lutetiae essem; nonnihil etiam ex
ea me audiente recitâvit, hanc nondum prelo commissam fuisse miror, nam plane confec-
-tam esse non dubito. Quanquam in decani lucubratione nec splendorem orationis, nec ordinem
nec gravitatem desidero; hoc certe nomine alteram superat, quod non auditum, sed visum
miraculum narrat. Quod vero non latinum, sed gallicum opusculum ad te mitto, hoc eo facio,

quia

quia te multis romani sermonis ignaris ejus copiam facere velle, ex tuis ad D. Episcopum literis conjecturam facio. Si tamen latinam historiam magis tibi arridere senseo, curabo ut ad te primo quoque tempore deferatur. Dedissem etiam operam ut archetypum bonâ fide transcriptum ad te mitteretur; sed ita indigestum est, et inconditum, ut nec pes, nec caput uni reddatur formæ. Ut quisque enim aliquid ringebatur, statim scriba in acta referebat; ex quo effectum est, ut multo plura quæ nihil ad rem facerent, scriptis mandarit, quam quæ ad historiæ corpus pertinerent. Decanus vero resectis iis omnibus, quæ superflua videbantur, rem, ut gesta est, fidelissime perscripsit. Habes bene longam, vel potius loquacem epistolam, amicissimo tamen animo scriptam, quam ut æqui bonique consulas, te etiam atque etiam rogo. Quod si mihi per hyemis asperitatem, imo per valetudinem ad te proficisci licuisset, nihil libentius fecissem. Vix enim dici potest, quam te videre atque complecti gestiam. Bene vale, Pater in Christo mihi plurimum observande, ac me tuis precibus Deo commendo. In Vincentiano Cœnobio XV calend. Februarii 1567. » Atqui hæc sunt, quibus cum propter Lassereum, quondam nostrum sodalem Navarricum, tum propter Billæum virum clarissimum debebatur æternitas. » Hactenus ex Launoio. — » ita cat.

1567 à 1569. — Jacobus de Censavoir. — Prior — 48e

« Post Ioannis Lasserei mortem Conventuales Vallis Dei petierunt a R.do Patre sibi dari in Priorem Jacobum, quibus sic generale Capitulum anni 1567 respondit: « Postulationem conventualium D.s Vallis Dei de Domno Jacobo de Censavoir Priore D.s Luviniaci admittentes illum proficimus in Priorem dictæ domûs propterea a dicta domo Luviniaci absolutum. » Clavum tenuit usque ad annum 1569 (1569) quo in visitatione absolvitur. Domum domesticorum infirmorum in angulo horti sitam ædificavit. Consule catalogum Priorum Avenionis. » ita cat.

1569 à 1570. — Michael Hutin — Rector. 49e

« Procurator, in visitatione anni 1569 (1569) Rector substitutus, moderamen habuit usque ad annum 1570 (1570) quo per Capitulum generale, uti prius Procurator nominatur. Ejus obitus notatur in ch. an. 1571. » ita cat.

1570 à 157 Petrus Rivière Prior 50e

« Professus et coadjutor Parisiensis per Capitulum gen. anni 1570 (1570) Prior institutus præfuit circiter usque ad annum 1574 (1574). » ita cat.

1575. — Franciscus Haran — Prior 51us

« Professus hujus domûs praeerat anno 1575, (1575). — » ita cat.

à 1587. — Petrus Rivière. — Prior — 52us

« Iterum admotus regimini praeerat anno 1578 (1578) Absolutus autem fuit per ch. anni 1585 et institutus Prior Castrensis et Aquitaniae convisitator, verum non dimisit regimen Vallis Dei, in quo officio perseveravit usque ad obitum, qui signatur in ch. anni 1587, et dicitur habens missam de omnibus Sanctis per totum ordinem. — » ita cat.

1587 à 1595. — Franciscus Haran Prior — 53us

« Anno 1585 concessa fuerat electio conventui, cum autem deprehenderimus Petrum Riviere permansisse in officio Prioris, Franciscus Haran non secundo praefuit nisi post obitum Petri Rivière. Probabiliter a conventu electus hanc domum administravit usque ad annum 1595 (1595), quo per ch. transfertur ad regimen domûs Nannetarum, a quo Prioratu absolutus est anno 1597. Ejus obitus legitur in ch. an. 1602. Fuerat etiam prior Majorevi, » ita cat.

1595 à 1598. — Nicolaus Giroys. — Prior — 54us

« Professus domûs Parisiensis, absoluto ad suam magnam instantiam Francisco Haran et translato, ut diximus, ad prioratum Nannetarum, ipsi subrogatur eodem anno 1595 (1595) per capitulum, assumptus e regimine Nannetarum; in hoc autem officio perseveravit usque ad annum 1598, (1598). Cum enim a comitiis generalibus Gabriel Billecoq Prior Parisiensis suam exauctorationem impetrasset, relictâ monachis Parisiensibus eligendi facultate, in Priorem nominarunt Nicolaum, de quo fusius agemus in catalogo Priorum Parisiensium, » ita cat.

1598 à 1637. — Jacobus le Masson. — Prior — 55us

« Patriâ Parisinus, alumnus Vallis Dei anno 1598 (1598) a monachis electus in Priorem, anno 1609 fit convisitator, anno 1613 Franciae visitator nominatus, hoc munus obivit usque ad annum 1629, quo propter senium exoneratur officio visitatoris. Ejus elogium ejus successor descripsit in hunc modum :

« Anno 1637, 30 decembris obiit cum opinione sanctitatis V. P. Jacobus Le Masson Prior Vallis Dei; cujus signa ab ipsa pueritia dedit non obscura. Eminebat enim jam tum atque apparebat in teneris illis atque puerilibus annis anima, ut de se dixit Sapiens, bona et praecipua quadam ad virtutem, pietatem indoles, simplex morum candor, quae satis signi-

significabant quae christianae ac religiosae perfectionis viro aetate perfecto esset futura maturitas.
Optimae huic indoli non optimorum parentum defuerunt studium, facultas rerumque copia, quibus eam eo diligentius optimis virtutibus et institutis excolerent, quo et curae et expensarum optatissimos fructus animo et spe in dies majore complecterentur. Quare vix primae aetatis crepundia deposuerat, cum parentes eum domo amplexibusque abductum in celeberrima Lutetiae Parisiorum (unde oriundus erat) academia apud sapientissimos praeceptores esse voluerunt. Ibi totum hoc adolescentiae tempus, quo plerique id aetatis licentiori passionum impetu in quaslibet voluptates feruntur, summo parentum oblectamento perdiscendis optimarum artium disciplinis assidue collocavit, hinc ad hebraeas literas, jurisque praesertim canonici scientiam animum appellere statuit, ad quam tanto animi ardore et studio diu noctuque contendit, ut earum brevi pereruditus evaserit, ei enim familiare erat totas noctes in studiis impendere, donec a vicinis (quibus id erat accensae lucernae indicio exploratum) parentibus delatus, horum jussu coactus est aliquid de immoderatis studiis remittere, consulereque incolumitati, quae eam ob rem, summum in discrimen devenerat. Neque majori litterarum quam christianarum virtutum amore tenebatur, earumque imprimis quibus maxime decoratur, laudaturque adolescentia et juventus, ita ut si a notis omnibus, eximiae eruditionis fama, sic et pietatis verecundiae, temperantiae, modestiae, castimoniae, virgo enim permansit, omni denique morum integritate conspicuus haberetur. His virtutum ac disciplinarum praesidiis instructus viam ad opes et vanam gloriam sibi munire poterat quidem, sed juvenis maxime pius Christi altaribus se suamque operam maluit addici consecrarique. Itaque Canonicorum celeberrimae Carnotensis Ecclesiae sacro collegio adscitus, mox in omnium venit praedicationem, ut Phidiae signum simul aspectus ac probatus, non solum omnibus amabilis et charus, sed et utilis ac necessarius. Inerat enim viro laudatissima totius vitae ratio, modestissimi ac castissimi plusquam antea mores, vultus et incessus gravis, frugalis mensa, vestis munda admodum decens et honesta, obsequentissima in amicos et familiares comitas et charitas, nam praeter communia quaedam societatis negotia quorum cura penes eum erat posita, si quis illorum minus peritus privatarum rerum pondere urgeretur, unus erat Jacobus, qui eorum in sinu suo deposita onera sustentaret, si non minori industria quam fide gereret. Nec minori studio pauperes religiososque complectebatur, testis illa Capucinorum integra familia, quam ob bellicos motus, tum multarum rerum, tum vel praecipue tecti penuria laborantem in aedium suorum partem hospitio excepit.

hum-

humanissimeque habuit. Quamobrem cum omnes infimi summique diligebant. Tum vel maxime vir eruditionis et virtutis laude insignis Nicolaus Thuanus Carnutensis Episcopus cla-rissimi Praesidis frater, singulari amore et benevolentia est amplexatus, adeoque familiariter commodissimis suis moribus usus est, ut domi forisque cum a suo latere vix permitteret disce-dere. Inter eximias hujus Praesulis virtutes, amor divini cultus studiumque Ecclesiasticorum officiorum plurimum enituerunt, unde si quid circa ea faciendum, si quid statuendum, corrigen-dumve esset, uni Jacobo uti viro pio, erudito, atque huic muneri maxime idoneo, confestim ejus cura demandabatur. Quanto autem devotionis affectu, quanta gravitate et modestia divinis illis intererat officiis, ex eo quod audire non poenitebit, facile conjici potest. Igitur non ita pridem honestissima quaedam matrona cum nostrum cuipiam, in Prioris nostri laudes dixisset multa, adjecit quomodo et quando illum primum nosse contigisset, nempe cum voti gratiâ, ipsa cum alia quadam nobili, sacram Deiparae Carnotensis aedem aliquando adiissent, ac piâ quadam curiositate insignem ac numerosum illum canonicorum coetum oculis collustrassent, Ecce illic Jacobus noster angelo quam homini similior, gravitatis, modestiae, eximiaeque devotionis exem-plo micans inter omnes, ut ait quidam, velut inter ignes luna minores, mox certatim intueri, sibi mutuo indicare, laudare, mirari, O qualem virum! o hominem praestantem aiebant, vere Carnotensis Ecclesiae decus et ornamentum. Porro hoc virtutis pietatisque exemplo mirum in modum affectae piae mulieres e templo discedunt, devotâ tamen altâ mente repostâ sitâ Jacobi specie, unde cum postea audiissent Carnotensem canonicum quempiam in hac Dei Valle ordini nomen dedisse, illâ mox in mentem revocatâ nihil vehementius nosse desiderant, quam quis ille esset, num quem nuper tantâ pietate et modestiâ ornatum mirabantur, haud vana suspicio, quaeritant sciscitantur, et cum nulla responsio faceret satis, huc accedunt ipsae, atque illo viso probeque cognito, singulari perfusae laetitiâ, actis omnium bonorum auctori gratiis, tantum virum huic Valli Dei atque ordini ex animo gratulatae sunt. Unde colligere licet quam probus, quam eruditus et sapiens, quam castus et modestus, piusque fuerit. Sed quomodo nostrum institutum professus sit, dicam breviter. Henrico 3º adhuc regnante, Vallis Dei visendae, et nostris institutis suscipiendis desiderium jam ejus mentem incesserat illud perficiendi nondum parati, inde moras. Henrico vitâ defuncto succedit Henricus IVus magnus cui inter caeteras Galliae urbes religionis causâ rebelles Carnutum non erat in postremis, nec inter foederatos Jacobus noster zelo zelatus pro Domino

exerc-

exercituum. Cum nihilominus civitas in Henrici ditionem venisset, et pro Rege facto jam catholico (nondum abolitâ a Pontifice anathematis notâ) publice litaretur, D. Iacobus contra Canones et Sacrosancta Patrum scita fieri non sustinens, adeo cordi erat zelus catholicæ religionis, maluit et bonis et urbi cedere quam ulla ratione pollui. Ergo petit Aurelias mox omne supellectile, instructissimæ ædes et quæcumque illius esse noscerentur, exceptis nonnullis a familiaribus interversis, a regiis diripiuntur, ille vero Aureliis degens tum demum cogitare cœpit serio quam vana, quam procellosa, quam denique misera esset rerum humanarum conditio, Vallem Dei revocat in memoriam et quod antea vel sola cogitatione vel levi tantum delibarat desiderio, jam ex animo perficere parat. Itaque D. hujus D. Priori cæterisque Patribus, gravibus imprimis ac elegantibus litteris suum exponit consilium, Ex ungue Leo, et ex sermone noscitur vir insignis, et nunquam visus diligitur ac desideratur. Compositis ergo rebus suis, arbitratus nihil esse adeo difficile, quod non Dei amore superetur, viam et frigidissima tempestate difficillimam, et latrociniis infestissimam, pedes aggreditur, cum uno famulo, truncata hinc inde foede barba, clericali et oblonga quidem, sed obsoleta et detritâ veste de industriâ ad id coemptâ, qua deviis, qua nocturnis itineribus, multis perfunctus laboribus et periculis confecit incolumis anno 1593, mensis januarii 5° hic honorifice suscipitur et statuto tempore uno omnium voto in societatem admissus summa cum animi voluptate novus christi miles induitur. Si per litteras sermone absens antea, tum vel maxime præsens omnibus placebat opere, charitate scilicet non fictâ, castitate, obedientiâ promptâ et alieni in omnibus muniis, stricto silentio, constanti devotione et aliis virtutibus, quas longum foret recensere. Sed unum præter cæteras et solitas Satanæ machinationes, quod strenuum tyronem ad solidas virtutes festinantem impedire videbatur, fuit quod infirmaretur a jejunio et caro ejus immutaretur propter oleum, sed contrariis omnibus, arreptis amore propositi, superatis, et constituto probandis novitiis cursu feliciter consummato, gratus probatusque omnibus, vota sua solenni ritu nuncupavit, postridie diei Stæ Agathæ anno 1594. Inde Iacobus cernens quibusdam vinculis adipiscendæ perfectionis addictus teneretur, huic uni maxime incumbit, ut sæculo sempiternæ oblivioni tradito, sic currat propositum sibi certamen, ut ad bravium supernæ vocationis pervenire tuto mereatur. Erat imprimis cellæ et silentii cultor eximius, sacris scripturis et optimis quibusdam scriptoribus legendis impense deditus, castus, honestus, gravis, cæterisque religiosis virtutibus

exorn.

exornatus. Cum autem aliquandiu coadjutoris munere functus esset, Priori Vallis Dei, domui Parisiensi praefecto, omnium suffragio subrogatur, reclamat ejus humilitas, praefecturam recusat, onus, aiebat, suis humeris impar, causatur sui corpusculi imbecillitatem, sed invitus tandem mense junio an. 1598 impositum munus suscepit. Jam dux caeterorum et caput ne minus exemplo quam gradu et dignitate suis praeesset, hoc unum satagit, ut omnibus se impertiat irreprehensibilem, quod omnibus quidem praelatis, sed sibi intelligebat tunc temporis esse maxime necessarium. Etsi enim ordo noster is sit, qui nulla adhuc indiguerit reformatione, quippe qui in suo semper vitae rigore steterit et splendore, saeculi tamen superioris tot bellorum procellis turbulentissimi injuriâ, cum prae hominum penuriâ non satis eorum haberetur delectus, masculum monasticae disciplinae genus, si non in toto ordine, certe in non paucis domibus, non parum deflectebat. Mirum quod multis jam aliorum Ordinum familiis, id nostrae tunc evenire videbatur, nam primum quidem cura interioris hominis neglecta, omnisque devotionis religionisve tepor in mores invectus, otium inde, obedientiaeque contemptus succisis solitudinis silentiique nervis priscam severitatem et disciplinam, ingenti bonorum dolore, nonnullis in locis, multis tamen in hominibus, si non plane solverat, certe multum labefactarat. In hanc quoque Dei Vallem nonnihil confluxisse illam morum colluviem, graviter molesteque ferens V. P. Jacobus accingens fortitudine lumbos suos, opportune importune arguit, obsecrat, increpat in omni patientia et doctrinâ, nunc has, nunc illas convellens perversas consuetudines priscam vereque cartusianam suis subditis sensim sine sensu reduxit disciplinam. In quo viri (ut semper in omnibus) jam dicta patientia, sapientia, prudentia, mellea mansuetudo, a qua tamen salutaris quandoque non aberat aculeus, ea denique humilitas, quae vel maxime repugnantes ingenti suffunderet pudore, singulariter emicuerunt. Memor illius sapientis, salus ubi multa consilia, hoc semper habuit eximie, ut ratione plurimum et consilio uteretur. Unde in cunctis lento festinabat gradu. Hinc sane vix quicquam aggrediebatur quod optatum exitum non sortiretur. Deus quippe diligenter se diligens illum impense amabat, et regebat a quo se amari probe norat, et divini numinis causâ ad omnia paratissimum. Hac de causâ nullis vigiliis, nullis unquam pepercit laboribus, nullis etiam sumptibus. Quoties illum supra vires laborantem, primum in templo, primum in vigiliis, primum in cantus aliorumque divinorum officiorum laboribus, quoties supra modum, nulla scilicet vel aetatis vel valetudinis habita ratione tum ab Ecclesia, tum ab ordine indicta jejunia stricte observantem, Dei amantissimum

sui

sui osorem, subditorum parentem optimum, summa in afflictos, in pauperes, in infirmos, in omnes tantâ charitate affectum mirati sunt universi adeo ut misericordiae indutus visceribus neminem a se vel a subditis suis indonatum abire pateretur. Porro cum aliquot annos in Prioratu degisset, is qui Prioratum ante recusarat principalisque Cartusiae formidarat iter Prioribus quandoque faciendum, jam non unius sed omnium per Galliam Cartusiarum visitandarum coactus est suscipere, et singulis annis peragrare provinciam. Gravem hanc et difficilem inprimis administrationem continuo ac incredibili pene labore per annos viginti, qua visitatoris collega, quâ visitator ipse primarius praeclare sustinuit factis et verbis plane mirabilis. Paratus vir praestans ad quaevis potius perpeti quam suo tanti ponderis muneri deesse, dici non potest quo studio, quâ curâ et diligentiâ, quibus laboribus et periculis, quo divinae gloriae, quo Ordinis zelo in illud incubuerit. Domi litteris undique ingruentibus, respondebat tantâ sedulitate, tanto ac tam pertinaci labore, ut nullum sibi prius permitteret quiescendi locum, quam cunctis satisfecisset, ne suâ dilatione vel diversa quaerentium animi, vel Domorum status minus recte haberentur. Nihil tamen de frequentandâ Ecclesiâ, nihil de solitis vigiliis remittebat. Quis credat hominem tot negotiis occupatum tomos Annalium Cardinalis Baronii non paucos in epitomen redigere, plures autem, imo omnes, si Henricus Spondanus non prevenisset. Porro plenus animi, quietis parcus, laboris supra vires patiens, adeo magnis quotidie itineribus provinciam lustrabat, ut et equos et comites prope enecaret labore, unde Patrum ad Cartusiam proficiscentium pauci erant qui ejus delectarentur comitatu. In hospitiis certe quidem, nam viro alioquin gravi et austero frequentes non deerant sales, tepidaeque (lepidaeque?) narratiunculae, quibus urbane dictis mire recrearentur audientium animi. Nec tamen hac urbanitate, nec illis maximorum itinerum laboribus adductus unquam fuit, ut plus solito sibi indulgeret, sed ut domi sic et foris semper sui similis observantiae regularis ad statutorum normam extitit tenacissimus, adeo ut solitam a butyro caeterisque lacticiniis abstinentiam ubique servaret. Multos annos in Prioris et visitatoris officiis magnâ cum prudentiae et sanctitatis laude exegerat, cum ad extremam suorum laborum metam a Domino vocatus, gravi aegritudine corripitur: in quâ cum plurima patientiae ac caeterarum virtutum exempla aliis imitanda reliquisset, spiritum Creatori suo reddidit. Funus a frequenti populo fuit celebratum, nitentibus certatim omnibus tanti viri reliquias habere. Itemum cum ps alteris monachatum et missam de B^ta^ Maria habuit per totum Ordinem. — Renovavit cum Cartusianis Valli

Vallis Ste Petri antiquam associationem, ut patet ex subsequentibus literis:

« Venerabilibus in Christo Patribus ac fratribus D. Iacobo Le Masson Priori cartusiae Vallis Dei convisitatori provinciae Franciae caeterisque conventualibus frater Ludovicus Poart Prior cartusiae Vallis Ste Petri et ejusdem cartusiae conventuales optime in Christo valere ac aeternam consequi salutem. — Quam benevolo in nos sitis animo (V.PP.) quantaque nos complectamini charitate, vel ex hoc intelligimus quod tanto studio, tantaque sollicitudine apud nos egistis pro veterem inter nos societatem, sicut et ipsi nobis insinuastis, jam aliquot annis dimissam, resumere liberet, piis et nobis gratis admodum votis vestris non potuimus non annuere: Quapropter Statutam sancitamque apud nos noveritis, quod singuli hujus nostrae domus monachi professi (exceptis tamen propter jugem infirmitatem vel senium non celebrantibus) pro singulis domus vestrae monachis duntaxat professis e vivis excedentibus plenum cum psalteriis monachatum juxta Statutorum nostrorum formam imposterum sint persoluturi ad Dei gloriam, defunctorum solatium, charitatisque mutuae incrementum; responsuros vos nobis in hac charitate propter Christum non diffidentes. In quorum fidem his litteris manu propriâ subscripsimus, easque majori domus nostrae sigillo munivimus. Datum in hac praedictâ Vallis Ste Petri cartusiâ, 24 dec. 1610. » ita cat.

1638 à 1670. — Hieronymus Picquet. — Prior — 56^e^

« Parisinus professus et Vicarius Vallis Dei post Iacobum obitum a monachis an. 1638, 21 januarii electus in Priorem, in hoc officio decessit anno 1670, 24 februarii. Ex venditione veterum quercuum et aliarum arborum antiqua domus aedificia diruta in melius commutavit, arcam lapide stravit, majus Ecclesiae altare construxit et ornavit. » ita cat.

1670 à 1675. — Anthelmus Quedarme — — Prior — 57^e^

« Professus Vallis Dei Vicarius et postea ibidem coadjutor, deinde Prior Vallis profundae, anno autem 1658 factus Prior Bellilarici tandem a monachis Vallis Dei sufficitur in locum Hieronymi Picquet die 15 martii, an. 1670 (1670). Anno 1675 (1675) per gen. cap. absolutus factusque coadjutor, hoc anno 1678 per chartam capitularem mittitur ad Domum Rothomagensem Vicariatus exercendi gratiâ. Decessit anno 1683 in domo suae professionis, 21 aprilis. » ita cat.

1675 à 1695. — Macarius Verreuil. — Prior — 58^e^

« Professus et coadjutor hujus domus anno 1675 (1675) per gen. cap. Prior ordinatus praefuit usque ad annum (ici finit l'écriture de D. Le Vasseur) 1695 (1695), quo paulo ante Capitulum e vita decessit. — » ita catal —

1695 à 1709. — **Innocentius Le Tellier**. — Prior 59.us

« Professus domûs a conventualibus electus et a R.do Patre confirmatus anno 1695 (1695) processe cœpit, sedemque tenuit usque ad comitia generalia 1709 (1709) in quibus translatus fuit ad Prioratum D.s Parci. — » ita cat.

1709 à 1713. — **Bruno Moureau** — Prior — 60.us

« Professus domûs et Prior D.s Parci, per Ch. dicti capituli 1709 (1709) cum D. Innocentio sedem commutans, efficitur Prior hujus D.s usque ad annum 1713 (1713), quo uterque ad suum pristinum locum rediit. — » ita cat.

1713 à 1723. — **Innocentius Le Tellier** — Prior — 61.us

« Anno 1713 (1713) pro secundâ vice hujus eremi Prior, post decennium, ad suam instantiam ac propter senium in capitulo anni 1723 (1723) fuit absolutus; atque ibidem remanens 2.us coadjutor, paulo post obiit, sicut designatur in ch. 1724. — » ita cat.

1723 à 1755. — **Joannes Baptista Soucange** — Prior — 62.us

« Professus et procurator D.s per ch. anni 1723 (1723) in sede Prioris collocatur, anno 1746 convisitator; in utroque officio perseveravit usque ad annum 1755 (1755), quo e vivis decessit 4.a junii, habens missam de B.ta Mariâ per tot. ordinem. — » ita cat.

1755 à 17 **Amatus Deschamps**. — Prior — 63.us

« Professus et coadjutor D.s, die 8 junii 1755 (1755) a conventualibus electus præfuit usque ad (ici finit le catalogue des Prieurs dans les Notitiæ.) — —

Syllabus
Quorumdam monachorum Domûs Vallis Dei
ex chartis Capitulorum generalium
(Tiré des mêmes Notitiæ — L'écriture est celle de D. Ch. Le Couteulx. —)

D. Joannes de longo Tumello monachus Vallis Dei erat hospes in D° Parci ex ch. ... 1333.

D. Joannes de Ponteseyra monachus et procurator absolutus cujus causa committitur Visitatoribus examinanda, utrum videlicet sit in pristinum officium restituendus ex ch. 1333.

D. Petrus olim ordinis Cisterciensis fuit hospes in hâc domo, cumque reversus fuisset ad domum Fontaneti suæ professionis, injungitur Priori ejusdem D^s ut restituat Priori Vallis Dei unum breviarium et unum collectaneum commodata dicto D. Petro a præfato Priore Vallis Dei ex ch. 1336.

D. P. — monachus Vallis Dei obiit ex ch. . . . . 1349.

D. Joannes de Alcioto monachus Vallis Dei mittitur ad domum Vallis profundæ ad professionem ex ch. 1384.

D. Guillelmus monachus hujus D^s, cum quo Capitulum gen. dispensat quod non obstante quod fuerit de Ordine Prædicatorum possit ad omnia officia Ordinis promoveri præterquam ad Prioratum vel Vicariatum Monialium ex ch. 1384. — De eo iterum in ch. 1384 (1389?). Allegationes quas facit D. Guillelmus monachus Vallis Dei super introitu suo ad ordinem nostrum reputamus nullas et inanes ex ch. . . . . 1389.

(Vide infra causam hujusmodi dispensationis ubi agemus de Joanne de Yuodio.)

D. Thomas Regis hospes hujus D^s ad domum suam Parci remittitur per ch. . . . . 1388.

D. Julianus monachus Montis Dei, professus D^s Vallis Dei ad eam revertitur per ch. 1392 ibidemque adhuc vivebat . . . . 1397.

D. Joanni de Lozier monacho Vallis Dei præcipitur ne amplius inquietet Capitulum neque Domnum Cartusiæ quod alibi collocetur; et quod non faciat peregrinationem ad Sanctum Mathurinum, sed reddat unum brevem pro singulis dietis quibus in peregrinatione remansisset ex ch. . . . . 1395.

\+ D. Petrus Hamelini monachus Vallis Dei, qui alias petiit licentiam eundi ad domum Mortuimaris, et Prior dictæ D^s instanter eum requisivit, conceditur sibi licentia si voluerit illuc se transferendi ex ch. 1396. Sed anno 1397 adhuc morabatur in hac domo. Postea tamen se transtulit ad dictam domum Mortuimaris: unde ad domum Pomerii

cujus

cujus Prior erat paratus eum recipere, mittitur per ch. . . - - - . . - - - 1403.

Vide in catalogo Priorum, dictus Petrus Hamelin fuit Prior Vallis Dei -

D. Guillelmus Rossen, de quo agitur in ch. 1403 et qui erat hospes Ligeti 1406, hospes in Domo Bellilarici ad Domum Vallis Dei suæ profess.^{nis} remittitur per ch. . . . . . - - 1408.

D. Joannes Hospitis monachus sacerdos obiit ex ch. . . - - . . - - - . . 1411.

D. Guillelmus de Angerville hospes in D.^o Luviniaci remittitur ad hanc domum suæ profess.^{is} per ch. 1438, ibique obiit ex ch. . . - . - - - - - - - - . . 1466.

D. Joannes Cloatarii monachus sacerdos obiit ex ch. . . . . - 1455.

D. Petrus Rayer monachus hujus D.^s mittitur hospitatum ad Domum Ligeti per ch. 1446, et triennio post per ch. 1449 ad D.^m Fontis B. M.^æ; et inde ad D.^m Vallis S.^{ti} Georgii per ch. 1452.

D. Joannes Douceti monachus obiit (28 februarii et erat vicarius juxta Kalend. Paris, ubi dicitur venerandus et devotus) - ex ch. . . . . . - . . - - 1453.

\+ D. Joannes de Yriodio (Viriodio) hospes in D.^o Fontis B.^æ M.^æ revertatur ad D.^m profess.^{is} ex ch. 1426.

D. Franciscus Ganneronius in chronico Montis Dei vult esse idem ac D. Joannes Dives sive Divitis, gallice Le Riche, qui ex monacho cisterciensi factus Cartusianus in hac D.^o Vallis Dei, anno denique 1440 institutus est Prior Montis Dei, ut constat ex ch. ejusdem anni in dispositione tam hujus provinciæ quam Picardiæ propinquioris, in quâ sic lego: Priori Montis Dei (D. Nicolao de Vivario instituto in Vicarium Monialium Gosnay) fit m^ia, et præficimus ibidem in Priorem D. Joannem Divem monachum professum Vallis Dei, et dispensatur cum eo super hoc quod fuerit de ordine cisterciensi. „ Hæc eadem repetentur repetuntur in dispositione Vallis Dei. Ratio vero cur cum eo dispensatur ut ad officium Prioratus promoveretur, hæc fuit, nempe quia prohibitum erat in novis Statutis ne quis ex ordine Cisterciensium ad nos transiens haberet obedientiam in ordine sine dispensatione Capituli gen.^{lis}. Sic autem ibi legitur part. 2.^a cap. 2.º de electionibus Priorum § 9. (Ex Annal. Clementis Bohic) Professi in ordine mendicantium non possunt habere aliquam obedientiam in ordine nostro sine dispensatione summi Pontificis: nec professi in ordine Cisterciensium et consimilium, sine dispensatione Capituli gen.^{lis}. De mendicantibus quidem extat decretum Clementis Papæ V. in Concilio Viennensi datum sub hac formâ (cap. ut professores de regularibus, in Clementinis): Ut professores cujusvis paupertatis Ordinis eo libentius in qua vocati sunt vocatione persistere; transeuntesque ad non mendicantium

ordinem

Ordinem, in eodem conservari quietius studeant, quo in ipsis discordiarum et schismatum productiva ambitio reprimatur (Gloss. ibidem v. ambitio): Sacro concilio approbante statuimus mendicantes quos-libet qui ad non mendicantium Ordines, etiam auctoritate Apostolica, transibunt imposterum, quive hactenus transiverunt, quamvis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcumque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere, etiamsi hoc sibi ab aliis libere concedatur. Ad prioratus quoque, administrationes, aut quaecumque in antea non assumi officia, etiam tanquam Vicarios seu ministros vel locum aliorum tenentes, quodcumque animarum curam et regimen nec pro se possint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contra-rium attentatum fuerit, sit irritum pro jure, quovis privilegio nonobstante." Hoc Clemens–

Processerunt istud Decretum Alexandri IV. litterae datae ad Generalem totumque Ordinem fratrum minorum, hoc tenore (habentur in Speculo Ord. Minorum tract. 4 fol. 8): "Alexander Episcopus etc. Gene-rali et provincialibus ministris Ordinis fratrum minorum. Cum et plantare sacram religionem, et plantatam fovere summopere debeamus, expedit, ut circa ipsam ea quae sunt recta nutrimus, sic et ea quae profectum virtutis impediunt, corrigi diligenti solicitudine procuremus. Ad audi-entiam quidem nostram pervenit, quod nonnulli fratres Ordinem vestrum professi, asserentes se ipsius ordinis observantias sustinere non posse, transeundi ad Sti Benedicti vel Cartusiensium Ordines procurant sibi a nobis licentiam exhiberi, non ea intentione aliqua quod remaneant in eisdem, sed ut ab eis transeant ad alios ordines observantiae mitioris, et ab his ad seculum revertantur, secum in apostasia per illorum personas agi mitius confidentes. Sicque multa committunt perque Deum offendunt, et ordinem vestrum apud illos praecipue, qui de ipso eos fuisse noverunt, plurimum inhonestant. Quia igitur honorem Ordinis vestri praedicti, et salutem in eo degentium personarum intimo zelamur affectu: vobis in virtute obedientiae, auctoritate praes-entium districtius inhibemus, ne de caetero aliquibus vestri ordinis fratribus hujusmodi licentiam concedatis, nisi sub ea conditione, quod in ordine, ad quem licentiantur, debeant remanere etc..."

Sed quia Alexandri Papae contra monachos gyrovagos leviora medicamina parum profecerant, secutae sunt Bullae Nicolai Papae IV, quae anteriore remedio ipsam morbi causam procidere posse videbantur: Sunt porro tales. Nicolaus Episcopus .. etc. infra .. Nonnulli ordinis vestri fratres post factam in eo professionem, ab eis infirmitate mentita, et aliis confectis mendaciis, ac per malignitatis astutias occasionibus variis adinventis, et ambitionibus crescentibus in eisdem a superioribus suis interdum exeundi de ordine ipso licentiam postulant, eamque obtinent ab

eisdem

eisdem; Interdum vero illicentiati exeunt de eodem ad alios Ordines convolantes, in quibus ad dignitates, prelaturas et officia assumuntur non sine propriæ salutis dispendio, et derogatione non modicâ honestatis Ordinis memorati. Nos itaque volentes huic morbo congruæ medelæ remedium adhibere, ac animarum obviare periculis, et evagandi materiam amputare, auctoritate Apostolicâ statuimus, et etiam ordinamus, ut fratres vestri ordinis qui post professionem ab eis in ipso ordine factam ad quoscumque ordines alios professionis cujuslibet, petitâ vel non petitâ, obtentâ vel non a suis superioribus licentia immediate, vel per alium seu alias, ordines mediate transiverunt jam, sive transiverint: in ordine vel ordinibus ad quem vel ad quos transitum habuerunt, aut eos in posterum habere contigerit, vel etiam, extra illos, ad nullam omnino administrationem vel officium curam animarum habentia, nec etiam ad aliquam dignitatem, vel prælaturam seu personatum quoquomodo possint assumi absque Apostolicæ Sedis speciali et expressâ licentiâ etc. » Hæc Nicolaus de fratribus minoritis, et ipse olim minorita. (Valentur Ubi supra. tract. 2. fol. 33.)

Quia vero superius, occasione dispensationis cum D. Joanne Divite, Cistercensium fecimus mentionem, et ex vocis (consimilium) ibi positæ ambiguitate, patrum Ordinis fluctuabant judicia, idcirco in tertia Statutorum compilatione, hæc, facilioris intelligentiæ causâ, apposita sunt (cap. 4. tertiæ compil. §.5.): « Declaramus quod per illud verbum (consimilium) intelliguntur monachi omnes qui militant sub regulâ Sti Benedicti, ut sunt Cluniacenses, Celestini, Præmonstratenses, Grandimontenses et hujusmodi »

Quod autem cum dicto Joanne Divite dispensatum audis ab ordine ut sit Prior, consulere potes litteras Gregorii XI Papæ (extant inter privilegia Ordinis n° 92) quibus Ordini nostro permittit quod possit promovere ad obedientias Ordinis decem personas quæ venerunt ex ordine mendicantium, et Cistertiensium. Quid etiam circa præsens negotium constituerit Julius Papa II videre potes inter eadem privilegia n° 131.

D. N. olim Ordinis Vallis Scholarium, deinde professus hujus D. de quo Clemens Bohic sic loquitur: « Servatur quidam codex m.s. in hâc Cartusiâ Vallis Dei, qui sic inscribitur 'Dialogus Tragoedicus'. Dividitur autem hoc omne opus in quatuor libros partiales per modum dialogi, tractans inter matrem, videlicet Ecclesiam, et Auctorem, Filii personam, miseriis matris pie condolentis gerentem. Et primus quidem libellus non per capitula sed alio stylo editus specialiter agit de dejectione Sagiensis Ecclesiæ (in cujus diœcesis hæc Domus Vallis Dei sita est) quæ facta fuit anno Domini 1485; sed et de quibusdam aliis in quolibet statu enormiter deformatis ac necessario reformandis.

Secundus libellus continens viginti et unum capitula, de persecutionibus agit Ecclesiae, ab illa quae facta est sub Stephano, ubi textus Apostolicorum Actuum tradit, exordium sumens, de diversis insuper haeresibus diversis obortis temporibus, ac earum auctoribus, mentionem facit.

Tertius de religionum multiformium origine, ac de temporibus earumdem, legisque latoribus. Sed et de aliis haeresibus, quae eorum temporibus pullularunt. Insuper de schismatibus, quae in Romana Sede saepius orta sunt, compendiose ac breviter tangit: et continet quadraginta capitula.

Quartus autem et ultimus liber tractat de novissimis Ecclesiae persecutionibus et maxime de Antichristi tyrannide, et aliis prodigiis circa mundi finem contingentibus, uti prophetarum libri, sacra Evangelia, et Apocalypsis tradunt, prout Doctores sacri ac catholici tractatores, et Expositores edisserunt, et continet triginta et octo capitula.

Quod pertinet ad Auctorem hujus operis nomen ejus ignoratur, cum tamen fuisse cartusianum, professum vero cartusiae Vallis Dei, ex iis quae habet libro primo non obscure deprehenditur. Idem de se, quod fuerit natione Normannus aperte testatur libri 3. cap. 18. Et ejusdem libri cap. 29 describit ortum Ordinis Vallis scholarium, sub quo se in pueritia militasse profitetur. Quo vero tempore auctor iste vixerit, idem ipse libro tertio sui dialogi tragoedici cap. 39 exprimit, introducens matrem ita loquentem. Mater – Schisma vigesimum tertium (Onuphrius in chronic. Rom. vocat trigesimum) fuit inter Eugenium quartum et Felicem quintum, et duravit annis sedecim, ut satis nosti, fuit enim temporibus tuis. – Filius. Verum est, mater, quamvis adhuc adolescens: sed habui patruum, qui in curia hujus Eugenii mansit pendente schismate, a quo multa de ipso audivi, cui parebat Italia, sed et Gallia nostra, alioeque provinciae multae, ita ut processu temporis, paucae remanerent cum Felice. Quod autem Cartusianus fuerit, patet ex sui operis praefatione, in quâ sic legitur: « Quapropter cuidam religioso nomine non merito, cunctorum Cartusiensium minimo, adjuvante Domino, data est opera, hoc opusculum cudere, ad hoc stimulato maxime ob desolationem et miserandam dejectionem sagiensis Ecclesiae propter duorum Praesulum grave ac scandalosum dissidium jamdudum obortum, et usque nunc heu, in grande animarum periculum continuatum. » — In hoc vero opusculo lib. 3. cap. 25, narratur quaedam historia miserabilis Guilelmi Edelinae sacrae theologiae professoris, quae quidem accidit anno 1453. Hic autem Auctor introducit Matrem loquentem de nefandâ haeresi Waldensium, et dicentem: « Horum plurimi daemonum invocatores facti, et cum paciscentes, sortilegi facti sunt, nefanda cum humani generis hoste habentes susurria, damnandaque commercia. Hi pepigerunt foedus cum morte, et cum inferno fecerunt pactum. Et cum diabolus semel eos detinet irretitos, perplexisque, ut scribitur, nervis testiculorum compeditos, ad omne genus

nequi-

nequitiæ, ab ipso miserabiliter pertrahuntur. Filius: memini me, mater, in adolescentia antequam hunc ordinem ingrederer, multa de hujusmodi sortilegis (qui vulgo Scobaces dicuntur) audisse. Nam tunc et deinceps multi capti fuere in nostra provincia et combusti. Qui prius in arctâ positi quæstione, horrenda fatebantur. De quorum uno, si tamen id tibi rectum videtur, æstimo non celandum. Mater: Dic ergo quod de illo nosti, caute tamen. Neque enim videtur expediens cunctis, eorum damnatorum nefanda acta sigillatim replicando narrare, maxime propter quosdam modicæ fidei, qui facile possent in his scandalizari, seu materiam erroris assumere, præsertim curiosa sectantes. Non enim omnibus omnia expediunt. Filius: Optime loqueris, mater, et prorsus juxta intentum nostrum.»

« Itaque, ut jam dixi, ante Ordinis hujus (cartusiani) ingressum, fuit quidam Guilelmus Edeline dictus, Sacræ theologiæ professus prius, sed, ut post in propatulo patuit, impius persecutor. Hic primo Carmelita, inde ad Cartusienses accedens, sed non longo post tempore eos deserens, dispensatus, imo melius dissipatus, ab Ordine: ad sancti religionem Benedicti se transtulit, qui postea diabolica improbitate, tanta extitit ambitione absorptus: quod, ut ad affectatas male, indigneque capitas pervenire posset dignitates, cum hoste crudeli pactum fecit, et ipsum prius in humana effigie, ut facilius deciperet, apparentem adoravit, ejus manum nefariam flexis poplitibus osculando. Postquam hunc miserum humani generis hostis loris infidelitatis tenuit fortiter alligatum, nequaquam ei quod egerat suffecit, sed ipsum ad deteriora pertraxit. Jam enim non in humana effigie, sed in vilissimâ hirci formâ sese ostentans, ad hoc perversum et detestandum et omnino inhonestum perduxit, ut eum adorando, ipsam pudendam corporis partem secessum scilicet oscularetur: abominabilior certe factus quam equus et mulus quibus non est intellectus. Hic insuper ad id perfidiæ deductus est miser, ut in ipsorum scobacum detestando conventu, qui ad certum locum noctibus per aera (ut ipsi miseri confessi sunt) deportabantur; hic, inquam, infelix inimici præco factus est. Et qui quondam fuerat præco veritatis factus est nuncius hostis, miseris ita dicens: Vos ipsos, ut decet, ad Dominum et magistrum vestrum recipiendum præparate. Taceo de abnegatione Stæ Trinitatis, Jesu Christi Domini nostri, ac suæ dignissimæ Matris, dignissimi crucis vexilli, sanctorum sacramentorum et aliorum quæ fideles tenentur credere et servare. Nam illa horrenda sunt ipso auditu. Tandem ille postquam diu in tali errore mortuus in anima vixit, deprehensus captus est, et in manus Ebroicensis honorandi Pontificis traditus (qui et sacros mihi ordines omnes contulit in ipsa Ebroicensi civitate) Hic venerandus Antistes labores multos assumpsit, et expensas copiosas consumpsit, ut posset ad veritatem hujus negotii pervenire. Nam quanto hic infelix erat in

scientia

scientiâ exercitatior, et in astutia callidior, tanto ad convincendum difficilior. Convictus est tamen et confessus articulos erroneos, ut aestimo, ultra triginta. Qui inter doctores et magistros diligenter examinati, tanquam execrabiles damnati sunt, et ipse eorum auctor, judicatus est haereticus. At quoniam ipse in initio, credens sibi posse suffragari, in auxilium sui advocaverat universitatem Cadomensem (en Normandie fondée en 1418, dit Middendle lib. 3. Academiarum.): E contrario venerabilis Episcopus Guilelmus de Floques dictus, vir bonus, sed simplex, beati etiam Benedicti professus, in adjutorium sui et pro causâ fidei tuenda, universitatem Parisiensem assumpsit, quod satis necessarium fuit. Post diuturnum autem causae processum, interrogatus tandem per excellentes theologiae et juris doctores ad hoc convocatos, utrum vellet eosdem articulos nefandos abjurare, et utrum agnosceret se errare; respondit, quod sic, velleque omnes suos errores cuncta etiam pacta execranda, quae cum hoste contraxerat, revocare, fidemque catholicam profiteri paratum, ac deinceps vivere stabiliter, et mori velle. — Tandem a pio pastore et Episcopo praefato Vicario tuo suscepta est, mater, in gremium tuum ovis, quam dudum lupus invaserat, recepta prius cautione et juramento in capellâ dicti Episcopi coram testibus plusquam triginta. Et haec omnia certius cognovi, nam statim post, promotor fidei in hac materiâ M. Joannes Gravele dictus, mihi poscenti, et illius pauperis confessionem dedit, et alia sui processus acta cum sententiâ diffinitivâ, et omnia manu propria scripsi, et apud me tenui, donec ab illa domo recedens, ad hunc ordinem accessi. — Summa autem totius actus, totiusque processus talis fuit. Primo ab Inquisitore fidei ad hoc vocato in curia Episcopi fuit coram populo praedicatum, et de certis ac principalioribus articulis per singula interrogatus, cuncta confessus est quae prius coram testibus fuerat in privato confessus. Post quae lectâ sententiâ, quae et ipsos erroneos articulos continebat, condemnatus fuit per M. Simonem Capistri vicarium Episcopi et officialem curiae ad perpetuos carceres in pane angustiae et aqua doloris, quamdiu esset in humanis. Ad quod Episcopus ore proprio subjunxit, retenta nobis misericordia nostra. Tunc ad ista inquisitor fidei protestando respondit: Protestor, inquit, auctoritate quâ fungor in hac parte, quod nullo modo relaxabitur absque consensu magistri nostri Generalis hujus provinciae Inquisitoris, vel nostro in ejus absentiâ. Et sic iste mox fuit carceri mancipatus, in quo per quadriennium supervixit, et, ut postmodum comperi, signa in eo deprehensa sunt verae poenitentiae, deinde in eodem carcere, ut audivi, genibus flexis ac manibus junctis mortuus est repertus.» Hactenus ex dicto codice M. S.

Ut autem haec historia testatior maneat, quae de praefato Guilielmo Edeline scripsit Enguerranus monst-

Monstreletus (chron. part. 4. citat. a Delrio lib. 5. disquis. magic. sect. 12. pag. 393) hic addere operae pretium duximus. „Anno Domini, inquit, 1453, Dominicâ die, quae incidit in vigilia nativitatis Domini, Ebroici publice in theatrum adductus, citatus voce praeconis et condemnatus fuit sententiâ judicis ad perpetuum carcerem Episcopi dictae civitatis Magister Guilelmus Edelin doctor theologiae, prior Sti Germani en L'haÿe, prius ordinis divi Augustini, et aliarum sacrarum familiarum religiosus, qui tentatione et suggestione hostis tartarei, ei se manciparat ea lege, ut concupiscentiis [ice?] ejus profanis et mundanis satisfaceret, et praecipue ut frueretur nobilis cujusdam equestris familiae matronae amplexibus, quam ardebat: cujus gratia, ea servitute se obstrinxit inimico, ut cogeretur venire ad certum locum, quotiescumque dicto inimico collibuisset, quo loco soliti erant suos conventus agere: et duntaxat inscenso baculo cum scopis confestim eò ~~offerent~~ transferebatur. Confessus fuit idem magister Guilelmus sponte suâ se homagium exhibuisse inimico suo offerenti praesentem in specie arietis, eique osculum sub caudâ ove impressisse: et multisque variis annis postea in damnato hoc instituto vitae perstitisse. Interea omnibus in rebus quae a Daemone postulasset, illum faventem auxiliantemque habuisse, donec accusatus maleficii fuerit, comprehensus et in carcerem compactus: a quo juridicae incarcerationis tempore vis omnis hostilis evanuerit. Ut per praedictam damnationis sententiam jussus est magister Guilhelmus in lacum seu fossam recludi, pane et aquâ deinceps alendus.

In theatro verò Inquisitor fidei, voce altâ, et disertâ oratione luculenter in memoriam reo redegit quam olim laudabiliter et utiliter populum concionibus juvisset et instituisset, cùm Apostolico ritu per totam provinciam, fidem et legem Jesu christi promulgaret: quò miser postea decidisset, aliaque multa idonea eum ad poenitentiam seriam inducere. Interea catamidiatus, seu mitella ad infamiam depicta ornatus, populo spectandus erat propositus accurrente multitudine magnâ. Sed finita concione Inquisitoris, idem Guilhelmus sciens se gravissime peccasse, et sceleribus atrocissimis Deum offendisse, gemere et flere et alta voce veniam a Deo, Episcopo et justitia petere (addit Jaquerius (flagell. fascinar. cap. 4.) quod in terram prostratus exhibuit quamdam scedulam continentem sua facinora commissa contra fidem in dictâ haeresi et secta, offerendo judicibus praedictis abjurationem) et commendavit se suppliciter precibus assistentium. Denique fuerunt illi impactae compedes ferreae, et deductus in fossam, ut ibi per poenitentiam elueret nefaria et horrenda peccata quae commiserat.„ Haec Monstreletus. Eadem quoque sed brevius, narrat Gaguinus in vitâ Caroli VII, ante finem. „

D. Joannes Divoy profus hujus Ds vadat hospitatum ad Dm Rosae in ch. 1446. Idem repetitur in ch. 1454. Anno vero 1472 iterum morabatur in hâc domo suae profess.is, satisque male excipitur sicut et in ch. 1473 –

D. Nicolaus hospes in d° Rosoe ad hanc domum suae profess^is^ redit per ch. . . . . . . 1460.

D. Petrus Brochardi et D. Gerardus Piuron monachi sacerdotes obierunt ex ch. . . . . . . 1464.

D. JOANNES (ex veteri ms^to^ Vallis Dei) obscuro loco natus, ab Archiepiscopo Rothomagensi S.R.E. Cardi-nali honorificum grammaticae magisterium ex innatâ animi humilitate recusans, modicum in Ecclesia quadam collegiata canonicatum recepit, quo sibi matrique subveniret. Ante Ordinis ingressum anno 1450 Apostolorum limina ob Jubilaeum consequendum lustravit magno devotionis sensu; redux, in hac eremo divino se mancipavit obsequio. In ipso tyrocinio tantam animi humilitatem exhibens, ut licet ad sacerdotii Canonicatusque dignitatem promotus, nihilominus ad viliora quaeque monasterii munia, sese animo alacri deprimebat. Admissus ad professionem, illo fuit succensus regularis observantiae zelo, qui nihil de mansuetudine, nihil de lenitate remitteret. Erat quippe ad exemplum Salvatoris mitis et humilis corde, in omnes benignus et affabilis. Et quamvis excelleret in omni genere scientiarum, ita tamen de se sentiebat humiliter, ut discere potius quam docere paratus esset. Tanto divinae charitatis oestu inflammabatur, ut saepissime facies ejus appareret ignita. Tam in divinissim-um illud altaris mysterium (quod vivum et incruentum est Domini sacrificii simulacrum) venerationem ex frequenti meditatione conceperat, ut inter litandum totus esset in lacrymis: cujus vita etiam concor-dabat cum sacrificio. Carnem etenim suam spiritui mirabiliter subjiciens fessos artus non in lecto sed super asserem oratorii deponebat storeâ e culmo suppositâ, sicque frigoris inclementiam in hyeme superabat. Frequenter in sacrarum literarum lectione, oratione et meditatione pernoctabat, vix quicquam somno indulgens ante preces matutinas. Post nocturnum officium ad cellam reversus reliquam pene noctem in coelestium rerum contemplatione transigebat. Adeo sibi durus et immitis ut scaturientes pulices et vermes ex vestium, quas nunquam exuebat, immunditiâ contractos mirâ toleraret patientiâ. Coelites omnes, inprimis vero Beatissimam Virginem Mariam, Ange-lumque tutelarem singulari amore prosequebatur. Divinum numen ubique sibi praesens puro et simplici corde semper contemplabatur, nihil agens quod offenderet hujus tremendae majestatis oculos. Osor otii maximus aut lectioni vacabat aut orationi vel componendis describendisve libris. Virginitatis illibatum florem inter molestas carnis tentationes usque ad mortem illae-sum conservavit, effusis in hunc finem in conspectu Altissimi lacrymis, corpusque crebris macerans flagellationibus. At benignitatis studiosus erga alios, inter diversas, quibus exami-nabatur, corporis infirmitates, sui omnino oblitus, quicquid in proximi levamen et solatium conferre posset, indefessus impendebat. Demum postquam in officiis procuratoris et vicarii

relig.

religiose sanctèque admodum se gessisset, in capite, casu nescio quo, periculose laesus, insignis patientiae ac devotionis exhibitis exemplis ad coelestem patriam, ad quam tamdiu anhelaverat, felici morte evolavit." Hactenus ex veteri manuscripto Vallis Dei, in quo cum praefati patris agnomen non ponitur, ex conjecturâ arbitror fuisse Ioannem de Puteo, qui anno 1456 jam morabatur in hac domo et per ch. 1464 ad domum Bassaevillae missus fuit pro consolatione et juvamine Prioris ejusdem D. Bassaevillae, ex quibus verbis satis apparet eum fuisse virum non vulgaris pietatis. Ex ch. vero anni 1468 conjicio quod fuerit procurator in hâc domo, nam praecipitur Priori Parisiensi ut pecunias mutuatas praedecessori suo per D. Ioannem de Puteo professum Vallis Dei restituat domui Vallis Dei. Porro constat ex ch. 1504 quod obierit simplex monachus in hâc suâ domo. . . . ob. ex ch. . . . . — 1504

D. Gerardus Gentilhomme prof.us hujus D. vivebat ex chartis an. 1466 et 1474. Ejus obitus signatur in charta. . . . . — 1483.

D. Ioannes Dinoz (forte idem de quo supra ad an. 1446) vivebat ex ch. 1472 et . . 1473.

D. Guillelmus Chartain prof.us vivebat anno 1476. obiit vicarius hujus D. 23 martii prof.us 1o Rosae ex ch. 1508.

D. Ioannes Dorbech vivebat in hac D.o ex ch. 1477 et . . . . — 1499.

D. Nicolaus Hucher prof.us et vicarius obiit ex ch. . . . . — 1480.

\+ D. Thomas Guyenart olim Prior Apponiaci prof.us hujus D. in quâ obiit simplex monachus ex ch. 1484.

D. Nicolaus Drouyn prof.us obiit ex ch. . . . . — 1487.

D. Petrus Le Mercier vivebat in hac D.o ex ch. 1491, prof.us erat hujus D. in quâ obiit ex ch. . . . 1522.

D. Matthaeus Gassot prof.us et sacrista obiit ex ch. . . . . — 1497.

D. Ioannes du Tartre prof.us Vallis Dei, hospes Parci obiit ex ch. . . . . 1503.

D. Antonius de Langer prof.us hujus D. hospes in Seitz vivebat ex ch. 1505

D. Ioannes Baselaere patria Gandavensis de quo in catalogo benefactorum, obiit Vic. Rosae 2 aug. ch. 1507.

D. Ioannes Bonaegentis prof.us et vicarius obiit ex ch. . . . . — 1511.

.:. D. Ioannes Briselance prof.us vivebat ex ch. 1510, ut catalogo Priorum videre est. Vixit laudabiliter in ordine annis septuaginta octo (78) et in hac domo. obiit ex ch. . . . — 1525.

\+ D. Ioannes Auzoux prof.us hujus D. Prior Vallis profundae obiit ex ch. . . . . . . 1514.

D. Ioannes Mabon prof.us hujus D. fit vicarius Rosae per ch. 1513, obiit simplex monachus in hac D.o ch. 1538.

D. Petrus Boessel prof.us obiit ex ch. . . . . 1517.

D. Ioannes Margis prof.us et vicarius obiit ex ch. . . . . — 1519.

D. Michael Onardel prof^us obiit 24 januarii ex ch. . . . . 1522.
D. Petrus Baussen et D. Joannes de Ville, prof^i obierunt ex ch. . . . . 1523.
D. Stephanus Pigeon prof^us vivebat ex ch. 1524-29 et 33, obiit antiquior et vicarius ex ch. . 1570.
D. Joannes Leau prof^us vivebat ex ch. 1533, (decoctum in ch. artis 1535 et 1540) obiit ex ch. . . 1564.
D. Joannes Martini prof^us et senior obiit ex ch. . . . . 1536.
D. Joannes Picha prof^us vivebat ex ch. 1534, obiit hospes in D^o Monialium Saletarum ex ch. . 1542.
D. Ludovicus Prevost hospes Vallis Dei et Luriniaci vivebat ex ch. . . 1539 et . . 1540
D. Ægidius Charon prof^us vivebat ex ch. 1541, hospes Fontis B. M^ae ad hanc D^m redit 1554 ex ch. 1556.
D. Stephanus de Menstes prof^us obiit 13 dec. ex ch. . . . . 1543.
+ D. Stephanus Pille prof^us hujus D^s et alias Prior ejusdem, et Vallis profundæ, in hac D^o mã morabatur an. 1526, quo fit hospes Pratææ et inde per ch. 1528 mittitur hospitatum ad D^m Vallis profundæ, et inde rediens ad Vallem Dei ibidem privatus vixit usque ad an. 1536 quo fit hospes Parci. Anno vero 1538 morabatur in D^o d'Auray iterum missus, tandem in hac D^o suæ prof^is obiit 15 sept. habens missam de B^ta Maria in hac provincia ex ch. . . . . 1551.
D. Joannes Le Cresp prof^us et antiquior obiit 13 februarii ex ch. . . . . 1546.
D. Guillelmus Mabire prof^us qui 44 annis laudabiliter vixit in ordine, obiit ex ch. 1547.
D. Joannes Boulengier prof^us et vicarius obiit ex ch. . . . . 1555.
D. Joannes de la Mare prof^us obiit ex ch. . . . . 1556.
D. Tussanus L'Evesque prof^us hujus D^s fit hospes Vallis S^ti Georgii per ch. 1556, obiit hospes Divionis ch. 1557.
D. Jacobus Michel prof^us obiit ex ch. . . . . 1554.
+ D. Michael Froget prof^us hujus D^s olim Prior dom. d'Auray et Bassævillæ obiit ex ch. . . . 1555.
D. Joannes De Lamare prof^us (il est déjà plus haut) obiit ex ch. . . . . . . 1556.
D. Petrus Riant coadjutor obiit ex ch. . . . . 1559.
D. Marinus Brunôut prof^us . . . . . } obierunt ex ch. . . . . . . 1562.
D. Ægidius De la Haye prof^us et subdiaconus }
.:. D. JOANNES PEXUS, prof^us Cartusiæ, hospes Vallis Dei, qui in defensione fidei et venerabilis sacramenti altaris ab hæreticis transfossus occubuit ex ch. (vide cat. Priorum) 1563.
.:. D. Michael Dury prof^us qui 57 annis laudabiliter vixit in ordine obiit ex ch. . 1563.
Noster Ganneronius in suis elogiis habet eum 56 annos plusquam credi potest laudabiliter et exemplariter vixisse in Ordine. —

D. Petrus Halligne prof.us obiit ex ch. . . . . 1563.

D. Petrus Escombat (alias Escouart) prof.us hujus D.s institutitur coadjutor D.s D'Auray ex ch. 1563

Anno vero 1570 redierat et tunc missus fuit ad D.m Ligeti. A.o 1579 fit Vicarius Prateae ubi obiit anno 1581.

2, D. Guillelmus Lean (Leau?) prof.us obiit ex ch. . . . . 1565.

1. D. Ioannes Garet prof.us obiit ex ch. . . . . 1564.

D. Ioannes Auvy prof.us et coadjutor obiit ex ch. . . . . . 1566.

D. Guillelmus Bernardi prof.us obiit ex ch. . . . . 1567.

D. Renatus Lusson prof.us et coadjutor et olim sacrista obiit ex ch. . . . —— 1571

D. Cornelius Aporein novitius obiit ex ch. . . . . 1575.

D. Petrus Forget prof.us Vallis Dei, hospes Cartusiae, habens missam de B. M.a obiit ex ch. 1580.

D. Claudius Notaire prof.us hujus D.s Vicarius Vallis clusae obiit ex ch. . . . . 1584.

D. Ioannes Chenereau et D. Iacobus Fauvin sacrista obierunt ex ch. . . . . . . 1584.

+ D. Mathurinus Guillon prof.us hujus D. hospes Fontis B. M.a alias Prior Apponiaci, Prateae, Rector Belnae et Vicarius Pratimollis obiit ex ch. . . . . 1587.

D. Guillelmus Drouyn prof.us hujus D.s institutitur sacrista D.s Vallis S.ti Georgii per ch. 1585, deinde hospes in D.o Bellilarici, unde propter infirmitatem ad hanc D.m rediit per ch. 1587 ubi obiit ch. 1593.

D. Iacobus Laisné prof.us vivebat ex ch. 1588

D. Iacobus Rieu et D. Ludovicus Anguelle professi obierunt ex ch. . . . . . . 1591.

D. Andreas Himon prof.us obiit ex ch. . . . . 1593.

D. Germanus Cottillon prof.us hujus D. fit hospes Parci per ch. 1593, deinde rediens institutus est sacrista, in quo officio obiit ex ch. 1611

D. Claudius Camusat monachus hujus D.s fit Vicarius Bosservillae per ch. 1594. Et inde hospes Luviniaci per ch. 1597 ubi fuit vicarius usque ad an. 1600, quo fit procurator Vallis profundae 1600

D. Ioannes Chesnu prof.us obiit ex ch. 1598

D. Paulus Pigny prof.us obiit ex ch. . . . . 1601.

D. Nicolaus Alphonsus prof.us obiit ex ch. . . . . 1605.

D. Iacobus Gesne prof.us vivebat ex ch. 1604.

D. Carolus Coipel prof.us hujus D. fit hospes Ligeti per ch. 1611, rediit per ch. 1613, obiit antiquior, 1640.

D. Carolus Sybille prof.us Vallis Dei hospes in D.o Parci mittitur ad D.m Ligeti per ch. 1612, rediit per ch. 1613, obiit ex ch. . . . . 1628.

D. Joannes Planchette profus hujus Ds fit Vicarius Bellilari per ch. 1614, et Vic. Ligeti per ch. 1615, fit hospes Nannetarum per ch. 1621, obiit hospes Gallionis ex ch. . . . . 1627.

D. Antonius Hubert profus hujus Ds hospes Rosæ, fit sacrista Luvigniaci per ch. 1617, fit procurator Vallis Sti Georgii per ch. 1619. obiit procurator Bellilarii ex ch. . . . . 1625.

D. Germanus Mesnager profus et sacrista obiit ex ch. . . . . 1605.

D. Petrus Le Large profus obiit ex ch. . . . . 1607.

D. Ludovicus Duclos profus obiit ex ch. . . . . 1608.

D. Tussanus Des Prée profus obiit ex ch. . . . . 1610.

D. Guillelmus Fouassier profus hujus Ds hospes Ligeti obiit ex ch. . . . . . . 1612.

D. Jacobus Du Pré profus obiit ex ch. . . . . 1614.

D. Jacobus Le Conte profus obiit ex ch. . . . . 1616.

D. Guillelmus Fauare profus hujus Ds fit procurator Vallis profundæ per ch. 1618. Ano 1622 mittitur ad Domum Ligeti. obiit hospes Vallis profundæ ex ch. . . . . 1639.

D. Christophorus Balene monachus vivebat ex ch. 1620 . . . . . 1620.

D. Adrianus Crapel profus obiit ex ch. . . . . 1622.

D. Petrus Potier profus obiit ex ch. . . . . 1623.

∴ D. Richardus Bernard profus et antiquior Vallis Dei, qui ultra 53 annos laudabiliter vixit in Ordine, habens missam de Bta Ma (fuit per 40 an. procurator hujus Ds et obiit 10 aug. 1624) ex ch. . . . 1625.

D. Dominicus Poussin profus et coadjutor obiit ex ch. . . . . . . 1625.

D. Michael Guenot profus et sacrista fit procurator per ch. 1625 in quo officio obiit ex ch. . . . 1628.

\+ D. Joseph Rousseau profus et procurator fit procurator ad lites per ch. 1625. obiit Prior Vallis Sti Georgii ch. 1667.

D. Basilius Gombault profus fit sacrista per ch. 1625, obiit coadjutor ex ch. . . . 1656.

D. Simon Bouglet profus et Vicarius obiit ex ch. . . . . 1639.

∴ D. Jacobus Maan profus et ultra 60 annos laudabiliter vixit in ordine, obiit (14 aug. 1638) ex ch. 1639.

D. Bernardus Ysambert profus obiit ex ch. . . . . 1650.

∴ D. Gabriel Le Roy profus obiit ex ch. . . . . 1655.

(obierat anno 1654, 14 decembris, cum opinione sanctitatis: cujus vitæ summam ex gallico in latinum sic reddidi (imus!) . . .) Inter viros pietate illustres Vallis Dei non minorem locum occupat D. Gabriel Le Roy e Capreolâ villulâ Belgicæ oriundus. Cujus parentes et fortuna bonis temporalibus et gratia cœlestibus abunde cumulaverant; Mater dum eum haberet in utero ingressa Ecclesiam, inter orand.

orandum audivit interius vocem sibi dicentem Beata es mulier, quia paritura es filium causam ~~[illegible]~~ salutis plurium suorum affinium. Hoc patuit postea in patruo suo, qui jure vel injustitiâ in Gabrielem nostrum pubertatis annis egressum saepe saepius excandes-cens multis damnis eum affecit, qui tamen ad pacatiorem mentem est deductus mans-uetudine humili veniae petitione, reverentiae et pietatis officiis a Gabriele exhibitis, quem vitam monasticam in cartusiâ Vallis Dei sequutus sub habitu seculari, perfecti et omnibus numeris absoluti Gabrielis mores et sanctam conversationem imitatus est usque ad mor-tem, qua tandem ibidem piissime obiit. Soror item ipsius D. Gabrielis matrona tum prae-claris animae dotibus, tum corporis pulchritudine praestantissima, multum addicta vario vestium splendori, moribus aulicorum tota deserviens, omne studium in eo ponens ut esset extrinsecus exornata, interiori homine plane neglecto, illa, inquam, unicâ visitatione et afflata divino numine reprehensione fratris de repente conversa est, et soli Deo placere studens, in sublimem adeo perfectionis evangelicae apicem conscendit, ut variis donis coeles-tibus, visionibus illustrata, variis examinata tum animi tum corporis pressuris + angustiis, cum ingenti sanctitatis opinione Lutetiae Parisiorum decesserit anno 16.... Gabriel vero post navatam egregie in scholis operam Cartusiani instituti tirocinium tanto cum spiritus fervore peregit, ut ab omnibus monachis Vallis Dei ad professionem libenter admissus fuerit. Vota emisit anno 1618, 29 Junii. Vix autem unius anni emenso tempore corpus ejus jejuniis, vigiliis aliisque molestiis attritum, opus habuit reparari relaxatione ac dispensa-tione eorum, quae carni ejus maxime vero capiti inimica erant, spiritu tamen inarrep-to fervore et cura proficiendi in interiori homine perseverante. Hinc officium coadjutoris ei fuit commissum, in quo, contra spem omnium, in administratione rerum sibi creditarum in consultatione negotiorum strenuum aeque ac discretum ita se praebuit, ut nihil postea in domo ageretur, inscio Gabriele nostro et inconsulto, sed dum incaute juvenis totus in his exterioribus occuparetur, commixtus inter gentes didicit opera eorum, et pereunte viri religiosi animo induit saeculares mores, passionumque aestu abreptus praebuit ansam confratrum stupori mirantium, quantum mutatus esset a seipso. Dum quidam monachi ingrederentur viam universae carnis eamdem sibi imminere sortem non dubitans semper ad se, a quo exierat, ad horam, redibat, sed paulo post cum mortis memoriâ evanescebat desiderium recuperandi pristini fervoris. Mentem vero ejus sic saucians, aegritudine immissa scilicet

sequenti

frequenti ephialte coelestis medicus sanare proposuit. Cum enim saepe saepius malignis ejus morbi oppressionibus nihil certius quam mortem sibi imminere cerneret. Satem [saltem?] Christo obviare non dormiendo sed vigilando desiderans universorum peccatorum exomologesi conscientiae statum praeparare studuit, consilio mansus D. Prioris licet ab eâ faciendâ per plures menses abhorruisset. Dum V. P. Prior super ea consulturus Gabrielis in cellam properasset et ambo sermones miscere inciperent, Ecce Deus adfuit mirabili modo, et effectu praesentiam suam comprobavit. Nam Gabriel noster sensibili plagâ cor suum vulnerari gemitu maximo et clamore magno testatus est, et totus extra se raptus sive cernuus, sive ad terram prostratus sive etiam stans mira de misericordia Dei in peccatores et de oculo ejus super vias electorum eructavit. Ter a se id est a sensibus suis et libera facultatum suarum operatione abreptus toties ad se redit Donec V. P. Prior timens ne corporis vires supra modum deficerent, authoritate Dei, quâ propter prioratûs officium fungebatur, jussit ut ab hujusmodi operationibus cessaret. Cujus mandatis D. Gabriel licet a sensibus alienus eodem instanti obtemperavit, evanescentibus ex hac operatione divinâ pristinis vitiis in virum alterum evasit, et in ejus conversatione mundi contemptus suiipsius despicientia, perfecta resignatio, obedientia, charitas in Deum et proximum apparuerunt; quae quidem virtutes magis cluxere, cum in confessione generali post aliud tempus denudaret arcana cordis, sublimiori enim modo, quo supra iterum raptus sublimiora de Deo rebusque divinis enarravit, et confessarius ipse testatus est se vidisse Deum in Gabrielem (ut flumen pacis et torrentem inundantem donorum spiritualium) illapsum. Unde in novum hominem transformatus, cuncta mundana fastidire, in Deo solo delectari, ipsique soli adhaerere coepit. Rerum saecularium occupationibus curisque pertaesus oportune, importune instabat quo ab officio coadjutoris absolveretur, interim per medium corpus repentina paralysi perculsus expectatam diu desideratamque consequitur absolutionem. Cellulae imposterum detinetur angustiis. Plane incredibile est, quantam sibi interioris hominis curam, temporalium depositâ sollicitudine ageret, quam purum ab omnibus rerum humanarum imaginibus tranquillumque animum servare, quo studio Deum praesentem ubique habere, quam sollicite voluntatem suam semper abnegatam cum Dei voluntate, in laetis et tristibus, in dulcibus et amaris, in habendis et carendis conjungere: quâ diligentiâ Deo semper aestuanti amore adhaerere spirituque in eum se transferre studeret. Hinc oratione ac rerum coelestium contemplatione adeo oblectatur, ut totus simplici ineffabilique modo in Deum effusus, invictum ab illo exercitio animum nunquam relaxaret. Demum post diuturnam illam infirmitatem (quâ per quatuor annos

lecti:

lecto affixus decubuit) et molestissimam surditatem (quâ convenientes se, nisi signis et litterarum instrumentis ad id praeparatis non poterat audire) post eximiam animae moderationem, patientiam, tranquillitatem, miram in affines, quâ sibi omnium animos conciliabat, affabilitatem, post caeteras virtutes christianas egregie patratas, sacramentis rite perceptis, vitae tandem cursum sanctimoniâ apud omnes clarus anno 1654, 14 dec. conficit feliciter, meliorem ut par est credere in coelo vitam nactus. Hujus viri sanctissimi vitam conscripsit V. P. D. Hieronymus Picquet Prior Vallis Dei, oculatus testis eorum, quae in vitâ fusius descriptâ enarrantur. »

D. Gregorius Prevost prof^us obiit ex ch. . . . . 1658.

D. Petrus Carrey, prof^us obiit ex ch. 1659, vir sanctus cujus vitam sic damus:

Ven. P. D. Petrus Carrey Rothomagensis patrem habuit in senatu ejusdem urbis Procuratorem, qui inter curas promovendarum litium suae fidei et prudentiae commissarum semper sollicitus fuit illibatam mentis conscientiam tenaci justitiae studio et profunde in corde insito timore Dei conservare. Petrus noster annos decem tantum natus erat, dum paranti se ad lectum refovendi corporis causâ, et litanias recitandi ad protectionem divini numinis Beatae Virginis et Angeli tutelaris impetrandum, incidit ex improviso timor mortis et quasi in proxima nocte venturae cogitatio. Nocte ergo concubia excitatus a somno sensit se incubo, id est multitudine aut vaporum petentium cerebrum, aut humorum ventriculum pondere suo gravantium opprimi. Memor vespertinae cogitationis sese Deo obnixe commendavit. Cumque doleret in juvenili aetate mortem oppetere, Deum cujus est exitus vitae et mortis coepit rogare ut ad vigesimum quintum aetatis annum vitam protelaret: Quod sensit sibi concedi non tamen eo sensu quo credidit, nam et ampliori annorum numero donatus est a Deo, attamen mortuus est circa annum supradictum, morte quidem non naturali sed civili, dum mundo renunciavit, et moriens incoepit vivere Christo inter Cartusianos adnumeratus, sed hoc non sine reluctatione carnis et inferioris hominis. Quippe sensit in membris suis etiam legem contradicentem legi Dei et divinae vocationi ob declivium naturae corruptae in vitia male subjectus et obediens satis diu in praecipitia quaedam potius tractus quam voluntarius ruere non effugit, sed et feminae cujusdam amore irretitus ab ingressu in religionem fuisset extorris, ni Deus optimus ut averteret hunc obicem, profectionem Lugdunum in cor ejus immisisset, parentibus eam (eum?) suadentibus, ut negotiationi vacaret, diabolo interim non obdormiente, qui sperabat sic ad coenam Agni vocatum nostrum Petrum ita occupandum, ut saltem operibus diceret non possum venire. Ibi tamen illius minime oblitus Deus multoties torpentem ejus animum, sensibilis cujusdam devotionis gustu,

mun(?)

mundi contemptu in certæ suæ salutis metu et periculo excitavit, sed surdo fabula, rerum etenim mundanarum prægravatus amore et præoccupatus Sponso divino ad januam cordis ejus stanti pulsantique obsurdescebat. Tandem, cum ei durum esset contra stimulum calcitrare, gratiæ morem gerere, divinæque vocationi obsecundare statuens redit Rothomagum, ubi evanuit iterum mutandæ vitæ propositum, et rursum ad vana sedilia, illicita aliaque ejusmodi præcipitis mentis jamjam de salute actum erat, nisi Deus totum illum gratiæ vi sibi vindicasset. Mundo igitur valedicit Petrus apud Vallem Dei se recipiens, expleto tyrocinio vota professionis emisit anno Domini 1630 6 junii. In arrepto proposito per duos aut tres annos perseverans, paulo post a primævo fervore desciscens multum in Dei famulatu tepescere et spiritualia fastidire incœpit, et in quosdam non inferioris notæ defectus prolapsus, in actu visitationis a monachis expostulatus est. Acri potius reprehensione quasi flabello sopiti ignes pristini fervoris excitati sunt, memorque Petrus unde exciderat pœnitentiæ actibus animos resumere satagit, sicque aurum ignitum emere amissæ charitatis. Homini ergo bonæ voluntatis Deus obvium se præstitit, quippe qui frequentibus exinde visitationibus divinis, raptibus, extasibus, continuoque sensu Dei ubique præsentis, ab eo donatus est Petrus noster, quæ omnia eo spiritualiora fiebant, et in secreto cordis gerebantur, quo per ætatis et vitæ decursum ad illam supernæ beatitudinis unionem, in quâ visurus esset lumen in lumine, Deumque facie ad faciem properaret. Patientia autem ejus in infirmitatibus crebris, quibus corpus ejus et vires atterebantur his raptibus frequentissimis, profunda humilitas quâ nævos suos simpliciter denudare non erubescebat, prompta in Prælatos obedientia, regularis observantiæ zelus, ingens illud, quo æstuabat, omnium salutis desiderium, perfecta Dei charitas virum divina patientem spiritu Dei agi satis superque comprobarunt, dum caute prudenterque superiores omni spiritui non credentes, scientesque satanam in angelum lucis se nonnunquam transfigurasse, virtutem crebrosque Petri raptus examinantes, digitum Dei hic esse judicavere. Coronidem huic elogio impositurus pauca dicam de viri charitate in proximos. Simplex quidam oculus Petro inerat, et candida rerum omnium interpretatio, quâ fiebat, ut universa quæ sive mentis sive corporis oculis illi sese offerrent, quibus tam bonum quam malum esse poterat, nonnisi meliori sententiâ judicaret, quo sane se B^ti Gregorii dictum observasse ostendit, ita momentis: in ambiguis Deo serva sententiam. Quod profecto haud vulgare candidæ illius mentis testimonium fuit. Meritis dives anno 1659, 12 januarii extremum vitæ iter confecit. »

D. Joannes Baptista Regnart prof^us et antiquior obiit ex ch. - - - - - - - - - - - 1659.

D. Hugo Chapelet prof^us et coadjutor obiit ex ch. . . . . . - - - - 1659.

D. Athanasius Glatignan prof^us obiit ex ch. . . . . - - - 1660.

D. Hieronymus D'Artois prof^us obiit ex ch. . . . . - 1661.

D. Franciscus Malortie prof^us hujus D. hosp^es D. Auray obiit ex ch. . . . . 1669.

D. Ambrosius Pastour (vir valde religiosus, addictus orationi et devotissimus erga dominicam passionem) obiit 4 martii 1669 ex ch. - - - - - - - - - - - 1669.

D. Hilarion Fresnay prof^us D. procurator Bellilarici obiit ex ch. . . . . - - — 1670.

D. Augustinus Chappelet prof^us obiit ex ch. . . . . - 1671.

D. Antonius Garrot prof^us et vicarius (vir doctus, humilis, devotus, totus exemplaris inter calculi dolores et alios morbos, quibus diu a Deo probatus fuit, patientissimus sancte decessit anno 1672 die 19 Dec.) ex ch. . . . . - 1673.

D. Nicolaus Adrian professus et antiquior obiit ex ch. . . . . 1675.

D. Bruno Godehu procurator obiit ex ch. . . . . . . — — 1679.

(Hactenus Notitiae Dn. Levasseur et Le Couteulx)

Conversi (ex Notitiis)

Fr. Matthaeus conversus professus Vallis Dei vivebat ex ch. . . . . 1333.
Fr. Sanctinus Gassot conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1477.
Fr. Gerardus Des Brosses conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1494.
Fr. Bartholomaeus conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1496.
Fr. Petrus Roberti conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1503.
Fr. Yvo conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1506.
Fr. Radulphus Hugo conv. hospes Parci ad hanc domum suae profess.is rediit per ch. 1497
Sed anno 1511 mittitur ad domum d'Auray per ch. in qua cognominatur Hugo. Anno vero
1512 iterum remittitur ad hanc D.m suae prof.is. Sed an.o 1513 erat hospes Rosae, obiit ex ch. . . 1527.
Fr. Gervasius Fare conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1518.
Fr. Nicolaus Gerbert conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1522.
Fr. Dionysius du Tertre conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1523.
Fr. Antonius conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1527.
Fr. Carolus Haleton conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1528.
Fr. Petrus conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1540.
Fr. Nicolaus Boutard conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1552.
Fr. Michael conv. prof.us habens missam de B. M.a in hac provincia ex ch. . . . . . 1554.
Fr. Joannes Saige conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1557.
Fr. Petrus Viel conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1558.
Fr. Joannes Pigerii conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1562.
Fr. Joannes Pigeon et Fr. Gregorius Gerosi et Fr. Guillelmus Chesne conv. prof.i obierunt ex ch. 1563.
Fr. Benignus Denset conv. prof.us hujus D.s, hospes Bellilariae obiit ex ch. . . . . 1563.
Fr. Petrus Burgenin conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1567.
Fr. Joannes Follie conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1571.
Fr. Claudius Vaulderuche conv. prof.us obiit ex ch. . . . . 1588.
Fr. Joannes Mabile conv. prof.us Vallis Dei, hospes Gallionis obiit ex ch. . . . 1588.
E domo Vallis Dei ad novam plantationem Gallionis evocatus, Cardinali fundatori, qui
viros probos quique bono omnibus essent ~~exe~~ exemplo sibi mitti volebat, gratissimus fuit.

Acuntor

A cunctis, qui noverant eum, fratrum Ordinis primicerius dicebatur: Nec frustra, tanta enim religiositate et vitae probitate pollebat, ut jam veneranda decorus canitie se semper reputaret novitium; in quo maxime duo notatu digna occurrebant, videlicet fervor orationis et humilitas cordis. Pro nulla enim re mundi, demptâ obedientiâ, a solitis precibus avelli poterat, quin prius pensum Deo debitum exolvisset. Circa vilissima quoque, ut sunt culinae sordes, aegrorum purgamenta et alia hujusmodi, occupari aestimabat delicias, licet non vulgarem circa multa haberet industriam. Obiit anno 1587, 12 aprilis juxta necrologium nostrae domûs Borboniensis.

Fr. Robertus Le Roy conv. profus obiit ex ch. . . . . 1588.

Fr. Antonius Triswalles et Fr. Gregorius Palcart conv. profi obierunt ex ch. . . . . 1589.

Fr. Rogerius conv. profus obiit ex ch. . . . . 1593.

Fr. Petrus Clau̇us conv. profus obiit ex eadem ch. . . . . 1593.

Fr. Joannes Maheu conv. profus obiit ex ch. 1601

Fr. Petrus Baron conv. profus Vallis Dei, hospes Vallis profundae obiit ex ch. . . . 1629.

Fr. Vincentius Blancpain conv. profus Vallis Dei, hospes Bellilarici obiit ex ch. . . . 1643.

Fr. Antonius De Neufville conv. profus obiit ex ch. . . . . . . 1648.

Fr. Joannes Soffret conv. profus obiit ex ch. . . . . 1651.

Fr. Guillelmus Mauger conv. profus obiit ex ch. . . . . 1652.

Fr. Michael Forge conv. profus obiit ex ch. . . . . 1656.

Fr. Franciscus Bert conv. profus obiit ex ch. . . . . 1660.

Fr. Petrus Philippus
Fr. Jacobus Rousselel } conv. profi obierunt ex ch. . . . . 1671.

(Hactenus D. Le Couteulx.)

—. Redditi. —

Fr. Gaufridus Lateraul clericus redditus professus 1° Vallis Dei, ultimo D^i. Parci non sacerdos obiit ex ch. 1485

D. Gabriel de Monstrantin clericus redditus obiit ex ch. . . - - - - - - — 1547.

Fr. Guillelmus clericus redditus cui conceditur licentia quod possit promoveri ad sacerdo-
-tium, si ad hoc sit idoneus ex ch. . . - - - - - - - - - - 1506.

—. Donati. —

Joannes Donatus obiit ex ch. . - . - - - - - - - - 1509.

Joannes La Boullaie Donatus obiit ex ch. . - - - - - — — 1513.

Guillelmus Fenot Donatus de cujus expulsionis causis injungitur D. Claudio
Guillard novo Priori ut quamprimum cum consilio seniorum R. Patrem Cartusiae informet ex ch. 1525.

Guillelmus Malgrat Donatus obiit ex ch. . . . . - - - - — - 1582

Julianus Gaultier Donatus obiit ex ch. . . . . - - - - - - 1641.

Sunt et alii Donati de quibus inter benefactores

Willebrordus Donatus obiit ex ch. . . . . - - — - — — 1491.

—. Donatae. —

Agatha Donata obiit ex ch. . . - . . - - - - - - 1477.

Joanna Donata obiit ex ch. . . . - - - - - - - 1548.

—. Praebendarii. —

D. Joannes Le Gay praebendarius sacerdos obiit ex ch. . . . - - - - - 1508.

D. Joannes Mariniere sacerdos possit recipi in Praebendarium ex ch. . . - . . 1513.

Vincentius Des Ayes praebendarius obiit ex ch. . . - - - - — - - - 1543.

Nicolaus Flamiaire praebendarius Vallis Dei, qui multa bona fecit eidem domui obiit ex ch. 1581.

Necrologium d^s Vallis Dei
ex chartis Capituli generalis

1485 47.

Ch. 1281 3° col. dec. obiit G. Prior Vallis Dei qui habet tricenarium et associationem cum 1° anniversario.

06. " 1349 Obiit D. P. de Valle Dei.

" 1405 " D. Petrus comes de Alenconio Reparator d^s Vallis Dei, habens monach. per tot. Ord. obiit 12 sept. (ita D. Chauvet). 09.

13. " 1411 " D. Joannes Hospitis monach., sacerdos et prof^s Vallis Dei, pro quibus (cum aliis) fiat unum tricen. per tot. Ord.

525. " 1445 " D. Joannes Clontarii, mon. prof^s d^s Vallis Dei, sac. pro quib. (cum 2 aliis) fiat idem.

82 " 1453 " D. Joannes Dometi (Donceti, J.C.; m. vill.) mon. prof^s d^s Vallis Dei, pr. q. (cum 4 al.)...

41. " 1464 " D. Gerardus Pinron (Pinneron, J.C.; Pince ron, m. vill.) monachi prof^i d^s Vallis Dei, sacerdotes, pro quib. (cum 2 aliis) fiat idem.

" " " D. Petrus Brochardi

91. " 1466 " D. Guillelmus de Angerville (et J.C.) (Angavilla, m. vill.) mon. prof^s d^s Vallis Dei, sac., pro quibus (cum 3 aliis) fiat idem.

" 1477 " Fr. Santius Garssot (Garffot?) conv. d^s Vallis Dei, pro quib^s (cum 3 al.) fiat id. (J.C.).

" 1478 " D. Joannes Rolif prof^s d^s Vallis Dei, et alias prior dictae d^s (J.C.)

" 1480 " D. Nicholaus Leuchier (Joannes Longrea J.C.) vicarius d^s Vallis Dei, sac., pro quibus (cum 2 aliis) fiat idem.

77. " 1483 " D. Johannes Pielli mon. prof^s d^s Vallis viridis, qui fuit Prior dd. Vallis Dei,
8. Fontis B^ae Mae, Ligeti et Lurigniaci (et J.C) qui obiit die 20 julii, sac. pro quibus (cum 2 aliis) fiat idem. Et dictus Johannes Pielli habet anniv. per-
8. pet. per tot. ord. cujus obitus dies scribatur in calend. conv. dd. Ord^is sub die 20°
8. julii. Et in domibus in quibus fuit Prior habet plen. cum psalt. monach.

3. " " " D. Johannes Legentilioni (Le gentilhomme, J.C.) mon. prof^s d^s Vallis Dei, sac.,
81. pro quibus (cum 3 aliis) fiat idem.

" 1484 " D. Thomas Guracat (Guiart, J.C.) mon. prof^s d^s Vallis Dei, sac., pro quibus, (cum 4 aliis) fiat idem.

" 1485 " Fr. Gofredus Lateren (Gaufredus Latrean, J.C.) clericus prof^s 1° d^s Vallis Dei,

ultimo d^s^ Parci (non sacerdos, J.C.) non sac., pro quibus (cum 8 aliis) fiat idem.

Ch. 1486 Obiit Fr. Matheus conv. prof^s^ 1° d^s^ Vallis Dei (Vallis S^tae^ Mariae, J.C.), ultimo d^s^ Cartusiae, qui obiit 27 septembris

" " " Fr. Claudius Molaris conv. dictae d^s^

" " " Fr. Blasius Valfaldi (Balsaldi, J.C.) conv. dictae d^s^

" " " Fr. Johannes Gaude, conv. dictae d^s^

} pro quibus (cum alio) fiat idem.

" 1487 " D. Nicolaus Drovin (Dionyn, J.C.) mon. prof^s^ d^s^ Vallis Dei, pro quib^s^ (cum 4 al.) f. id.

" 1491 " Fr. Wihelmus Munerii (Monori, J.C.) donatus d^s^ Vallis Dei, pr. quib^s^ (cum 4 al.) f. id.

" 1494 " Ill^mus^ Princeps et D. Renatus de Valoys et Alenconso successor fundatorum d^s^ Vallis Dei. (J.C.)

" " " Fr. Geraldus Debrosses conversus d^s^ Vallis Dei (J.C.)

" " " Odo Boulani donatus d^s^ Vallis Dei (J.C.)

" 1495 " D. Guillelmus Balduini prof^s^ d^s^ Vallis Dei qui longo tempore fuit Prior dictae d^s^ et laudabiliter quinquaginta annis stetit in ordine et habet anniv. perpet. 27 oct. (J.C.) Et D. Gulielmus Blandini habet anniv. perpet. per tot. ord. associandum cum 1° anniversario currente post diem obitus ejus qui fuit in vigilia Apostolorum Simonis et Judae et sic scribatur in Kal. conv. DD. ord^is^

" 1496 " Fr. Bertoldus conversus d^s^ Vallis Dei (J.C.)

" 1497 " D. Matheus Gassot prof^s^ et sacrista d^s^ Vallis Dei (J.C.)

" 1503 " D. Joannes du Tarta (du Tatre, m.v.; Dutatre, J.C.) monac. hospes d^s^ Parci, prof^s^ d^s^ Vallis Dei, sac..

" " " Fr. Petrus Robert conv. prof^s^ d^s^ Vallis Dei

" 1504 " D. Joannes de Puteo monac. prof^s^ d^s^ Vallis Dei, sac. (cf. 1506)

" 1505 " D. Joannes ~~d~~ Dorbech monac. " " " " , sac.

" 1506 " Anno praeterito fuit positus in carta cap^i^ D. Joannes de Puteo mon. prof^s^ d^s^ Vallis Dei inter habentes tricen. sed insuper habet anniv. cujus obitus pro tunc ignorabatur nunc vero denunciatur, qui obiit 23^a^ marcii in die S^ae^ Paschae, ideo scribatur in Kal. conv. dd. ord^s^ cum 1° anniv^o^ currente post diem obitus ejus

" " " Fr. Yno (Yvo, c.g.; m.v.; J.C.) conv. prof^s^ d^s^ Vallis Dei.

" 1507 " D. Joannes Basolaere (Bazelaere, c.g.; Bazelayre, m.v.; J.C.) monac. et vicarius

			d^s Rosae, prof^s d^s Vallis Dei et obiit 20 Aug. (et c.g; 21 aug. J.C) sac.
ch.	1508	obiit	D. Guillelmus Chertani (Chertain, c.g; Chartain, J.C; Chartani, m.v.) vicarius d^s Vallis Dei, prof^s 1° d^s Rosae, ultimo dictae d^s Vallis Dei, et obiit 23^a Mart., sac.
"	"	"	D. Joannes Legay (et c.g; Leguay, m.v; J.c) praebendarius d^s Vallis Dei, sac.
"	1509	"	Joannes donatus d^s Vallis Dei.
"	1510	"	D. Joannes Boullon (Baullon, m.v.) Prior d^s Vallis Dei, sac.
"	"	"	D. Joannes Leporis monac. prof^s d^s Vallis Dei, subdiaconus.
"	"	"	D. Rogerius Ligatoris (et J.C; Ligutoris, m.v.) mon. prof^s d^s Fontibus B^ae M^ae, sac.
"	1511	"	D. Joannes Bonegentz (Bonegentis, c.g; Bourgentis, m.v; J.c.) monac. (prof^s, m.v; J.c; c.g ne l'a pas) et vicarius d^s Vallis Dei, sac.
"	1513	"	Joanna La boulaye (et c.g; Labdaye, m.v; Lablay, J.c.) donata d^s Vallis Dei.
"	1514	"	D. Joannes Azor (Ozor, J.c; Perozor, m.v.) Prior d^s Vallis profundae, prof^s d^s Vallis Dei, sac. –
"	1517	"	D. Petrus Boissel (Basset, m.v; J.c.) monac. prof^s d^s Vallis Dei, sac.
"	1518	"	Fr. Gervasius Farre conv. prof^s d^s Vallis Dei.
"	1519	"	D. Joannes Margis monac. et vicarius d^s Vallis Dei, sac.
"	1520	"	D. Petrus Le Plat (et J.c; Leprac, c.m.) monac. prof^s et procur^r d^s Parci, qui alias fuit Prior dd. Vallis Dei, Lurigniaci, Belnae et Nannetorum et obiit 29 julii, sac.
"	"	"	D. Matthaeus Surdi Prior d^s Belnae, prof^s d^s Vallis viridis, qui alias fuit prior d^s Vallis Dei et obiit penultima septembris, sac.
"	"	"	D. Dionisius Brunelli Prior d^s Vallis Dei, ejusdem d^s prof^s et obiit die S^ti Lucae, sac.
"	1522	"	D. Petrus Le mercier monac. prof^s d^s Vallis Dei, sac.
"	"	"	D. Michael Ourdel (onchardel, c.m; Oneordel, c.f; Eneodel, m.v; J.c.) monac. (prof^s, m.v; c.m.) d^s Vallis Dei et obiit 24 Januarii, sac.
"	"	"	Fr. Nicolaus Gerbert, conv. prof^s d^s Vallis Dei.
"	1523	"	D. Petrus Hanissen (Bansen, c.m; Bausseti, m.v; Baussen, J.c.) } mon^s prof^s d^s Vallis Dei, sac.
"	"	"	D. Joannes de Valle }
"	"	"	Fr. Dionysius du Tertre conv. prof^s d^s Vallis Dei.
"	1525	"	D. Joannes Briselance, mon^s prof^s d^s Vallis Dei, qui laudab^r vixit in ord. 78 annis (et Chouvet; c.f; c.m; m.v et J.c disent 88 annis), sac.

ch.	1527	obiit Fr. Radulphus Hugo conv. prof. d. Vallis Dei.
"	"	" Fr. Antonius conv. prof. d. Vallis Dei.
"	1528	" Fr. Carolus Alenton (Haleton, m.v; J.c; c.f; Aleton, c.m.) conv. prof. d. Vallis Dei.
"	1535	" D. Joannes de Gorze Prior d. Parisiensis, convisit. prov. Franciae et alias Prior d. Vallis Dei, qui obiit 9a febr., et habet anniv. perp. et miss. de Ba Ma p.t. ord. et plen. cum psalt. monac. in prov. Franciae, sac.
"	1535	" D. Joannes Martini monac. prof. senior d. Vallis Dei, sac.
"	1538	" D. Petrus Sutoris Prior d. Parci, prof. d. Parisiensis, alias ibidem Prior et dd. Prateae et Vallis Dei ac visit. et convisit. prov. Franciae. Cujus eruditio ordini nostro, imo et toti mundo multum contulit. Qui habet p.t. ord. plen. cum psalt. monac. Scribatur in Kal. conv. dd. ord. sub 18a junii. Insuper habet unam missam de Ba Ma a singulis sacerdotibus p.t. ord. cum penultima oratione Da nobis a singulari celebrandam.
"	"	" D. Joannes Mabon monac. prof. d. Vallis Dei, sac.
"	1540	" Fr. Petrus conv. prof. d. Vallis Dei.
"	"	" Fr. Petrus Porcel (Porrel, m.v; J.c.) conv. prof. d. Vallis Dei.
"	1542	" D. Joannes Piche monac. prof. d. Vallis Dei, hospes in d. Saletarum in qua obiit, sac.
"	1543	" D. Claudius Guichard (Guilartd, c.m.) Prior d. Fontis Bae Mae et visit. prov. Franciae, qui alias fuit Prior d. Vallis Dei et habet p.t. ord. plen. cum psalt. monac. et miss. de Ba Ma. Scrib. in Kal. conv. dd. ord. sub die obitus sui qui fuit 6a mensis Maii.
"	"	" D. Stephanus de Menestes (de Menslas, m.v; J.c.) monac. prof. d. Vallis Dei qui obiit 13a Decemb., sac.
"	"	" Vincentius de Ayes praebendarius d. Vallis Dei.
"	"	" Venlis D. Joannes Marnieri (Manierie, m.v; J.c.) benefactor d. Vallis Dei, sac.
"	1545	" D. Hieronimus de Corey (de Correy, J.c; de Carey, m.v; de Cortes, c.m.) monac. prof. d. Fontis Bae Mae, alias Prior ejusdem d. et d. Vallis Dei, sac.
"	"	" D. Joannes Le cresp (et J.c; Les cresp, c.f; Secresio, c.m.) monac. et antiq. d. Vallis Dei, qui obiit 13a febr., sac.
"	1547	" D. Guillelmus Mabire (chauvet; m.v; J.c; Mabriere, c.f; c.m; c.l.) monac. prof. d. Vallis Dei, qui laudab. vixit in ord. 44 annis, sac.

ch.	1547	obiit	Fr. Gabriel de Monstratis, m.v; c.l. (de Monstratiis, c.f; de Monstrantis, c.m.) clericus redditus prof.s d.s Vallis Dei, sac.
"	1549	"	Joanna donata d.s Vallis Dei.
"	1551	"	D. Stephanus Pille prof.s d.s Vallis Dei, alias Prior ejusdem d.s et d.s Vallis profundae, qui obiit 15.a sept.
"	"	"	D. Joannes Boulenger prof.s et vicarius d.s Vallis Dei.
"	1552	"	Fr. Nicasius Boutard conv. prof.s d.s Vallis Dei.
"	1554	"	D. Jacobus Michael monac. prof.s d.s Vallis Dei.
"	"	"	Fr. Michael conv. prof.s d.s Vallis Dei, (qui habet miss. de B.ae M.ae in prov.a Franciae (m.v; J.c.)-
"	1555	"	D. Michael Froget monac. prof.s d.s Vallis Dei et olim Prior dd. d'Aurey et Bassavillae.
"	1556	"	D. Joannes Martinus monac. prof.s, antiquior, olim Prior et vicarius d.s Vallis Dei.
"	"	"	D. Joannes de la Mare monac. prof.s ejusdem d.s Vallis Dei.
"	"	"	D. Egidius Charron monac. prof.s d.s Vallis Dei.
"	1557	"	D. Toussanus Evesque monac. prof.s d.s Vallis Dei hospes in d.o Divionis (Vis).
"	"	"	Fr. Johannes Farges (Saige, c.f; Stuge, m.v; J.c.) conv. prof.s d.s Vallis Dei -
"	1558	"	Fr. Petrus Viel conv. prof.s d.s Vallis Dei.
"	"	"	Joannes Anra magni d.s Vallis Dei
"	"	"	Michael Rivet (Riner, c.P.); Michael Prodhome
"	1559	"	D. Petrus Riant prof.s et coadj.r d.s Vallis Dei.
"	1562	"	D. Marinus Brimont (Brunont, c.f; c.Tris; Brumont, m.v; J.c.) monac. prof.s d.s Vallis Dei.
"	"	"	D. Egidius de la haye (chaye, c.f; chaze, m.v; J.c.) monac. prof.s et subdiaconus d.s Vallis Dei
"	"	"	Fr. Joannes Pigerii (Pigion, c.Tris.) conv. prof.s d.s Vallis Dei.
"	1563	"	D. Joannes Pexus (Pessus, c.Tris.) prof.s d.s Cartusiae, hospes in d.o Vallis Dei, qui in defensione fidei et venerabilis sacramenti altaris ab hereticus transfossus occubuit.
"	"	"	D. Michael Aury (ita et chauvet; Anoz, m.v; J.c.) prof.s et antiq.r d.s Vallis Dei, qui 57 annis in ord. laudab.r vixit.
"	"	"	D. Petrus Haligii (Lignarii, c.Tris.) monac. prof.s d.s Vallis Dei.

Ch. 1563 obiit Fr. Joannes Pigerii (Pigeon, n.v; J.c.; Pignon, c.Tris.)
" " " Fr. Gregorius Gironsi (Greonsi, n.v; J.c.)
" " " Fr. Guillelmus Chesne
" " " Fr. Benignus Deniset (Donison, n.v; J.c.) hospes in d^s Bellilarici
} conv^s prof^s d^s Vallis Dei.

" 1564 " D. Joannes Leani (Leane, n.v; J.c.)
" " " D. Joannes Garet
} mon^s prof^s d^s Vallis Dei, sac.

" 1565 " D. Guilielmus (Georgius, J.c.) Lean prof^s d^s Vallis Dei.
" 1566 " D. Joannes prof^s et coadj^r d^s Vallis Dei.
" 1567 " D. Joannes Lassere (Lassery, n.v; J.c.) Prior d^s Vallis Dei, sac.
" " " D. Guillerminus (Guillelmus, n.v.) Bernardi prof^s d^s Vallis Dei.
" " " Fr. Petrus Burgenin (vin?) (Burgerin, n.v; J.c.) conv. prof^s d^s Vallis Dei.
" 1570 " D. Stephanus Pigeri (Pigen, n.v; J.c; Pigeon, c.f.) prof^s antiq^r et vicarius d^s V^s Dei.
" 1571 " D. Michael Hulin (et c.Tris; Huns, n.v.) monach. prof^s procur^r et (olim?) Rector d^s Vallis Dei, sac.
" " " D. Renatus Leissen (Lusson, n.v; J.c.) monac. prof^s coadj^r et olim sacrista ejusdem d^s, sac.
" " " Fr. Joannes Follu (Follie, c.Tris; Stelle, n.v; Stolle, J.c.) conv. prof^s d^s Vallis Dei.
" 1575 " D. Cornelius Upocresse (a Portime, n.v; J.c) monac. novitius d^s Vallis Dei non promotus.
" 1580 " D. Petrus Freget (Borget, c.Tris.) prof^s d^s Vallis Dei hospes in d^e Cartusiae, hab^s miss. de B^a M^a p.t. ord.
" 1581 " D. Petrus Osconart (Elconart, c.Tris.) prof^s et procur^r d^s Vallis Dei, hospes et vicarius d^s Prateae.
" " " Nicolaus Flamaire praebendarius d^s Vallis Dei, qui multa bona fecit eidem domui.
" 1582 " Guillelmus (G. Malgras, n.v; J.c.) donatus d^s Vallis Dei.
" 1584 " D. Claudius Motayre (Nataviae, n.v; J.c.) prof^s d^s Vallis Dei, hospes et vicarius d^s Vallis Clusae.
" " " D. Joannes Cheureau (v?) prof^s d^s Vallis Dei.
" " " D. Jacobus Farnoux (Farnoule, n.v.) prof^s et sacrista d^s Vallis Dei (n.v. et J.c. disent Aulae Dei).

1586 obiit D. Jacobus de Censavoir (de Sens scavoir, m.v; de Senscavoir, J.c.) prof. d. Fontis Bae Mae, Prior d. Villaenovae et visit. prov. Provinciae, et alias Prior dd. Vallis Dei, Luvigniaci et Silvae benedictae, hab. plen. cum psalt. monach. et miss. de Ba Ma p.t.ord. cujus anniv. perp. scrib. in Kal. conv. dd. ord. sub die obitus sui qui fuit 23e februarii.

" 1587 " D. Petrus Rivière (et J.c.; Riverise, c.P.) prof. d. Parisiensis, Prior d. Vallis Dei, hab. miss. de omnibus Ss.tis p.t.ord. a singulis sacerd.... celebrandam.

" " " D. ~~Martinus~~ Maturinus Guillon prof. d. Vallis Dei, hospes in d. Fontis Bae Mae, alias Prior dd. Apponiaci et Pratese, Rector d. Belnae et vicarius d. monialium Pratimollis.

" 1588 " D. Joannes Juliemie (Julienni, m.v; J.c.) prof. d. Fontis Bae Mae, hospes in d. Vallis Dei.

" " " Fr. Joannes Mabile conv. prof. d. Vallis Dei, hospes in d. nostrae Dominae bonae Spei (Gaillon).

" " " Fr. Robertus Le Roy conv. prof. d. Vallis Dei.

" 1591 " D. Jacobus Riou (Rion, m.v; J.c.) prof. et antiq. d. Vallis Dei.

" " " D. Ludovicus Araguelle (Agnelle, m.v; J.c.) prof. d. Vallis Dei.

" 1593 " D. Guillelmus Drouin prof. d. Vallis Dei.

" " " D. Andreas Hunon (Hervo, m.v; Hénno, J.c.) prof. d. Vallis Dei.

" " " Fr. Rogerius prof. d. Vallis Dei.

" " " Fr. Petrus Cauénon (Cauvin, m.v; J.c, Cavain, c.P.) prof. d. Vallis Dei.

" 1598 " D. Joannes Chesnus (Chosau, m.v; J.c.) prof. d. Vallis Dei.

" 1601 " D. Paulus Pinni (Pini, m.v; J.c.) prof. d. Vallis Dei.

" " " Fr. Joannes Maseret conv. prof. d. Vallis Dei.

" 1602 " D. Franciscus Haran prof. d. Vallis Dei, olim Prior ejusdem d. et dd. Majoreni et Nannetarum.

" 1605 " D. Nicolaus Alphonsus prof. d. Vallis Dei.

" " " D. Germanus Mesnager prof. et sacrista d. Vallis Dei.

" 1606 " D. Nicolaus Girois prof. d. Parisiensis, Prior d. Vallis profundae, et alias Prior dictae d. Parisiensis et dd. Nannetarum et Vallis Dei, habens plen. cum

psalt monach. et miss. de Ba Ma p.t. ord. et anniv. perp. scribm in cal. dd. sub die obitus sui qui fuit 28 Decembris.

ch. 1607 obiit D. Petrus le Large profs ds Vallis Dei.
" 1608 " D. Ludovicus du Colz (du Clos, m.v; s.c.) profs ds Vallis Dei (Vallis Stae disent m.v et s.c.).
" " " Fr. Ludovicus Roland (Roband, m.v; s.c.) conv. profs ds Rosae, hospes in do Vallis Dei.
" 1610 " D. Tussanus de Prez (Desprez, m.v; s.c.) profs ds Vallis Dei.
" 1611 " D. Germanus Corillon (Couillon, m.v; s.c.) profs et sacrista ds Vallis Dei.
" 1612 " D. Guillelmus Feissier (Fonassis, m.v; s.c.) profs ds Vallis Dei, hospes in do Ligeti.
" " " D. Jacobus Laisné (Leyne, m.v; s.c.) profs ejusdem ds Vallis Dei, hospes in do Bassae-villae
" 1614 " D. Jacobus du Pré (du Pere, m.v; s.c.) profs ds Vallis-Dei.
" 1616 " D. Jacobus le Conte (Le compte, c.f.) " " " " .
" 1619 " D. Joannes de Lastre (de l'Astre, m.v; s.c.) profs ds Ligeti, hospes in do Vallis Dei.
" 1622 " Fr. Adrianus Crappel conv. profs ds Vallis Dei.
" 1623 " D. Petrus Potier profs et sacrista ds Vallis Dei.
" 1625 " D. Richardus Bernard profs et antiqr ds Vallis Dei, qui ultra 53 annos laudabr vixit in ord., habens miss. de Ba Ma p.t. ord. –
" " " D. Antonius Hubert (Bubert, c.f.) profs ds Vallis Dei, procurr ds Bellilarici.
" " " D. Dominicus Poussin profs et coadjr. ds Vallis Dei.
" 1627 " D. Joannes Planchette profs ds Vallis Dei, hospes in do Gallionis.
" 1628 " D. Michael Quenot profs et procurr ds Vallis Dei.
" " " D. Carolus Sibille profs ds Vallis Dei.
" 1629 " D. Hilarion Reboul (et s.c; Rebail, m.v.) profs ds Parisiensis, vicarius ds Vallis Dei.
" " " Fr. Petrus Baron conv. profs ds Vallis Dei, hospes in do Vallis profundae.
" 1633 " Fr. Paulus conv. profs ds Vallis Dei.
" 1637 " Ludovicus Tillart (Tillard, m.v; s.c.) donatus ds Vallis Dei, cujus obitus anno praeterito non fuit denuntiatus.
" 1638 " D. Jacobus le Masson profs et Prior ds Vallis Dei, alias visitr provae Franciae, habens plen. cum psalt. monach. et miss. de Ba Ma p.t. ord. et anniv. perp. scribm in cal. dd. sub die obitus sui qui fuit ...
" 1639 " D. Jacobus Maau (chauvet; Maan, m.v; s.c; c.f.) profs et antiqr ds Vallis Dei,

qui ultra 60 annis laudab.^{r} vixit in ord.-

ch. 1639 obiit D. Simeon Bongher (Bougler, m.v; J.c) prof.^{s} et vicarius dictae d.^{s} Vallis Dei.

" " " D. Guillelmus Savona (Savare, m.v; sanare, J.c.) prof.^{s} dictae d.^{s}, hospes in d.^{o} Vallis profundae.

" 1640 " D. Carolus Coipet (Corpet, m.v; Coipel, J.c; c.Tms; c. Arv.) prof.^{s} et antiq.^{r} d.^{s} Vallis Dei.

" 1641 " Juliardus Gaulciez (Julion Gautier, m.v; Julien Ault, J.c.) donatus d.^{s} Vallis Dei.

" 1643 " Fr. Vincentius Blancpain conv. prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei, hospes in d.^{o} Bellilarici.

" 1648 " D. Vincentius Guillot prof.^{s} d.^{s} d'Auray, hospes in d.^{o} Vallis Dei.

" " " Fr. Antonius de Neuville (Neufville, c.Tms.) conv. prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1649 " D. Christophorus Baleine (et c.Tms.; Balene, J.c) prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1650 " D. Bernardus Ysamber (Ysambert, c.Tms; Isambert, m.v; Ilambert, J.c) prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1651 " Fr. Joannes Lafier (Sephnet, m.v; Saffret, J.c; c.Tms.) conv. prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1652 " Fr. Guillelmus Mange (Manger, m.v; J.c; c.Tms.) conv. prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1655 " D. Gabriel le Roy prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1656 " D. Basilius Gonbault (et J.c; c.Tms; Gombaud, m.v.) prof.^{s} et coadj.^{r} d.^{s} Val. Dei.

" 1658 " D. Gregorius Prevost prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" " " Fr. Michael Forges conv. prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1659 " D. Joannes B.^{ta} Renard (et J.c; Reynard, m.v.) prof.^{s} et antiq.^{r} d.^{s} Vallis Dei.

" " " D. Natalis Gelles (et J.c; c.Tms; Gilles, m.v.) prof.^{s} d.^{s} Ligeti, hospes in d.^{o} Vallis Dei.

" " " D. Hugo chapelet (chappellet, J.c.) prof.^{s} et coadj.^{r} d.^{s} Vallis Dei (et J.c; c.Tms; Aula Dei, m.v, errat.).

" " " D. Petrus Carré prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1660 " D. Athanasius Latignan (Lataignan, m.v; J.c; c.Tms.) prof.^{s} et sacrista d.^{s} Vallis X^{ti} (Vallis Dei, m.v; J.c; c.Tms.).

" " " Fr. Franciscus Biet (Bert, m.v; J.c; c.Tms.) conv. prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1661 " D. Hieronymus Dartois prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei.

" 1667 " D. Josephus Rousseau prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei, Prior d.^{s} Vallis S.^{ti} Georgii.

" 1669 " D. Franciscus Mallorsie (Mallorcia, c.Tms; Mallortie, m.v; J.c.) prof.^{s} d.^{s} Vallis Dei,

hospes in d° d'Auray.

ch. 1669 obiit D. Ambrosius Pastour (et J.c; c.Tris.; Pastaur, m.v.) prof.s d.s Vallis Dei.

" 1670 " D. Hieronimus Piquet (et J.c; Picquet, m.v; c.Tris.) prof.s et Prior d.s Vallis Dei.

" " " D. Hilarion Fresnai (Fresney, m.v; Fresnay, J.c; c.Tris.) prof.s d.s Vallis Dei, procur.r d.s Bellilarici.

" 1671 " D. Hugo Chappellet (Chappelet, J.c; c.Tris.) prof.s d.s Vallis Dei.

" " " Fr. Petrus Philippus (conv. prof.s d.s Vallis Dei, c.Tris; prof.s d.s Vallis Xti, J.c) } conv.s prof.s d.s Vallis Dei.

" " " Fr. Jacobus Roussetel (Roustetel, c.Tris.)

" 1673 " D. Antonius Garrat (Garrot, m.v; Garnot, J.c; c.Tris.) prof.s, vicarius et antiq.r d.s Vallis Dei.

" 1674 " Fr. Cosmas Nyos conv. prof.s d.s Vallis Dei.

" 1675 " ~~D. Franciscus Favier (et J.c, c.Tris.; fausier, c.f.) prof.s Cartusiae.~~

" " " D. Paulus le Houx (le Roux, J.c; de Houx, ch. Tris; de Nuona, c.f.) prof.s d.s Vallis Dei, vicarius d.s Vallis profundae.

" " " D. Nicolaus André (et c.Tris; Audit, J.c) prof.s et antiq.r d.s Vallis Dei.

" " " Fr. Paulus Belier (et J.c; Beliet, m.v.) conv. prof.s d.s Vallis Dei.

" 1679 " D. Bruno Godheens prof.s, antiq.r (et procur.r, m.v; c.Tris.) d.s Vallis Dei.

" 1681 " D. Simeon Godeffroy prof.s d.s Parci, hospes in d° Vallis Dei.

" " " D. Dionysius Hellert (et c.Tris; Hebert, m.v; Hubert, J.c.) prof.s d.s Vallis Dei, hospes in d° Vallis Sti Georgii.

" 1683 " D. Anthelmus Querdarne (et c.Tris; Quedane, J.c; Quedarne, autre ch. de Tris.) prof.s et antiq.r d.s Vallis Dei, alias Prior ejusdem et dd. Vallis profundae et Bellilarici.

" 1684 " D. Ludovicus Goüel (Goyer, c.Tris.) prof.s d.s Parisiensis, hospes in d° Vallis Dei.

" 1685 " D. Ludovicus de la Ruelle (de la Ruille, m.v; c.Tris.) prof.s d.s Vallis Dei.

" 1687 " D. Michael Fournier prof.s, antiq.r et coadj.r d.s Vallis Dei.

" 1688 " D. Thomas Le Tellier (et c.Tris; Le Teillier, m.v.) prof.s d.s Vallis Dei.

" 1690 " D. Fulgentius Daudiguier (et c.Tris; Baudiguier, m.v.) prof.s d.s Parisiensis, hospes in d° Vallis Dei, alias Prior d.s Vallis Sti Georgii.

" " " Fr. Joseph Moulu (Moullu, c.Tris.) conv. prof.s d.s Vallis Dei.

ch. 1691 obiit Fr. Claudius Groselier (et c.Tris; Goselier, m.v.) conv. profs dæ Vallis Dei.
" 1692 " D. Franciscus d'Arras (Isaac d'Arras, m.v; Darres, c.Tris.) profs et vicarius dæ Vallis Dei.
" " " Fr. Gervasius Biliérd (Biliant, c.Tris.) conv. profs dæ Vallis Dei.
" 1693 " Fr. Tussanus Bertier conv. profs dæ Vallis Dei.
" 1695 " D. Macharius Verant (Veruil, c.Tris.) profs et Prior dæ Vallis Dei.
" " " Fr. Carolus Le Comte conv. profs dæ Vallis Dei.
" 1696 " D. Jacobus Samson (Fanson, c.Tris.) profs et antiqr dæ Vallis Dei.
" " " D. Stephanus Giffart profs dæ Vallis Dei.
" 1697 " Fr. Hieronymus Margisse (Mariette, c.Tris.) conv. profs dæ Vallis Dei.
" 1699 " D. Petrus Borde profs dæ Vallis Dei.
" " " D. Fulgentius Lebeau " " " " .
" 1702 " D. Placidus Ranault profs et procurr dæ Vallis Dei.
" " " D. Joseph Ceman profs et vicarius dæ Vallis Dei.
" " " D. Emmanuel Cosnie (Cosnier, c.Tris.) profs dæ Vallis Dei, sacrista dæ Molinensis.
" 1706 " D. Andreas Regnault profs dæ Vallis Dei.
" 1708 " D. Bernardus Fédides profs dæ Novioni, procurr dæ Vallis Dei.
" 1710 " D. Hugo Charnau profs et vicarius dæ Vallis Dei.
" " " D. Joachim Laumosnier profs dæ Vallis Dei, coadjr dæ Apponiaci.
" 1711 " D. Bruno Le Breton (et c.Tris; Lebreton, c.m.) profs dæ Ligeti, coadjr dæ Vallis Dei.
" " " D. Joseph Croze profs dæ Auraici, hospes in dæ Vallis Dei.
" " " D. Augustinus de Renepont (Ranepont, c.Tris.) profs dæ Auraici, hospes in dæ Vallis Dei.
" 1713 " D. Carolus Doucet profs dæ et antiqr dæ Vallis Dei.
" 1715 " Fr. Michael Lefevre donatus dæ Vallis Dei.
" 1717 " D. Bernardus Faurier profs dæ Vallis Dei, vicarius dæ Apponiaci.
" " " Fr. Joseph Tiou (et c.Tris.; Riou [ou Xiou], c.m.) conv. novitius dæ Vallis Dei.
" 1724 " D. Innocentius Le Tellier, profs et 2us coadjr dæ Vallis Dei, alias Prior ejusdem dæ et dæ Parci.

ch.	1724	obiit	D. Petrus Foulon prof. d. Vallis Dei, cujus obitus anno praeterito non fuit denuntiatus.
"	1727	"	Fr. Jacobus Leclair, conv. prof. d. Vallis Dei.
"	1728	"	D. Anthelmus de Beauste (Debeauste, c.f; de Bôtel, c.m.) prof. d. Vallis Dei.
"	"	"	Fr. Claudius Bret donatus d. Vallis Dei, hospes in d. Bellilarici.
"	1729	"	Fr. Joannes de Helbaudiere novitius conv. d. Vallis Dei.
"	1730	"	D. Bruno Moreau, prof., Prior et antiq. d. Parci, alias Prior dd. Vallis Dei, Bellilarici, Auraici et Molinensis.
"	1731	"	D. Bernardus Le Carpentier, prof. d. Vallis Dei, procur. d. Bellilarici.
"	1732	"	Fr. Petrus Jahen (et c.Tris; Jachei, c.f.) donatus d. Vallis Dei.
"	1733	"	D. Adrianus Rivault prof. d. Vallis Dei, hospes in d. Bellilarici.
"	1735	"	D. Joseph Saulnier (Lesaulnier, c.m; Lesaulmier, c.Tris; Le Saulnier, c.f.) prof. d. Vallis Dei
"	1736	"	Fr. Nicolaus Pauli, conv. prof. d. Vallis Dei.
"	1738	"	D. Bruno Le Normand prof. et coadj. d. Vallis Dei (cujus obitus anno praeterito non fuit denuntiatus, c.f.).
"	"	"	D. Hieronimus Robinet prof. d. Vallis Dei, sacrista d. Bellilarici.
"	1739	"	Fr. Franciscus Coulet (Collet, c.f; Callet, c.m.) conv. prof. d. Vallis Dei.
"	"	"	Stephanus Lefevre (Defer, c.m; Lefer, c.Tris.) oblatus d. Vallis Dei.
"	1740	"	D. Basilius Mariage (Maurige, c.m; Malange, c.Tris.) prof. " " " "
"	1742	"	D. Petrus Chappuis (Chuppenis, c.m.) prof. et vicarius d. " " "
"	"	"	D. Benedictus Jullien (et c.Tris; Julien, c.f; Julliat, c.m.) prof. d. Vallis Dei.
"	1743	"	Fr. Carolus Bailly conv. prof. d. Vallis Dei.
"	1745	"	D. Hugo Robert prof. d. Vallis Dei, procur. d. Apponiaci.
"	1748	"	Praenobilis Dña Maria de La vore (et c.Tris.; de la Bobe, c.m; de Laroye, c.f.) relicta illustris D. Jacobi de Baillent (de Bailleux, c.f; Baillan, c.Tris.) insignis benefactrix d. Vallis Dei, hab. miss. de B. M. p.t.ord. et anniv. perp. scrib. in cal. dd. sub die obitus sui qui fuit 19a Aprilis.
"	1749	"	Fr. Joannes Lefebvre conv. prof. d. Vallis Dei.
"	1750	"	D. Emmanuel Rondeau prof. et coadj. d. Vallis Dei.
"	"	"	D. Antonius Le Sueur (et c.Tris; Lesueur, c.f; c.m.) prof. d. Vallis Dei, hospes in d. Bellilarici.

ch. 1751 obiit D. Ludovicus Grivet (et c. Tris; Grivetto c.f.) profs ds Vallis Dei, hospes in do Parci.
" 1752 " D. Franciscus Ma Rousset profs ds Vallis Dei, coadjr ds Aurelianensis.
" " " D. Philippus Bellanger, profs ds Vallis Dei.
" 1753 " D. Joannes Bta Le Barbier (et c. Tris; Lebarbier, c.f.) profs et coadjr ds Vallis Dei.
" 1755 " D. Augustinus Porée profs ds Vallis Dei, alias Prior ds Parci.
" 1756 " D. Joannes Bta Soucanye (et c. Tris; Soucanie, c.m.) profs et Prior ds Vallis Dei, convisitr provae Franciae ad Ligerim, habs miss. de Ba Ma p.t. ord. in quo 52 annis laudabr vixit.
" " " D. Justus Auvray (et c. Tris; Auvrai, c.f.) profs et antiqr ds Vallis Dei.
" 1758 " Fr. Bruno Bourgeois conv. profs ds Vallis Dei.
" 1759 " Fr. Simon Peron conv. profs ds Vallis Dei.
" 1760 " D. Ignatius Bigé profs et antiqr ds Vallis Dei, Prior ds Noviomi et visitr provae Picardiae, alias Prior dd. Bellilarici, Auraici et Molinensis, habs plen. cum psalt. monach., miss. de Ba Ma p.t. ord. in 55 annis laudabr vixit, et anniv. perp. scribm in cal. dd. sub die obitus sui qui fuit 14a Martii (et c. Tris; Maii, dit c Prémol, à tort, D. Palémon B.).
" " " Fr. Jacobus Davene (Davesne, c.f.; c. Tris) conv. profs ds Vallis Dei.
" 1761 " Fr. Antonius Lhotelier conv. profs ds Vallis Dei.
" 1762 " D. Victor Remy profs ds Vallis Dei, hospes in do Bellilarici.
" 1764 " D. Stephanus Cuenot profs ds Vallis Dei, hospes in do Molinensi.
" 1767 " D. Guillelmus Hardy profs ds Vallis Dei.
" 1768 " D. Claudius Pierrat profs et antiqr ds Vallis Dei, hospes in do Apponiaci, qui 59 annis laudabr vixit in ord.
" 1770 " D. Laurentius Pupin profs ds Vallis Dei, Prior ds Apponiaci, alias Prior ds Molinensis.
" 1771 " Fr. Josephus Godey (et c. Arv; c. Tris; Gaudey, c.f.) conv. profs ds Vallis Dei.
" 1772 " D. Mauritius Du Bouloz (et c. Tris.; Dubouloz, c.f.) profs ds Vallis Dei, Prior ds Boni loci, alias prior dd. Apponiaci et Arveriae, habens agendam specialem eo quod obierit in ascens. capi genis –
" " " D. Thomas Lherminier profs et antiqr ds Vallis Dei, qui 57 annis laudabr vix. in ord.
" " " D. Petrus Beheinne (et c. Tris; Behinne, c.f.) profs ds Vallis Dei, hospes in do Aurelianensis.

Ch. 1773 obiit D. Paulus Bouhelier, prof.s d.s Vallis Dei, correrius d.s Bellilarici.

" 1775 " D. Bruno Renouard prof.s et procur.r d.s Vallis Dei.

" 1777 " D. Franciscus M.a Morel prof.s et coadj.r d.s Vallis Dei.

" 1780 " D. Xaverius Massue (Marsuc, c. Burg.) prof.s et antiq.s d.s Vallis Dei.

" " " Fr. Hugo Gaidan conv. prof.s d.s Vallis Dei.

" 1781 " D. Amatus Deschamps prof.s et Prior d.s Vallis Dei.

" " " D. Jacobus Dejort prof.s et coadj.r d.s Vallis Dei.

" 1782 " D. Marcus Fournier prof.s et coadj.r d.s Vallis Dei, alias Prior dd. Bellilarici et Nannetarum.

" 1783 " D. Josephus de Launoy (nay) (et c. Tur.; Delaunay, c. Pr.) prof.s d.s Vallis Dei.

" 1784 " Fr. Franciscus Macout (et c. Tur.; Mocout, c. f.) conv. prof.s d.s Vallis Dei.

" 1785 " D. Carolus Vesque prof.s et antiq.s d.s Vallis Dei, hospes in d.o Novioni.

" " " Fr. Augustinus Racine, donatus d.s Vallis Dei.

" 1786 " D. Stanislaus Menissier prof.s d.s Vallis Dei nondum promotus.

" " " Fr. Petrus Couvrant (et c. Tur.; Convrant, c. f.) donatus d.s Vallis Dei.

" 1787 " D. Michael Vrigny (Prigny, c. Tur.) prof.s d.s Vallis Dei, coadj.r d.s Bellilarici.

" " " Fr. Richardus Richard conv. prof.s d.s Vallis Dei.

" " " Fr. Carolus Genion donatus d.s Vallis Dei, hospes in d.o Parci.

" 1789 " D. Ignatius Morlon prof.s d.s Vallis Dei.

" 1791 " D. Andreas Beloril prof.s d.s Vallis Dei, coadj.r d.s Molinensis.

" " " D. Columbanus Letouffe prof.s d.s Vallis Dei, coadj.r d.s Apponiaci.

" 1796 " D. Hugo de Portebise prof.s d.s Vallis Dei, hospes in d.o Aurelianensi.

" " " D. Ludovicus Leveque " " " ", " " " Molinensi.

" 1800 " D. Bruno Bascher prof.s et prior d.s Vallis Dei, comvis.r prov.ae Franciae ad Ligerim.

" 1801 " D. Joannes Clairet prof.s d.s Vallis Dei.

" 1808 " D. Ambrosius Pasquier prof.s ac alias prior d.s Vallis Dei necnon dd. Nannetensis, Bellilarici et Partis Dei, ac comvis.r prov.ae Franciae ad Ligerim, correrius d.s Partis Dei, qui ultra 62 annos laudab.r vixit in ord. –

" 1828 " D. Franciscus Baudouin prof.s et alias procur.r d.s Vallis Dei, pro christo bis carceres et exilium passus. (obiit 16 Apr. 1828).